ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 • Serie nouă
■ Anul XIV (XLIX) ■ Nr. 12 (390) ■ Decembrie 2014 ■ 4 lei ■

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

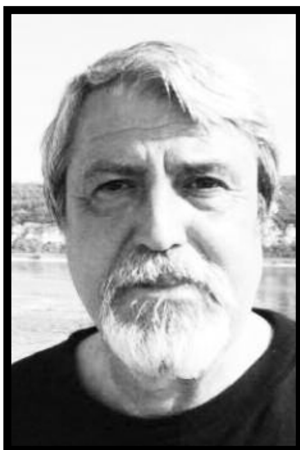

GERASA (IORDANIA). TEMPLUL ARTEMISEI

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Momente şi schiţe din actualitatea literară

■ S-a mai stins un scriitor optzecist: poeta Cornelia Maria Savu. Abia împlinise cu două luni în urmă 60 de ani. Era profesoară de engleză, traducătoare, eseistă de înaltă ţinută, redactor cultural la *Cotidianul* şi revista *Cultura*. Discretă în viaţa de zi cu zi, poeta originară din nordul ţării, de la Suceava, era delicată şi de-o civilitate exemplară. Reproducem aici, în amintirea ei, un poem, *Delfica* : "o fărîmiţare bolnăvicioasă a spaimei /ca-n romanele cu sertare /fireşte că asta nu spune /lucrurilor pe nume /şi nici nu împiedică ziarele /literare tutunul ficţiunile /să cîştige pentru mine acum /un şir de bătălii în marş - /între noapte şi zi e timpul /cînd se furişează la /marginea oraşului /femeia preschimbată în vulpe /după cîteva ore de dragoste /citise hesse mai tîrziu handke /patru ani fusese troţkistă dar /numai în felu-i aparte /şi-aproape se măritase-n /glumă c-un brutar /acum poartă rochii lungi /sigur liber-centriste /i se face rău amintindu-şi cambodgia /şi are orgasm cînd atinge oglinda /fireşte că asta nu spune /lucrurilor pe nume /şi nici nu alungă spaima /uzina cu focul continuu /la care trudesc toată noaptea /ca-n romanele cu sertare - /cîţiva tropi chei /schimbate un salt în oglindă /prin fumul încîlcit al ţigării /şi gata - existăm - /fireşte că asta nu spune /lucrurilor pe nume".

■ Nici nu terminasem de scris rândurile de mai sus, că altă veste m-a trăsnit din senin. La numai patru zile după Cornelia Maria Savu, se stinge un alt scriitor optzecist: Sorin Preda, cu puţin timp înainte de a împlini 63 de ani. Îl întâlnisem în septembrie la Festivalul Marin Preda de la Alexandria. Era obosit şi mi-a spus că tocmai fusese operat pe inimă. Era nepotul de frate al lui Marin Preda, dar era şi unul din prozatorii optzecişti foarte talentaţi. Făcea de 20 de ani jurnalism cultural de înaltă ţinută la *Formula As*. Era profesor de jurnalism la Universitatea Bucureşti, domeniu în care scrisese două manuale. Rămân aşadar după el o carte de proză scurtă, două romane, o carte de interviuri despre Marin Preda, două manuale de jurnalism. Plus calităţile sale de om: generozitatea, cultul prieteniei total dezinteresate, conversaţiile cu schimburi de idei cu un calm impresionant, de-o eleganţă perfectă.

■ Joi, 27 noiembrie, Filiala Piteşti a Uniunii Scriitorilor din România a organizat o festivitate în două puncte. Astfel, s-au acordat Premiile Filialei pentru anul editorial 2013, după cum urmează:

Premiul Cartea anului: Dumitru Ungureanu, pentru volumul *Alambicotheca II*;

Premiul Cartea anului: Aurel Udeanu, pentru volumul *Plânsul utopic;*

Premiul special „Miron Cordun": Ilie Vodăian, pentru volumul *Stare de necesitate*;

Premiul special al Arhiepiscopiei Argeşului şi Muscelului: Amalia Elena Constantinescu pentru volumul *Sayuri*.

Apoi, au fost sărbătoriţi scriitorii din filială care au împlinit vârste rotunde în anul 2014: Coniţa Lena – la 65 de ani; Petru Pistol – 70; Ion Lică Vulpeşti – 75; Ion Popescu Sireteanu – 80; Marin Ioniţă – 85. Atmosfera a fost de sărbătoare, destinsă, premianţii au citit emoţionaţi din cărţile premiate, seniorii omagiaţi au vorbit cu nostalgie şi umor de mulţimea anilor, dar şi de bilanţ. **(Foto: Ilie Vodăian)**

■ Filiala Piteşti a Uniunii Scriitorilor din România are, începând cu noiembrie 2014, nouă (9) noi membri titulari, un fel de 7+2. 7 stagiari titularizaţi plus doi membri noi, după cum urmează: Liliana Rus, Allora Albulescu, Valentin Predescu, Gabriel Cazan, Cristian Meleşteu (toţi din Piteşti), Aurel Udeanu, Ioan Viştea, Mihai Stan(cei trei din Târgovişte), Ilorian Păunoiu (din Vîlcea).

■ În luna iunie, la Petrila şi Petroşani a avut loc Colocviul Naţional „Ion D. Sârbu. Acum, colocviul este materializat în *Caietele Colocviului Naţional "Ion D. Sârbu", Petrila 2104". Posteritatea scriitorului, 95 de ani de la naştere, 25 de ani de la moarte*. Coordonator: Ioan Lascu, Sponsor: Costel Avram (Editura *MJM*, Craiova, 2014). Caietul, un volum în toată regula de 226 de pagini, cuprinde o *Precuvântare* a lui Ioan Lascu, un *Cuvânt către invitaţi* al lui Costel Avram şi comunicările prezentate la colocviu ale scriitorilor prezenţi acolo: Jean Băileşteanu, Marian Boboc, Ionel Buşe, Dumitru Augustin Doman, Ion Hirghiduş, Florin Iaru, Clara Mareş, Nicolae Oprea, Cassian Maria Spiridon. De asemenea, e publicată piesa de teatru a lui Gheorghe Truţă *O zi din viaţa unui jurnalist fără jurnal (piesă în cinci tablouri după Jurnalul unui jurnalist fără jurnal).* Caietul este completat cu fotografii de la eveniment. Iată că posteritatea lui Ion D. Sârbu e totuşi prodigioasă. **(DAD)**

SERAPHIM – BIRD'S EXCHANGE

(2014, EDITURA REFLECTION PUBLISHING COMPANY, U.S.A.)

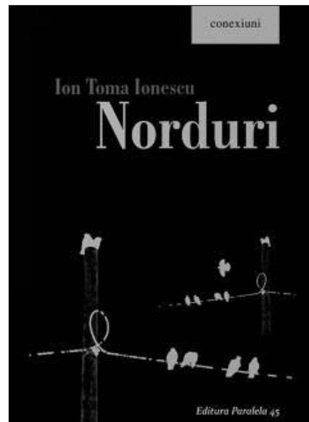
Colegul nostru Florian Silişteanu, de ceva vreme aflat în California, USA, a mai dat tiparului un volum (bilingv!) de poeme, scrise în câţiva ani, în mai multe locuri de pe planetă. Cartea este dedicată, îl cităm pe autor: „poporului sârb şi dragului nostru frate mai mare, poetului şi traducătorului, Academicianul Adam Puslojic." Seraphim este un personaj liric imaginar, un fel de conştiinţă colectivă, deopotrivă tandră şi contondentă, un alter ego sfâşiat de peripeţii şi distanţe de tot felul – sufleteşti, geografice, etc. La un moment dat, Seraphim are o întâlnire ipotetică cu Însuşi Dumnezeu, chestiune care nu ne miră – autorul a mai fost beneficiarul unei aşa tărăşenii, într-o carte mai veche – vezi volumul „Fratele meu Dumnezeu", Editura *Semne*, 2004.

Câteva date editoriale: SERAPHIM – BIRD'S EXCHANGE, Author: Florian Silişteanu, Translator: Procopie Clonţea, Grafics: Mircia Dumitrescu; Photo: Cătălin Eremia; Bilingual book (Romanian/English); SERAFIM - SCHIMBUL DE PASARE; Autor: Florian Silişteanu; Traducător: Procopie Clonţea; Grafica: Mircia Dumitrescu: Fotografie: Cătălin Eremia; Carte bilingvă româna/ engleză). **(A.S.)**

ION TOMA IONESCU – *NORDURI*

(EDITURA PARALELA 45)

Despre noul volum de poeme al autorului, o scurtă şi densă prezentare face scriitorul Petre ANGHEL: „Poezia lui Ion Toma Ionescu îndeplineşte prima condiţie a artei: se naşte din sentimente şi trăiri. O îndeplineşte şi pe a doua: trăirile şi gândurile sunt transfigurate. Cea de a treia este, de asemenea, îndeplinită: poezia lui este înţeleasă şi lasă spaţiu pentru interpretări. E o poezie sinceră, rodul frământărilor curate, porneşte din viaţă şi se întoarce la viaţă (...) Există un filon religios în poezia lui Ion Toma Ionescu. Ascuns. Ca orice fibră de valoare. Poetul are flerul de a nu eşua în declaraţii şi în predici. E duhul ascuns, omniprezent al creaţiei şi, deci, al artei. Autorul este un răzvrătit. Şi alţii sunt. El este un răzvrătit blând (în artă este posibil şi aşa ceva). Biografia lui a fost bruscată, dar el nu lasă să se vadă, nu-şi arată cicatricile, e decent ca un ţăran din alt secol şi sensibil ca un adolescent." **(A.S.)**

Gheorghe Grigurcu

„Ficţiunea trecutului”

Dumitru Augustin Doman: *Scrieţi undeva: „A iubi – doar a privi în urmă!” Aţi vrea să priviţi în urmă, rememorînd afectiv copilăria, adolescenţa, tinereţea, retrăind iubiri, prietenii?*

Întrucît în cursul discuţiei noastre am mai avut prilejul de-a mă referi la momentele civice ale biografiei mele, de la cele două refugii care mi-au marcat copilăria pînă la plantarea în Amarul Tîrg, voi încerca să mă opresc acum, aşa cum îmi propuneţi, la cîteva aspecte de ordin emoţional ale acesteia. Drept care îngăduiţi-mi să reproduc rînduri ale însemnărilor mele de jurnal.

Odată cu înaintarea în vîrstă, încerc o deznădăjduită nevoie de trecut. Sunt ros pînă la os de amintiri. De ce oare? Desigur, desigur e o evaziune din prezent. Primul ei impuls s-a ivit, straniu, în anii fragedei copilării, cînd, neavînd încă un trecut personal, m-am pomenit irezistibil atras de cărţile de istorie, care erau pentru mine cel mai preţios dar, îndelung jinduit, din partea părinţilor sau a bunicii. Eram încredinţat că voi deveni istoric. O pe cît de decorativă pe atît de naivă dilatare a trecutului, pînă la a acoperi întreaga omenire, semnala ceva în neregulă. O inocentă impostură, să zic aşa, dar şi începutul unei aşteptări. Ce-aş fi putut aştepta? La început, cu înfrigurare, doar cărţi şi imagini istorice, apoi un soi de nebuloasă împlinire proprie. Ce s-a împlinit şi ce nu din copilăreasca mea adăstare? Trecutul e, în vederile vieţii lăuntrice, o ficţiune. O ficţiune pe care o corporalizăm prin visuri, năzuinţe, premoniţii, regrete, năruiri pe care le selectăm, le prefirăm, le rînduim, le stilizăm ca un gen de creaţie spontană. O creaţie a fiinţei, similiestetică. Dacă această chemare a trecutului semnifică declasarea prezentului (timp omnipotent, dar evaziv prin imprecizia sa halucinantă în raport cu trecutul şi viitorul), ea mută centrul existenţei în trecut adică în ficţiune. Ne solicită să creem trecutul. Trecutul, acel “loc al formelor fără putere, cum spune Valéry. Noi trebuie să-i dăm viaţă şi necesitate şi să-i presupunem pasiunile şi valorile noastre”. Dar cum rămîne cu viitorul? Ei bine, acesta poate fi prefigurat în sensul său sufletesc tot cu ajutorul enigmatic al trecutului. E o ficţiune plămădită din ficţiune, plămădită din ficţiunea dominantă a ceea ce a fost şi n-a fost. Speranţele noastre esenţiale nu privesc înainte, ci înapoi. “Trecutul, remarcă Ortega y Gasset, ne salvează de prezent, construind un viitor robust”. Acesta e viitorul către care aspirăm interior, singurul viitor legitim. Odată cu trecerea nemiloasă a anilor, aria trecutului se măreşte considerabil în contul viitorului. Ne afundăm dureros în ficţiunea trecutului, identificînd-o instinctiv cu cea a viitorului.

● Amintire şi Memorie. Amintirea recuperează viaţa prin ficţiune, Memoria prin realul vieţii. Evident, încărcătura sufletească a Amintirii e superioară. Ficţiunea bate viaţa pe propriul său teren.

● În timp ce Memoria are luciul unei pietre tombale, Amintirea, aidoma unei seminţe, conţine un germene vital care promite resurecţia.

● Pedanţii Memoriei pot suspecta Amintirea de falsitate. În ochii lor aceasta poate apărea asemenea unui cetăţean modern care trebuie să dovedească faptul că s-a născut printr-un act de naştere şi faptul că există printr-o carte de identitate.

● Amintirea are şansa de-a fortifica Memoria, în schimb Memoria riscă a formaliza Amintirea.

● Cînd se termină copilăria? Poate că atunci cînd apar primele amintiri. Amintiri nu în înţelesul oarecum mecanic, de reproduceri ale trecutului, ci în cel moral-calitativ, de proiecţii în ficţiune, *id est* în imposibil. De nostalgii pe buza imposibilului. E un prag al despărţirii fiinţei de sine, a unei fiinţe feliate, sacrificate în etapele devenirii sale. Mi s-a întîmplat aşa ceva în vara 1950. Părăseam satul în care hălăduisem cinci ani, încărcat pînă la suferinţă de imaginile locului, de chipurile dascălilor şi ale colegilor care, o simţeam, deveniseră *altceva*, figuri fabuloase ale unei utopii. Nu mai aveau realitate. Erau imagini stoarse de timp, înveşnicite într-un trecut pe care copilandrul ce eram, fără a-şi da seama prea bine, îl percepea ca intemporal. O durere bucuroasă, o sfîşiere înălţătoare mă cuprindeau. Mă mutasem cu ai mei într-un oraş “mare” din Ardeal, cu vestigii imperiale care marcau violenţa despărţirii de tihnitele zări rustice. O durere a inimii în care se împlîntase lama unei noi vîrste, pe care n-o doream, care mă înspăimînta şi mă ruşina. Îmi era jenă să spun că am 14-15 ani, de parcă aş fi săvîrşit o faptă urîtă. Am trăit o segregare a eului care mă cutremură şi azi...

● Copiii se bucură de un dar aparte în relaţia cu necunoscutul. Îl caută, îl dilată, îl presimt, îl inventează dacă li se pare că nu le-ar fi la îndemînă, în colţurile casei, în curte, pe stradă, în tufişuri, în copaci, în nori, pretutindeni unde realul încă nu şi-a modelat satisfăcător imaginile ce se oferă simţurilor proaspete. Într-un fel ingenuu, prefigurează drama gnoseologică. Îi măresc instinctiv obiectul. Pun sub lupă necunoscutul, exploatîndu-l inclusiv printr-o extraordinară atenţie acordată detaliilor, bunăoară desenelor de pe un covor, crăpăturilor de pe un perete sau de pe un petec de pămînt, mişcării frunzelor sau încîlcirii buruienilor. Îl investesc cu energiile sufletului abia înmugurit, ca şi cum ar desluşi viitorul conştiinţei care se va lupta cu ceea ce cunoaşterea omenească nu i-ar putea oferi, într-un soi de preludiu mirific prin gratuitatea sa, căci marea majoritate a oamenilor nu vor mai stărui în această direcţie. Încearcă a-i corija, patetic, pe “oamenii mari”, care cultivă, pragmatic, “bucăţile mari”, “întregurile” ce, în vederile lor încrezute, pot fi manipulate mai uşor decît detaliile. Detaliile: aspecte ale candorii pe care o conţine materia. Cu ajutorul lor mai fiecare copil aşterne, cu stîngăcie, pe obrazul Lumii, o schiţă de geniu.

● În toamna 1945, refugiul nostru din Basarabia, început în primăvara anului precedent, ne-a dus într-o comună din Gorj, pe nume Peşteana-Jiu, unde tatăl meu primise serviciu. S-a produs astfel o atenuare a mizeriei cumplite de la Târgu-Jiu, cînd mama fusese nevoită a-şi vinde pînă şi cele cîteva rochii şi cearceafuri cu care veniserăm de acasă. Mizerie ce apăsa mult mai greu asupra “refugiaţilor” (categorie privită nu o dată chiorîş de conaţionalii din “vechiul regat”, întristător fenomen comentat de Goma), lipsiţi de o locuinţă, de lucrurile uzuale, spre a nu mai vorbi de drama despărţirii de rudele rămase de partea cealaltă a graniţei vrăjmaşe. “La ţară” mai puteam încropi o mică gospodărie, mai puteam cultiva cîteva straturi de zarzavat. Dar ce voiam să spun? În acel mediu sătesc în care mi-a fost dat a petrece cinci ani, locuiam într-o clădire, e drept, destul de arătoasă, neschimbată pînă azi, a “ocolului agricol”, al cărui şef era tata. Numai că... nu era proprietatea noastră. Toţi oamenii din preajmă erau “proprietari”. Inclusiv colegii mei de şcoală, îmbrăcaţi sărăcăcios şi adesea încălţaţi cu opinci, aveau satisfacţia unei căsuţe “a lor”, a unui petec de pămînt “al lor”. Filoxera comunistă încă nu distrusese simţul ancestral al proprietăţii. Deşi copil de “domni”, “domnişor” cum mi se zicea de către ţăranii încă deprinşi cu protocolul bătrînesc, simţeam mîndria “proprietarilor”, confruntată cu starea noastră de dezrădăcinaţi, de “venetici”, de “refugiaţi”. Mă simţeam nu altminteri decît o frunză plutitoare pe apa Cioianei, pîrîul ce tăia în două localitatea. Încercam o strîngere de inimă pe care n-o pot uita nici acum. Am dobîndit un complex de inferioritate socială ce s-ar fi cuvenit să dispară cînd, după aproape trei decenii, refugiat, ca să zic aşa, a treia oară, de la Oradea în Amarul Târg, am cumpărat aici un apartament de bloc... Dar ce valoare mai au satisfacţiile venite prea tîrziu? Mai înseamnă ele ceva cînd obstacolul pe care s-ar cădea să-l înlăture a căpătat în suflet o rezistenţă invulnerabilă?

● A te obişnui cu lumea, iată o problemă pentru cei care, avînd o înclinaţie spre introvertire, se simt lăsaţi pe dinafară. Structurile artiste aparţin în principiu acestei tagme nefericite care “complică inutil viaţa”, cum se strădui să ne explice recent, un confrate, înciudat după toate probabilităţile, pentru că şi el face parte dintr-însa. De fapt, chestiunea se punea aşa: în ce măsură te simţi tu însuţi o componentă a lumii? O frîntură a imensului real? Un atare simţămînt e reflex, aidoma respiraţiei sau bătăilor inimii. A-l “pune în problemă” n-ar avea rost. Te desparţi de lume atunci cînd înmugureşte emoţia unei eterogenii (o stare difuză, risipită în sensibilitate, mai mult ori mai puţin racordată la conştiinţă), ducînd mai întîi la incompatibilităţi cu cei din jur, apoi, mai tîrziu, la disocieri în sfera meditaţiei, eventual la o “teorie”. Dar lumea continuă să te solicite ca pe o particulă a ei, te face astfel să percepi mai constrîngător situarea ta specială în lume. E ca şi cum ai descoperi obligaţii financiare despre care nu ştiai că le ai şi care te pun în dificultate. Să primeşti somaţii de plată cărora eşti obligat să li te supui. Diferit de majoritatea semenilor, nu o dată neacceptat de jocurile lor, deţii totuşi o capacitate de observaţie sau pur şi simplu contemplativă, care-ţi poate oferi o imagine a lumii distinctă. În consecinţă, încerci să te pliezi pe o astfel de lume “personală”. Confruntîndu-se cu lumea socotită reală, la îndemîna tuturor, o asemenea lume îţi impune o reevaluare a realului dat de accepţia obştească. Şovăi între replică şi subordonare. Nu mai poţi asimila realul, transformîndu-l automat în tine însuţi, ca pe un aliment. Însă nici nu-l mai poţi ocoli. Lumea “ta”, oricît de deficitară, are o unitate sensibilă, o organicitate a trăirii, în timp ce lumea Celuilalt îţi apare ca un puzzle de impresii şi experienţe ce nu izbutesc a ajunge la un capăt, a sugera un întreg, risipită, progresiv înstrăinată în părelnica-i “corectitudine”. Soluţia? Obişnuinţa care “îmblînzeşte” cît de cît realul decepţionant, o umoare mimînd naturaleţea ce ţi-a fost refuzată. Te obişnuieşti cu viaţa precum cu o haină, cu o pereche de pantofi cum s-a nimerit, în care ajungi să te simţi “bine” după o îndelungă purtare.

● Timpul copilului: dilatat extatic, plin de entităţi diferenţiale, de o feerie a detaliilor. Timpul adultului: compact, pragmatic-egoist, plin de indistincţii, generalizator.

● Durerile se ajută între ele cu generozitate: una mai mică reduce una mai mare, una nouă se comportă aşijderea cu una mai veche.

● Eşti strivit cînd de o margine, cînd de alta. Niciodată (deşi poţi avea acest simţămînt cumplit) de Centru.

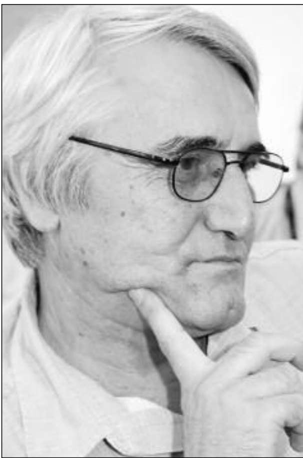
● Precum vorba unei preacunoscute şansonete a Edithei Piaf, nici eu nu regret nimic din ceea ce am putut iubi, de la cei ce mi-au dat naştere şi de la femeile de care m-am înamorat pînă la animalele şi chiar pînă la obiectele de care nu o dată m-am ataşat cu mare putere afectivă. De fapt, ce-ar fi de regretat în simţămîntul capital al iubirii? Proasta calitate a celui asupra căruia s-a îndreptat, de care îţi dai seama la un moment oarecare? Însă iubirea e un dar ce-l faci obiectului său pe care-l purifici, căruia îi accepţi o aureolă fără a mai însemna ceva împrejurarea că ea e propria-i emanaţie ori porneşte de la tine (oricum, trebuie s-o certifici prin percepţia ta). „Dragostea schimbă înseşi natura lucrurilor, spune Sfântul Ioan Gură de Aur. În mîna dragostei toate devin bune”. Miracolul iubirii constă aşadar în aceea că ea transpune asupra făpturii ori lucrului ce le alege lumina-i idealizatoare nu în sensul unei convenţii, al unei iluzii, ci într-unul efectiv transformator. Are loc o “schimbare la faţă”, un miracol. Realul devine alt real. Mai exact, *adevărul* iubirii, căci iubirea e în chip inalienabil un adevăr, se substituie realului. În perspectivă religioasă, iubirea e pe de-o parte o misterioasă expansiune a fiinţei tale interioare în postura-i de maximă puritate, angelică, ce se extinde asupra celui iubit, mistuindu-i impurităţile, pe de alta o depersonalizare a ta, cea mai nobilă cu putinţă, deoarece vidul produs prin această depleţiune e un plus de lumină divină. „Acolo unde ia sfîrşit creatura, începe Fiinţa lui Dumnezeu, arată Meister Eckhart. Tot ceea ce Dumnezeu pretinde, în mod expres, este să ieşi din tine însuţi, în măsura în care eşti creatură şi să-L laşi pe Dumnezeu să fie Dumnezeu în tine”. Nu contează nici dacă – aspect implicat mai cu seamă în dialectica

(continuare în p. 31)

Amintire şi Memorie. Amintirea recuperează viaţa prin ficţiune, Memoria prin realul vieţii. Evident, încărcătura sufletească a Amintirii e superioară. Ficţiunea bate viaţa pe propriul său teren.

litere

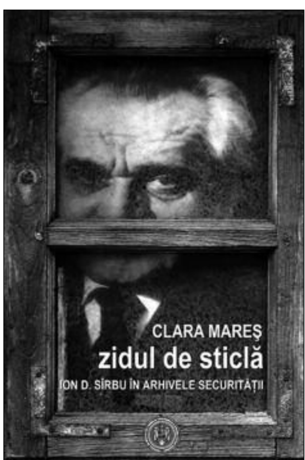
Nicolae Oprea

Cronica întârziată

Documentarul unei vieţi tragice

Deşi se ataşează afectiv de subiectul cercetării, Clara Mareş îşi reţine îndeobşte comentariile subiective („consideraţiile personale"), lăsând documentele, cum spune, să vorbească în locul său. Zidul de sticlă este, într-adevăr o carte doldora de documente inedite...

Ion D. Sîrbu în arhivele Securităţii este subtitlul unui volum documentar consacrat scriitorului exemplar pentru rezistenţa morală şi spirituală sub comunism (cu titlu metaforic: *Zidul de sticlă*, Ed. Curtea Veche, 2011). Despre destinul dramatic al lui I. D. Sîrbu, odată intrat în vizorul Securităţii, a scris şi Mihai Barbu într-un capitol dens (*Viaţa scriitorului oglindită în arhivele CNSAS*) din lucrarea sa doctorală. Dar Clara Mareş realizează o cercetare exhaustivă asupra existenţei acestuia de *paria* al societăţii comuniste reflectată în documentele păstrate la ACNSAS. Cercetătoarea de la IICCMER are şi experienţă în investigare; a lucrat, cum mărturiseşte în *Cuvânt înainte*, timp de doi ani pe dosarul de urmărire al lui N. Steinhardt (rezultând volumul *Nicu Steinhardt în dosarele Securităţii 1959-1989*). Tot doi ani a studiat cu osârdie dosarul lui Ion D. Sîrbu care cuprinde 7 volume, însumând 1680 de pagini, acoperind intervalul dintre arestare şi moarte: 1957-1989. Deşi se ataşează afectiv de subiectul cercetării, Clara Mareş îşi reţine îndeobşte comentariile subiective („consideraţiile personale"), lăsând documentele, cum spune, să vorbească în locul său. *Zidul de sticlă* este, într-adevăr o carte doldora de documente inedite, cele mai multe comentate obiectiv pe cât se poate, altele transcrise pur şi simplu în *Anexele* capitolelor; capitole cu titluri expresive şi delimitate cronologic cu rigoare istorică: *Anchetele, procesele, detenţia (1957-1963), Primii ani în libertate (1963-1969), Adversarii, faţă în faţă (1969-1977), Îmblânzirea scorpiei (1977-1981), Alerta maximă (1981-1982), Adio, Europa! (1982-1986), Ultimii ani ai urmăririi, ultimii ani ai vieţii (1987-1989).*

Clara Mareş reţine, colaţionează şi comentează cu probitate toate informaţiile secrete din dosare: procese verbale de interogatorii, concluziile percheziţiilor, convorbirile telefonice sau dialogurile de-acasă înregistrate cu microfoane ascunse şi transcrise (în rezumate profane) de agenţii urmăririi, scrisorile către prieteni interceptate de aceiaşi (unele copiate, altele păstrate drept corp delict), notele informative ale „turnătorilor" voluntari sau comentariile brute ale securiştilor şefi. Există în materia imensă ordonată expert numeroase detalii care fixează (sau chiar corectează) datele exacte ale biografiei tragice pe care exegeţii de până acum ai lui I. D. Sîrbu le-au dedus doar din jurnal şi volumele de corespondenţă. Cum este *traseul penitenciar* pe care autoarea îl reface cu precizie, uzând de actele oficiale: arestul M.A.I şi penitenciarul Jilava (din momentul arestării, 17.09.1957), Gherla (18.03.1959), Salcia, în Balta Brăilei (10.09.1959), Periprava (6.012.1959), iarăşi Salcia (18.04.1960), Giurgeni (10.04.1962) şi pentru ultima dată la Periprava (20.05.1962), de unde este eliberat prin decretul de graţiere din februarie 1963. Sunt clarificate, de asemenea, datele celor trei condamnări succesive despre care vorbeşte Sîrbu în jurnal: prima, din 14 februarie 1958, la un an de închisoare corecţională; a doua, din 2 august 1958, când, în loc să fie eliberat, o comisie condusă de torţionarul şef Nicolschi îl condamnă la 2 ani de muncă forţată în lagăr; ultima, cea mai aspră, din 16 decembrie 1958, la 7 ani de închisoare (până în 1965!).

Împrejurările nefavorabile ale condamnărilor sunt elucidate pe acelaşi temei documentar. Cu toate declaraţiile veridice despre neimplicarea în dialogul dintre Doinaş şi Marcel Petrişor din redacţia revistei *Teatrul,* se vede că afirmaţia celui din urmă la interogatoriu a atârnat greu în condamnarea lui Sîrbu: „am stabilit ca aceştia să treacă la acţiuni subversive în momentul când vor fi anunţaţi de subsemnatul şi să se conformeze instrucţiunilor ce le vor primi de la mine". Dealtfel, autoarea investigaţiei nu ocoleşte chestiunile delicate legate de rolul nefast al prietenilor pe parcursul anchetei. Printre martorii acuzării s-au număr Ion Negoiţescu (despre care am scris în altă parte) şi Ştefan Aug. Doinaş. Este transcrisă, în context, pledoaria pentru Doinaş la procesul acestuia din mai 1957, deseori invocată de Sîrbu în confesiuni: „Este un om foarte bine pregătit din punct de vedere literar, a făcut cea mai vertiginoasă carieră literară, are un volum de mare valoare şi Tudor Vianu l-a caracterizat ca cel mai bun poet(...) nu poate fi un duşman al regimului. El este fiu de ţăran, eu sunt fiu de miner...Este un om care îşi iubeşte părinţii şi care niciodată nu a nutrit idei legionare, el totdeauna s-a manifestat pe linie democratică cu mare talent literar". Se ştie de abdicarea lui Doinaş care devine informator. Depoziţia poetului se pare că nu s-a păstrat la dosar. Cred, însă, că mai gravă în condamnarea ulterioară a prozatorului este declaraţia parşiv-iresponsabilă a avocatului care îl „apără" pe Doinaş: „rămâne de neînţeles cum aceleaşi fapte auzite atât de Sîrbu cât şi de Doinaş, pentru unul să constituie fapt penal, iar pentru celălalt să nu reprezinte nici un aspect penal".

Din noianul de documente sunt comentate lămuritor şi alte evenimente biografice învăluite în ceaţă: împrejurările călătoriei europene şi ale obţinerii bursei germane DAAD; tentativa eşuată de reabilitare juridică din 1969 după modelul prietenului Doinaş; convocarea la Securitatea din timpul grevei minerilor din 1977; încercările insistent repetate de a-l racola ca informator; cenzura şi intervenţiile din redacţii şi edituri pentru respingerea manuscriselor etc. Măsurile luate de Securitate pentru compromiterea scriitorului merg până la propunerea de publicare a „unei serii de cronici nefavorabile" despre cărţile sale cu ajutorul „surselor" conspirative, redactori la ziarul local (Ionel Jianu, singurul identificat de cercetătoare din mulţimea de informatori) şi revista „Ramuri". Dar compromiterea definitivă derivă din acordarea paşaportului din 1981 prin care se insinuează că I. D. Sîrbu a devenit colaborator al Securităţii.

După discursul fără fisuri, fluent şi deseori simpatetic, nu s-ar spune că autoarea *Zidului de sticlă* este istoric de meserie. Dar absenţa unei temeinice pregătiri filologice se întrevede din rarele erori de informaţie sau interpretare. Cum ar fi enormitatea de a considera drama scriitorului german Wilhelm Meyer-Förster *Heidelbergul de altădată* o „variantă" a *Scrisorii pierdute* a lui Caragiale. („Sîrbu jucase în piesa *Heidelbergul de altădată*, variantă a *Scrisorii pierdute*, alături de Ion Negoiţescu (Agamiţă Dandanache) şi Eta Boeriu (Zoe), regizată de profesorul Liviu Rusu..."; p. 32 "). Ca să nu mai insist asupra preluării unor mărturisiri ale lui I. D. Sîrbu din jurnal şi corespondenţă prin intermediul lui Daniel Cristea-Enache, citat ca atare, fără apud). Sunt stângăcii de istoric propriuzis care a citit cu maximă atenţie documentele despre Sîrbu din arhiva ACNSAS, dar nu şi literatura acestuia. Erorile puteau fi evitate dacă Clara Mareş ar fi citit toate cărţile (nu multe) despre Ion D. Sîrbu şi nu doar cele trei „Referinţe critice de specialitate" indicate la bibliografie: Daniel Cristea-Enache, Lelia Nicolescu şi Antonio Patraş; ultimul fiind şi prefaţatorul comprehensiv al acestei cărţi. O carte, e adevărat, de referinţă obligatorie pentru viitorii biografi - sau monografi – ai lui Ion D. Sîrbu. Aceştia vor găsi în *Zidul de sticlă* cam tot ce le trebuie pentru a reconstitui exact viaţa tragică a scriitorului marginalizat cu operă postumă. Iar meritele sunt ale Clarei Mareş.

*

N.B. Chiar dacă a rămas fără sediu, Muzeul Naţional al Literaturii Române nu-şi ignoră menirea de a marca evenimentele istorico-literare majore. De curând, prin iniţiativa directorului muzeului, Ioan Cristescu, s-a desfăşurat, în sala teatrului „Odeon", Colocviul naţional *Cercul Literar de la Sibiu*, cu subiect aniversar şi turnură evocatoare: 95 de ani de la naşterea lui *Cornel Regman* şi *Ion D. Sârbu*. Au participat critici şi istorici literari pasionaţi de viaţa şi opera celor doi cerchişti: Silviu Angelescu, Ion Vartic, Ştefăniţă Regman, Jeno Farkas, Marta Petreu, Clara Mareş, Florina Moldovan-Lirca şi fondatorul casei memoriale „I.D.Sîrbu" din Petrila, Ion Barbu (subsemnatul lipsind din motive medicale). Moderatorul colocviului a fost Ion Bogdan Lefter.

Carte nouă

Dorin Ploscaru – *Artă şi rafinament. Florăria Romantic*
(*Brumar*, Timişoara, MMXII)

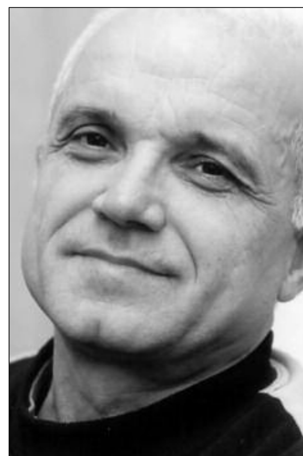
Dorin Ploscaru face parte din fecundul spaţiu poetic de la Neamţ, fiind ceea ce s-ar numi un optzecist întârziat, adăugându-se deci mai după 1990 grupului format din Adrian Alui Gheorghe, Aurel Dumitraşcu, Daniel Corbu, Nicolae Sava, Radu Florescu... El este preot la Piatra Neamţ şi realizator TV de emisiuni cu caracter creştin. Volumul acesta este un puzzle, alcătuit din şapte-opt-zece poeme scurte interşanjabile, alternând poeziile ludice cu cele profunde, în rândul acestora din urmă intrând şi litaniile creştine. Din sfera ludicului cităm: „inima mea din partea dreaptă/vede cu ochiul din partea stângă//mosella, mosella, mozarella, pozarella/beatrixgasse/pav-El, pavel/pav-El..." Din a doua categorie, ne oprim la: „cel mai simplu lucru/este să mori/cel mai simplu lucru/e să trăieşti/cel mai greu/lucru este să/mori/cel mai simplu lucru/e să trăieşti..." Singura rezervă este aceea că, deşi micile poeme de sub acelaşi titlu sunt interschimbabile, poetul le numerotează, „tehnica" aceasta fiind pernicioasă. Dar, adevăratul poet Dorin Ploscaru este cel din poemele stranii, precum cel antologic intitulat *beam apă dintr-o căprioară*: „când prima dată/am păşit/în piatra de vioară//călcam pe roua dimineţii/ca pe un paviment/ beam apă dintr-o/căprioară/cu trup curat/de hyacint//mâinile-mi rămâneau/lipite/de trupul rece de/metal/văd şi acum vâna/de apă vineţie/ţâşnind din gura-i/mică de caval".

DAD

cronici

Liviu Ioan Stoiciu

Romanul „Vrăjmaș” – o altă mărturisire

După 12 ani de rătăcire „pe alte meandre literare”, am publicat un nou roman, intitulat „Vrăjmaş”, la Editura Polirom (colecţia Fiction Ltd) – l-am lansat la Târgul de carte Gaudeamus, pe 23 noiembrie 2014, prezentat de trei critici de temut, ai *României literare*: Răzvan Voncu, Cosmin Ciotloş şi Daniel Cristea Enache (moderator; au fost binevoitori toţi trei, slavă cerului). Repet, după 12 ani am publicat un nou roman, şi am avut emoţii la lansare. Cine-şi mai aminteşte? Până în 2002 am publicat patru romane (două scrise înainte de Revoluţie, în 1984 şi 1986, când aveam 34 şi 36 de ani şi n-am putut să le public), n-am atras atenţia decât unor critici (care au scris despre ele şi au inclus cronicile în cărţile lor), am primit şi premii de complezenţă (chiar dacă am fost nominalizat de „critici ai dracului”, inclusiv la premiile ASPRO sau ale USR), dar eu am înţeles că n-am convins „ca prozator”, cu atât mai mult cu cât nu am fost inclus în rândul celor enumeraţi în plutonul de prozatori care contează, nici măcar ca „poet care scrie şi proză” (sunt atâţia poeţi care scriu proză remarcaţi, de la Mircea Cărtărescu la Varujan Vosganian, sau Gabriel Chifu şi Daniel Bănulescu, sau Adrian Alui Gheorghe şi Simona Popescu). Aşa că am stat deoparte 12 ani... M-a pus Necuratul şi în 19 februarie 2010 am acceptat să deschid un blog-web (*liviuioanstoiciu.ro;* şi un ziar online, totodată, *Jurnalul de Vrancea*), îndemnat de Laurenţiu Barbu, un poet rămas şi azi debutant (risipitor cum e, a tot învăţat în Italia secretele virtuale), cu care am făcut Revoluţia la Focşani, cel ce avea să plătească şi serverul care-l găzduia. Cum scriam seara *zilnic* pe blog o „poveste” (pe care o postam imediat), mi-a intrat în reflex (cum se spune) să scriu „proză” (de fapt scriam un text de frontieră, „ceva între genurile literare”). Am abandonat blogul în semn de protest, pe 21 august 2012, când Traian Băsescu a fost reinstalat la Palatul Cotroceni, nedemn (printr-un artificiu abuziv al Curţii Constituţionale), normal ar fi fost să demisioneze (în condiţiile în care au votat 7,4 milioane de români pentru demiterea lui)... Am lăsat o lună, două să treacă fără să mai scriu nimic pe blog – eram însă „otăvit” de scrisul de zi cu zi al textelor de frontieră postate pe blog, nu-mi puteam „ieşi din mână”. Motiv pentru care m-am hotărât să scriu pentru sertar pagini de proză, fără un scop. La lansarea romanului, în 23 noiembrie 2014, atrăgeam atenţia că eu scriu spontan nu numai poezie, ci şi... roman. Chiar, am scris proză spontan, fără să am idee dacă ajung undeva cu ea, dacă pot să încheg un roman. De regulă romanele au subiecte "preconcepute", construite din mers, eu am plecat la drum fără nimic. Scriam zilnic pentru sertar texte de frontieră, în genul celor publicate pe blog... Încet-încet m-am gândit să încheg o nuvelă. După care am privit printre gene şi mi-am zis că n-ar strica dacă aş pune la cale un roman pentru sertar. Am scris astfel la finalul anului 2012 (în preajma apocalipsei anunţate fix pe 21 decembrie 2012) şi la începutul anului 2013 – până ce m-am oprit de tot în vară, nemaireuşind să mă motivez să continui, probabil că epuizasem energia „automatismului” dată de scrierea zilnică pe blog. Natural, am uitat în sertar acest roman neterminat, încetul cu încetul. Evenimentele personale s-au precipitat, a apărut proiectul mutării domiciliului, al vânzării apartamentului din centrul Bucureştiului şi al cumpărării altor locuinţe (pentru fiu, şi pentru mine şi Doina Popa), la margine de Bucureşti. O mutare te dă peste cap. În mai 2014, la Bookfest l-am întâlnit pe Silviu Lupescu, directorul general şi patronul Editurii Polirom (el e şi scriitor mai special, mai metafizic, mai pe placul meu, mai credibil-spiritual, iubitor de miracole – apropo, când împlinea 60 de ani, Silviu Lupescu declara: *„Fac parte din categoria celor pentru care totul este un miracol, cred. Şi asta pentru că zodia mea e zodia Peştilor. Peştii sunt oarecum mistici de felul lor. La ei, sensibilitatea domină raţiunea. Şi viaţa, şi opera de artă, şi cărţile, şi iubirea – toate sunt un miracol, de vreme ce nimeni încă nu le-a putut explica”*; ne despart trei zile de ziua de naştere, e normal să ne potrivim). De la Silviu Lupescu a pornit nebunia definitivării romanului lăsat de izbelişte, „Vrăjmaş” (aproape că-i uitasem personajele; reamintesc, scriu spontan) – el mi-a cerut să-l scot din sertar, să-l definitivez şi să i-l trimit până la finalul lunii iunie 2014, n-am crezut nici o clipă că ar putea să treacă de lectorii Editurii Polirom (trei lectori!). N-o să mă mai lungesc. În ziua în care am fost anunţat de Ana Maria Tăbărcă (de la Promovarea Editurii Polirom) că au acceptat să prezinte romanul „Vrăjmaş”, la Târgul de carte Gaudeamus, „lupii critici tineri” Răzvan Voncu, Daniel Cristea Enache şi Cosmin Ciotloş (de care pomeneam aici, la început; iniţial pe listă a fost şi Paul Cernat, de la *Observator cultural*, dar el n-a apărut la lansare, enigmatic), le-am scris pe 10 noiembrie 2014 un e-mail cu subiectul *O mărturisire legată de romanul „Vrăjmaş”* (respect modelul de e-mail aşa cum e, fără diacritice, să fiu iertat):

Am inteles de la Doamna Ana Maria Tabarca (Promovare) ca, la Targul de carte Gaudeamus, Editura Polirom va lansa romanul meu „Vrajmas” - mai exact, duminica, 23 noiembrie, la ora 15.30, cu dumneavoastra.

Va multumesc pentru bunavointa aratata, sunt onorat si bucuros, va dati seama, ca ati acceptat sa-mi fiti alaturi la o lansare de carte care ma depaseste...

Am emotii, daca va dezamagesc? Atunci cand am predat romanul „Vrajmas” (pe 30 iunie 2014), i-am scris directorului-patron Silviu Lupescu: Ca idee, sa puteti avea o perspectiva aiurea, romanul „Vrajmas” calca intr-un fel pe urmele lui Haruki Murakami (cel calm, nespectaculos, curgator, reflexiv din „Padurea norvegiana”), chiar daca e cu totul altceva... Am tot ezitat sa-l trimit, tocmai fiindca nu e un roman cu care suntem obişnuiti in literatura romana (sunt si eu cititor de romane originale romanesti, fireste), el bate altfel campii... Eu am scris literatura de frontiera de cand ma stiu (inclusiv cartile mele de versuri sunt la limita, la fel cele patru romane pe care le-am publicat, sau cartea de teatru, sau cele trei carti de memorialistica-jurnale) *- am incheiat citatul... Intre timp m-am gandit sa ma inchid in particular intr-un triunghi de mari prozatori straini in viata, pentru protectie in fata propriilor ochi: Orhan Pamuk („Ma numesc Rosu”) - Michel Houellebecq („Platforma”) si cel pomenit, Haruki Murakami („Padurea norvegiana” - pun un titlu de carte din fiecare, reper), toţi amatori de jurnale sau explicatii spirituale (nu stiu cum altfel sa le spun), in care realitatea si irealitatea coexista natural. Sunt sigur ca niciunul din cei trei, daca ar fi scriitor roman, n-ar fi considerat scriitor mare (si cartile lui ar trece neobservate, daca nu etichetate drept ciudatenii), ci scriitor marginal (scriitori considerati mari la noi sunt cei care sunt cu picioarele pe pamant, si intre altele au carti cu subiecte rotunjite, nu fragmentate). In proza romaneasca in aceste vremuri de postmodernism nu ma simt in apele mele, e o epica setata pe un tipar pe care nu-l impartasesc decat tangential. Daca nu cumva eu sunt un prost cititor de proza. Am scris romanul „Vrajmas” inainte de a-i citi pe cei trei - sunt un caraghios, n-o sa credeti, i-am tinut departe, fiindca am preferat literatura latino-americana si pe cea spaniola-portugheza, avand prejudecati libertine. Dupa ce am scris „Vrajmas” la finalul anului 2012 si inceputul lui 2013, l-am pus in sertar. Numai ca i-am citit la finalul lui 2013 pe cei trei (dintr-o pornire intuitiva, inexplicabila) si am hotarat sa scot din sertar romanul meu. Ii datorez lui Silviu Lupescu (l-am intalnit la Bookfest, in mai 2014), in exclusivitate, publicarea - in luna iunie 2014 am definitivat romanul „Vrajmas” la cererea lui, in conditii de stres (ma mutam). In sfarsit, sa ma iertati daca nu va sunt pe plac si veti considera ca ati pierdut timpul citind (sau incercand sa cititi) romanul „Vrajmas”. Va raman oricum dator. Cu cele mai bune urari,*

LIS

Am redat la rece, pe scurt, povestea apariţiei romanului meu „Vrăjmaş”. La lansarea lui, la Bucureşti, pe 23 noiembrie 2014, am aflat că „Vrăjmaş” e o carte „grea” pentru cititorii obişnuiţi. Pentru curioşi (pentru a mai devoala din conţinutul romanului) redau şi e-mailul trimis lui Carmen Parii, de la Departamentul Grafică al Editurii Polirom, în care mă explic, simplificând subiectul:

M-am gandit sa va fac un mic rezumat al subiectului romanului Vrajmas, *poate gasiti un raspuns (o preferinta sau o sugestie, cum spuneti) pentru coperta cartii: un calugar tanar paraseste schitul de pe Ceahlau (el a fost profesor de geografie pana sa se calugareasca), e obsedat ca diavolul l-a impins sa faca un asemenea pas (dupa ce castiga la loto niste bani) si ca a fost afurisit de staret, traieste o poveste de iubire cu o frumoasa functionara la banca la Bacau si pleaca de nebun cand are primul semn ca e posedat, ajunge ca turist la manastiri de langa Bucuresti, nestiind cum si unde sa-si vindece sufletul. La Manastirea Balamuci-Sitaru e aratat cu degetul de un calugar ca el e insusi Vrajmasul, calugar pe care-l descoperă dupa cateva zile mort in padure, se teme ca va fi el acuzat ca l-a omorat si fuge,*

Scriam zilnic pentru sertar texte de frontieră, în genul celor publicate pe blog... Încet-încet m-am gândit să închег o nuvelă. După care am privit printre gene şi mi-am zis că n-ar strica dacă aş pune la cale un roman pentru sertar.

tot ca turist, in Grecia, sperand sa ajunga pe muntele Athos. Tanara functionara la banca ramane gravida cu el, el nu stie... Suntem in anul cand se anunta sfarsitul lumii fix la 21 decembrie 2012. In paralel, un ziarist la 62 de ani din Bucuresti aduna documente legate de apocalipsa anuntata si tot incerca sa ia legatura cu o entitate din viitor sau dintr-o lume paralela, invizibila noua, care sa-i dea clarviziune si putere de creatie, sa uimeasca lumea (convins ca toate inventiile si capodoperele pe planeta au fost inspirate de catre structuri extraterestre, interesate de evolutia omenirii). Acest ziarist avea puteri telepatice, dar nu era constient de ele, reusea sa influenteze si gandirea calugarului mai mult sau mai putin posedat, cu care era compatibil... Etc.

Am reusit sa va amuz?
Cu drag,
Liviu Ioan Stoiciu

litere

Vasile Călinescu

La ce bun imensitate de baloane cu idei

ce freamătă patetic pe-un cer aşa aglomerat

şi ostenit?

Căci firele de iarbă cresc de la sine tot în sus

iar galaxiile petrec tot după legea lor

cea dincolo de bine şi de rău

în timp ce apele numai la vale curg

şi-n stoluri suave păsări tot vin şi pleacă

întru aceeaşi destinaţie

la vreme numai de ele cunoscută

Învăţătorul

Se dedică lui A.

Trezeşte-te învăţătorule
lucruri mari ai de făcut azi!
trebuie să veghezi... mereu să veghezi
tinereţea poeţilor glorioşi gata oricând
să fugă în vârsta a treia
şi să se închidă în casele lor
ascunse vulgului idolatru
tu trebuie să-i ţii pân` la istov
în perfectă stare de creaţie
să le aeriseşti mereu interioritatea
pândită de pericolul desensibilizării postmoderniste
şi de ravagiile dezalcoolizării impotente;
sunt alunecoşi atinşii de politropie
gata să se piardă pe ei pentru a deveni altceva
blestemata căutare de sine
învăţătorule;
inculcă-le fermitatea voinţei de putere
curajul inlucid (luciditatea e doar moartea creaţiei)
candoarea iedului părăsit pe izlazul sterp
fără iarbă
dar şi singurătatea
singurătatea pură şi simplă
în care parcă mai e ceva de făcut.

Hai... învaţă-i acum
nu-i părăsi
...că se pierd!

Înălţimea portarului

de-atâtea ori te-am văzut cum dormeai
pe gardurile colibei mele chinuită de vise şi somn
şi n-ai vrut să vii atunci când te-am chemat
doar el portarul cu nasul lung şi umflat
ca vulturul negru împuşcat în ureche
a răspuns la chemare;
pe clădirea înaltă păzită de el
era un anunţ despre mine
despre bogăţiile strânse-n războaiele hunice
şi despre amoruri cu femei renumite
posesoarele picioarelor albastre
cu sexul rezemat
de iarba vrăjită a mijlocului de septembrie
tu te-ai speriat şi-ai adormit din nou
pe gardurile colibei mele
albe
de-atâta somn şi căldură
iar portarul... portarul cu nasul lung şi umflat
a zburat
tocmai în vârful clădirii pe care o păzea
ca un vultur negru împuşcat în ureche.
de un vânător
decedat în aceleaşi... mereu aceleaşi
hunice războaie.

Arătări şi Ascunderi

Nespus de multe se produc şi se petrec ...
dar se *arată*...
în toată goliciunea lor
fremătătoare.
În schimb... aşa, puţine se *ascund*...
de cum se nasc
sau sunt deja ascunse
`nainte de-a se naşte
sau... poate stau pierdute printre arătări

Supuşi suntem celor ce doar se-*arată*
şi se petrec...clipă de clipă;
de ele fascinaţi;
doar *arătare* viaţa ni-i
şi moartea-i tot o *arătare* !
căci după *arătări* ne rostuim
ne vindem, ne întocmim, ne încolăcim
şi ne petrecem.
... zicea.

Neînţeleasă, neaflată,
ascunderea...
ne-muritoare
pare-a se *ascunde* chiar de ea,
ascunderea, cea liberă de toate.
şi pentru toate un temei.
...zicea.

Ce vis frumos

Aduşi am fost pentru a fi
sau suntem pentru-a nu mai fi?
cât eu n-am fost
puteam să fiu cândva
...cât de târziu
şi poate cineva mă aştepta
să viu.
Când ajunsei să fiu,
doar şansa de a nu mai fi o am.

Stă moartea-n noi
precum otrava-n vipera cu solz cornos.
Reptila-i viperă doar prin strelicea de otravă
iar eu sunt este ...doar prin ea,
fiinţă minusculă
ce-ntruna mă pândeşte
secundă cu secundă.

Şi nici nu ştiu să otrăvesc
doar ce sunt otrăvit treptat,
cu mustul ei
pe care uneori
îmi vine să-l degust
o, vai.

Da, da... noi suntem
numai pentru-a nu mai fi!

Să fi rămas
- ce vis frumos!-
doară cu visul de a fi!

E bine

e ploaie cu broaşte pe-afară...
temelii se des-noadă
şi broaştele-mi intră în casă
şi casa-mi pluteşte nebună
pe ape la vale...
nu-i nimeni să mă salveze
de broaştele proaste.
să mă salveze de ploaie
de mine
de viaţă
de moarte
de toate

şi începe să fie chiar bine!

ELEGIA TIMPULUI
Umbra ucigaşă

Numai prin mine timpule tu eşti!
prin mine curgi nainte şi-napoi,
prin mine doar te odineşti şi stai,
prin mine mori şi-apoi re-învii,
...dar fără mine.
În toate eşti doar umbra mea
prea bine ştii.

Eu te măsor!...
te fac mai lung sau te scurtez
fragmentele-ţi le-adun într-un întreg,
un titlu-ţi dau...
şi demnitate şi ţinută
şi înţeles îţi dau tot eu
numai prin mine...tu devii ceva şi cineva.
altfel, mogâldă-ncremenită ai fi
cu fără ai fost cu fără eşti cu fără de a fi să vii

Dar umbră fiind, mă porţi în moarte
şi osândit vei reveni
tot umbră-timp.
o umbră paricidă... a altuia la rând.

Elegia lui qui prodest

La ce bun imensitate de baloane cu idei
ce freamătă patetic pe-un cer aşa aglomerat
şi ostenit?
Căci firele de iarbă cresc de la sine tot în sus
iar galaxiile petrec tot după legea lor
cea dincolo de bine şi de rău
în timp ce apele numai la vale curg
şi-n stoluri suave păsări tot vin şi pleacă
întru aceeaşi destinaţie
la vreme numai de ele cunoscută
iar lumea... ursita îşi deplânge
mai mult ca altă dată.

Noi? ...tot nişte nimeni
cu fără şansa de a fi,
ne înghesuim bezmetici
prin porturile aglomerate
să prindem o corabie în derivă.

Eu? ...acelaşi urât îl duc în mine
şi tot atât consum din el
şi tot atâtea întunecimi îmi umplu fruntea
şi tot atâtea baloane cu iluzii
plutesc pe cerul meu interior

olimpiana,
cu detaşarea-i din vecie
habar nu are,
cât va mai fi să fie.
de zarva şi jocul fascinant
al bietelor idei!...

Exaltări regale

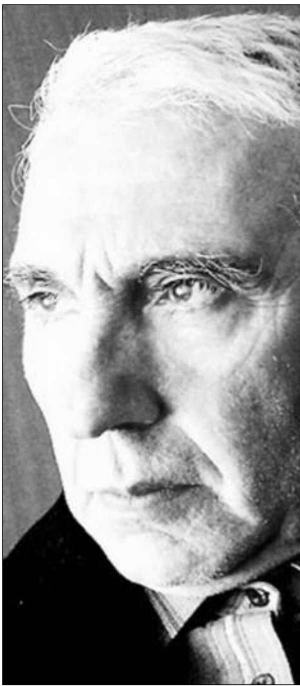
înfăşurat în umbra mea
mă tot rostogoleam pe scări în jos;
regele mă îmbrâncise
cu soaţa sa regină
pe-ai cărei sâni...crescuse abrupt
livada aceea de pomi fructiferi
invadaţi de furnicile flămânde
cu ochi bulbucaţi;
chiar după consiliul de coroană din noaptea
cu semne nefaste
regele m-a îmbrâncit şi mi-a spus
„eu voi pleca în urma ta călare
cu coroana pe cap să vedem
cine ajunge mai repede în adâncul prăpastiei"
m-a depăşit curând
umbra mea avea melancholii
şi se oprea din loc în loc să reflecteze
...era o introvertă din copilărie umbra mea;
pe la mijlocul drumului
majestatea mi-a trimis chiar un mesaj
să nu mă tem îmi spunea
şi-am mers mai departe
rostogolindu-mă
pe scări de viaţă şi de moarte
înfăşurat în umbra mea
din ce în ce mai ostenită
şi absentă
că nici nu mai putea vorbi
nu mai avea cuvinte pur şi si simplu
umbra ce mă-nvăluia în drumul
spre prăpastie...
un drum... aşa de singur...aşa pustiu!

Fragment odihnitor

Ce flori duminicale
desenau păsările acelea călătoare
pe cerul de piatră!
chiar liliecii în insomnii alcoolice
concurau cu energii şi talente
numai prietenii mei...un el şi o ea
refugiaţi într-un hambar
de ape tulburi luat la vale
stăteau întinşi
gândind neutru şi fumând
iar paharele pline
dansau muribund
fără pic de prejudecăţi
în timp ce eu ...eu cel de dincolo
contemplam
ceea ce dispăruse subit...
iar şobolanii fiinţe fremătătoare
se îndreptau excitaţi
spre patul meu de la etaj
îmbrăcat în cearşafuri orbitor de curate.

poesis

Ilie Vodăian

De când mă ştiu

De când mă ştiu am strâns cuvintele
care m-au îndrumat să Te găsesc
în zbor de vultur, de cocor, de buburuză,
ori prin albastrul spectral din adâncul ceresc.

De când mă ştiu Te caut cu nădejde
prin frumuseţea anotimpurilor trecătoare,
prin roşul macilor, prin verdele din frunze,
prin munţi, pe dealuri şi prin râuri,
şi printre grânele unduitoare.

De când mă ştiu, îmi îndrept gândul
către icoana înrămată în mister –
icoana Ta la care ţin atât de mult
încât nu mi-ar ajunge s-o privesc
nici de-aş avea timpul să dau cu pasul
distanţei, dus-întors, de la pământ la cer!

Cu braţele deschise

Doamne, îngerul la care m-ai dat în grijă
nu mai este atent încotro mă îndrept,
nu mă mai întreabă dacă e bine ce fac;
şade trist pe umerii mei,
uneori picoteşte, alteori încearcă să zboare.

L-am dus la doctorii din lumea largă,
am fost cu el şi la cei din adâncuri marine
şi la cei din înalta slavă.
Nimeni nu ştie ce suferinţă are,
la nimeni nu a spus ce-l frământă
şi nici după ce taină tânjeşte.

Sunt ani de când stau în genunchi şi mă rog:
pavăza mea curată şi sfântă
spune-mi ce este în sufletul tău,
ce neîmplinire te doare,
secretul acesta nimeni n-o să-l afle,
încă eşti tânăr, smerit şi frumos,
încă ai straiele neîntinate, stai până la capăt
nădejde şi scut pentru mine.

Stai izbăvirea mea şi îmi vorbeşti,
în graiul tău serafic, despre cum
să mă opun ispitelor care mă trag,
din ce în ce mai insistent, spre locul unde
întunericul aşteaptă, cu braţele deschise, în prag.

Un alt loc

La orice pas suntem chemaţi să privim
clepsidra îngăduinţei,
şi noi tot nu vedem că se apropie ziua când
se va trece pe rol cercetarea fiinţei.
Vom fi întrebaţi de ce am pus pe foc
arbori cu frunzele verzi,
de ce am jertfit făpturile tale,
şi chiar pe fratele nostru, Abel, l-am ucis.

În zadar căutăm: nu vom înţelege
cum te-ai gândit să ne modelezi din ţărână
şi să ne dai suflare numai cât să ajungem
la casa noastră din humă.
În necuprinsa Ta răbdare
iartă ignoranţa noastră,
iartă-ne şi pentru timpul zadarnic pierdut!
Preabunule,
nu ai găsit alt loc de unde să iei lut?

Când macii înfloresc

Pe Muntele Tabor, atâţia şi atâţia maci,
ca la un semn, au dat în floare.
Iisus le-a mângâiat petalele zicând:
de-a pururea menirea voastră este
să răsăriţi la începutul verii
pe margine de drum –
a fiecărui drum ce duce înspre Splendoare.

Preabunule, au răspuns macii,
îţi mulţumim pentru îndemn! Noi astăzi
am urcat pe Muntele Tabor să ne rugăm
la Cel ce a desăvârşit perfecţiunea noastră
şi ne-a dat pruncă, prin roşul din petale
şi verdele din trupuri, să păstrăm
neîntinate nuanţele culorilor complementare.

S-au arătat, acolo sus, Moise însuşi
şi însuşi Profetul Ilie.
Şi glasul Domnului, din slăvi, s-a auzit:
Acesta este Fiul Meu Cel Preaiubit!

De-atunci, în fiecare primăvară, este sărbătoare
când macii înfloresc, odată cu salcâmii,
să-L însoţească pe Mântuitor la ceruri,
cu cântece de laudă şi de iubire, în ziua de Înălţare!

Strângerea de mână

Nămeţii au crescut. Afară este ger.
Se lasă întunericul. Şi Tu, Preabunule,
vrei să Te duci
în necuprinsele tale ţinuturi înfrigurat?

Rămâi să Te adăposteşti
în căsuţele noastre sumar mobilate.
Ne vom hrăni cu boabe fierte de porumb,
cu seminţe de mei şi cu prune uscate.

Iar seara, la ceas înălţător de rugăciune,
când la fereastră or să bată razele de lună,
eu Îţi voi spune propria poveste
ca legătura dintre noi să fie,
totdeauna, strânsă
precum a palmelor în strângerea de mână.

Cred

Din înaltul cel mai înalt,
să îţi înduioşezi inima încă o dată
şi să zici
– cum ai mai zis atât de bine –
„să se facă lumină!" :
lumină în adâncimile din ape,
în miezul din sâmburi, în pietre,
în trupul arborilor,
în prea adâncul din humă,
lumină şi în necunoscutul din mine.
Cred,
aşa cum cred în TRINITATE,
că ecourile rugilor mele
nu vor bătea în zadar
la poarta ce duce spre Tine.

Jertfa

Astăzi, în Vinerea Mare,
Fiul Omului
va fi suit pe cruce.

Cununile,
inclusiv cele împletite
din mărăcini,
vor plânge
împreună cu Sfânta Vineri.

Vor plânge în şoapte
până când se va aprinde
peste tot, de la sine,
lumina
în miezul de noapte.

Atunci, o bucurie lăuntrică
îmi va cuprinde fiinţa
alungându-mi
toate tristeţile din sânge.

Obiceiul locului

Doamne, îndură-Te de mine, neputinciosul,
şi trimite-mi, prin îngerul meu păzitor,
un chiup plin cu apă din aval
de locul unde vărul Tău, Ioan, te-a botezat.

Tu ştii atât de bine cu câtă nerăbdare am
să beau, pe nemâncate, în fiecare dimineaţă
câte trei înghiţituri:
să se usuce gândurile duşmănoase,
să se usuce asemenea ardeilor pe care,
după obiceiul locului, îi ţinem, la uscat, pe aţă.

Aş vrea

Aş vrea să pot cuprinde depărtarea
ce-a fost atâta vreme între noi,
aş vrea, din când în când,
să vină pe la mine *Harul* să mă-nveţe
– pe înţelesul meu de-atâţia ani pierdut –
cum să mă apropii cu credinţă,
cu dragoste,
dar şi cu frică de Cel care,
în nemărginita Lui iubire şi încredere,
m-a plămădit din lut!

Ar fi atâta de frumos

Preabunule Judecător, atâtor erori le-am oferit
găzduire, sau le-am îndeplinit câte-o dorinţă...
În timpul acela credeam că sunt trecătoare,
sunt nevinovate şi, desigur, demne de iertat.

Ca orice muritor, am greşit. Recunosc,
sunt mult prea vinovat. Şi totuşi, am o rugăminte:
Preamilostivule, mai lasă-mi vreme
pentru ispăşire şi pentru căinţă!

La vremea Învierii, toate vor sta la vedere
aşa cum stau, la mânăstire, raclele cu moaşte.
De-ar fi să crăp şi de ruşine, de-ar fi să intru
iarăşi în pământ, tot le voi recunoaşte.

Doamne, Tu decizi ce rânduială mă aşteaptă.
Eu, de pe acuma-Ţi, spun: ar fi atâta de frumos
dacă mi-ai îngădui să stau în grădina Ta, –
fie şi în chip de chiparos!

Din volumul, **Pe Muntele Tabor,** în curs de apariţie la Editura Arhiepiscopiei Argeşului şi Muscelului

În zadar căutăm: nu vom înţelege
cum te-ai gândit să ne modelezi din ţărână
şi să ne dai suflare numai cât să ajungem
la casa noastră din humă.
În necuprinsa Ta răbdare
iartă ignoranţa noastră,
iartă-ne şi pentru timpul zadarnic pierdut!
Preabunule,
nu ai găsit alt loc de unde să iei lut?

poesis

Din poezia lumii

Aimé Césaire (1913-2008), Martinica-Franţa

În prezentarea şi traducerea lui Leo BUTNARU

Poet şi om politic francez din Martinica. Unul dintre fondatorii mişcării literare negroide. Combatant anticolonialist. Împreună cu Alioune Diop a editat revista „Présence africaine”. Adept al suprarealismului. După moartea sa, mai multe personalităţi ale culturii şi vieţii politice franceze au susţinut ideea ca sicriul său să fie depus în Panteonul din Paris, însă poetul dorise, testamentar, să fie înmormântat în patria sa. În aprilie 2009, la Panteon a fost organizată o ceremonie de omagiere naţională a lui Aimé Fernand David Césaire, „marcându-se astfel recunoştinţa Franţei în ansamblul ei”, cu această ocazie fiind instalată o placă comemorativă. Dintre cărţile publicate amintim: „Cahier d'un retour au pays natal” (1943); „Les armes miraculeuses” (1946); „Discours sur le colonialisme” (1951); „Cadastre” (1961); „La Tragédie du roi Christophe” (1963); „Une Saison au Congo” (1967).

Eu nu sunt răstignit pe cele mai absurde stânci
Niciodată nu am fost vizitat de vreo eroică faptă înaripată
Din abis nicio corală nu urcă spre mine
Decât uneori sughiţul vreunui naufragiat
Este inutil de precizat
Că eu nu dispun de o stare civilă stabilită
Prin evidenţa purei nostalgii
Nu sunt zdruncinat de niciun clonţ complezent
Neameninţat de ceilalţi cu răzbunarea

Soarele şi apa

Apa mea nu ascultă
apa mea cântă ca o taină
Apa mea nu cântă
apa mea exultă ca o taină
Apa mea lucrează
străbătând radios stufărişul până-n laptele zâmbetului
Apa mea e un copil mic
apa mea e un surd
apa mea e un gigant care-mi ţine pe piept un leu

O vin
vastitate imensitate
pentru biserica privirii tale complice şi somptuoasă

Tam-tam I

Lui Benjamin Péret

în acelaşi fluviu de sânge al pământului
în acelaşi sânge al soarelui spart-ţăndări
în acelaşi sânge a o sută de cuie ale soarelui
în acelaşi sânge al sinuciderii animalelor în foc
în acelaşi sânge al cenuşii sângelui sării sângelui sângiurilor dragostei
în acelaşi sânge incendiat de pasărea foc
bâtlani şi ulii
avântaţi spre-nălţimi incineraţi de ele

Spirale

noi mergem

atârnă preşuri de papură

(călăul a uitat să-şi facă ultima toaletă)
noi mergem

braţe frumoase atârnând ca ferigile şi fluturând a despărţire
când nimeni nu aude noi mergem

ierburi înalte rup inima exact în momentul în care phoenix renaşte
din cea mai înaltă flacără care o devoră
noi mergem noi coborâm arborii îşi ascund faţa

şi visele lor în scheletul braţelor lor fosforescente

cercurile pâlniilor se închid din ce în ce mai repede
acesta e capătul infernului
noi ne târâm noi înotăm

noi înfăşurăm tot mai strâns adâncurile pământului
ranchiunele oamenilor resentimentele raselor

şi resacuri abisale ne aruncă

într-un hăţiş de liane

de stele şi de frisoane

Transmisiune

surplus

eu l-am distribuit în ridurile drumului

hârtoape grele forţele nu se epuizează atât de repede
atunci când nu e decât o depozitare fragilă,
de cât e preţul celor care au avut şansa de a fi fost recoltate?

un semn

un nimic

o lumină la poalele cerului

o flacără născută din pământ

un cutremur de aer

un semn că nimic nu este mort

eu am ţipat:

voi nu aveţi dreptul să lăsaţi să se întrerupă linia de transmisie

eu am ţipat: bufoneria neuronilor
e suficientă pentru a elibera de responsabilitate craterul vulcanic

eu am ţipat când se producea ruptura violentă

însă timpul mă încolăci până în rădăcina intactă.

Odă Guineei

Şi pentru soarele care instalează pe pielea mea o uzină de forţe şi de vulturi

şi pentru vântul de peste trăinicia dintelui meu complicându-şi trecerile judecăţilor sale

şi pentru negrul din lungul muşchilor mei în dulcea insolenţă a sevelor care urcă

şi pentru femeia culcată ca un munte slăbit şi supt de liane

şi pentru femeia dintr-un cadastru necunoscut unde ziua şi noaptea
joacă la numărătoarea de degete a apelor izvorului şi metalelor rare

şi pentru focul femeilor unde eu caut calea ferigilor şi cea spre Fouta-Djalon
şi pentru femeia închisă în nostalgia ce se deschide

EU
TE
SALUT

Guineea unde ploile sparg înaltele cocoloaşe ale vulcanilor
ca un sacrificiu al vacilor pentru foamea şi setea miilor de copii denaturaţi

Guinee strigătul tău mâna ta răbdarea ta totdeauna ne lasă pământuri arbitrare

şi când voi fi ucis spre Ophir
ele nu mă vor şti nicicând amuţit de dinţii mei de pielea mea care le face
un fetiş de paznic feroce al deochiului

cum mă mai scutură şi mă devoră solstiţiul tău în fiecare din paşii tăi Guinee
mută în mine ca în profunzimea astrală a meduzelor

Grifonul

Eu sunt amintirea ce nu atinge pragul
rătăcind în uitarea-n care se oglindeşte absintul
când suflă inima nopţii mutând steaua
căzută pe unde stăm noi şi contemplăm

Cerul gurii a prins noua conştiinţă a cremei din
proaspăta nucă de cocos spartă

Anzii scuipaţi şi sacrii munţi Mayumbé
unicul naufragiu în care ochiul ne scufundă velierul
când sufletul de-a dreptul nebun-nebun
e-n norii ce-mi vin în peştii zăvorâţi
eu mă reîntorc să bântui printre sinistre întâmplări

Piaţa perturbărilor

Un fulger robust ameninţă fruntea mea cea mai
de neatins din lume
în tine lumina văduvă a amurgului din oraşele înjunghiate de păsările împrejurimilor

Păziţi-vă de corbul care nu zboară
acesta e capul meu extras din potou pus pe umerii mei erupând
cu un vechi strigăt ce străbate măruntaiele şi jgheaburile

Făgaşe făgaşe lapte dulce mangalul jarului şi al aliorului.

Derizoriu

(Răvaş către un prieten de departe)

Eu nu sunt răstignit pe cele mai absurde stânci
Niciodată nu am fost vizitat de vreo eroică faptă înaripată
Din abis nicio corală nu urcă spre mine
Decât uneori sughiţul vreunui naufragiat
Este inutil de precizat
Că eu nu dispun de o stare civilă stabilită
Prin evidenţa purei nostalgii
Nu sunt zdruncinat de niciun clonţ complezent
Neameninţat de ceilalţi cu răzbunarea
Dificultăţile retrovizoare
Sunt compensate perfect de lărgirea viziunii
Eu nu răspândesc panică
Nu rumeg remuşcări
Nu fac decât să ciugulesc câte ceva prin anotimpuri
Căutând răstimpul unei scurte străluminări
(A timpului zis mort)
Urma unei comuniuni pierdute
Unde e jinduită ordinea

P.S.
Iar dacă toate sevele vor fi abolite
Şi curentul îşi va refuza prezenţa
Şi dacă alizeul va eşua
Şi pân-la mine nu vor ajunge polen şi nisip natal
De la mine însumi spre mine însumi
Va continua neliniştită o cărăruie
Oferindu-mi propria-mi tăcere
Până dintr-odată din golul suferinţei
Jubilaţia bolnavă va erupe-n magma solitară
A cavalerului timpului şi spumei

Dumitru Crudu

UN FILM DE GROAZĂ

După ce am ieşit din Iaşi, am simţit că îmi intră muştarul în nas. Nu se mai putea aşa. Am sărit în picioare şi am alergat pe coridorul lung dintre scaune.

-Domn şofer, cât se mai poate? Opriţi porcăria asta!

Şi chiar era o porcărie. O porcărie de neimaginat, pe care fusesem condamnat s-o urmăresc de când ieşisem din vama Sculeni, după ce şoferul băgase în televizor o casetă cu un film de groază american, dublat în rusă, la care toată lumea se uita cu gura căscată. Eu aş fi vrut să citesc ceva sau să mă uit pe geam, dar nu puteam face nici una şi nici alta, din cauza vocilor care zbierau din cele două televizoare instalate în autobuz, unul în spatele meu şi altul în faţa mea, zbierau în ruseşte după ajutor şi asta în timp ce în dreapta şi în stânga mea se derulau cu încetinitorul priveliştile Iaşiului, la care nu mai puteam fi atent din cauza acelui film de groază.

Nu aş fi sărit însă în picioare, dacă nu aş fi văzut cum suferă o vecină din dreapta mea, o bătrână cu o faţă palidă şi cu nişte ochi înnebuniţi de spaimă. Ca să nu audă vocile din televizor îşi astupase urechile cu degetele şi ca să nu vadă imaginile care se derulau în faţa ei se legase la ochi cu o batistă neagră.

M-am gândit: oare cum o să ajungă bătrâna asta până la Braşov? Ori de câte ori merg în România se repetă aceeaşi istorie. Nu există autocar care să se îndrepte spre Braşov, în care să nu se difuzeze vreun film de groază. De ani de zile, traversez România, dintr-un capăt în altul, uitându-mă la filme de groază, cu volumul dat la maximum, dar abia acum pentru prima dată am simţit cum îmi crapă răbdarea şi am alergat spre scaunul şoferului.

Şoferul-un tânăr supărat rău-nu numai cu nu a stins televizorul, dar a dat sonorul şi mai tare. Nu m-am lăsat nici eu. M-am întors spre colegii mei de salon şi i-am rugat să intervină. Dar, în loc să se solidarizeze cu mine, aceştia au început să ţipe să mă potolesc odată şi asta în condiţiile în care, mulţi dintre ei, se uitau pe geam. Le-am amintit asta şi atunci ei i-au cerut şoferului să mă ignore. L-am rugat pe şofer să pună o comedie ceva, dar el nu vru. Nu au vrut nici ceilalţi călători.

-E un nebun, domnilor, ţipă cineva.

-Tipii ăştia care stau prost cu nervii, sunt tare periculoşi, ia vedeţi, nu are vreun cuţit în geantă, mai răcni cineva.

Şoferul îmi ceru să mă întorc la locul meu şi eu n-am vrut. Bătrâna aia care îşi băgase degetele în urechi şi se legase, cu o batistă neagră, la ochi - iată ce mă făcea pe mine să nu dau înapoi. Dar nici şoferul nu vru să cedeze, mai ales că avea susţinerea aproape a tuturor călătorilor, exceptând-o pe bătrâna aia nefericită, care nu mai ştia pe unde să-şi scoată cămaşa. Ceea ce urmă însă depăşiră toate aşteptările mele. Şoferul opri autobuzul şi mă somă să aleg: sau mă potolesc, sau mă dă jos. Eu am insistat din nou să schimbe filmul şi atunci, ajutat şi de câţiva călători, mă îmbrânciră afară din autobuz. Geanta mi-o aruncară după ce autocarul se mişcă din loc. Rămas singur pe şoseaua întunecoasă, nu m-am gândit la mine, ci la bătrâna aia nefericită, care îşi băgase degetele în urechi şi se legase cu o batistă neagră la ochi. Tropăiam pe dunga şoselei, ca să mă încălzesc, dar mă gândeam la sărmana aia bătrână, îmbrăcată din cap până în picioare în negru, probabil că mergea la o înmormântare.

Ploua cu găleata, şi era două noaptea. Luminile unui oraş zvâcneau undeva la orizont, dar în jurul meu se întindea, atât în stânga, cât şi în dreapta mea, un camp pustiu. După o răscruce, ploaia se transformă în zăpadă şi vântul mi-o aruncă cu putere în faţă. Eu mergeam din ce în ce mai repede, deplâgând-o pe sărmana bătrână, pe care nu mai avea cine s-o ajute. Chiar îmi era milă de ea.

După o altă răscruce, brusc, o haită de maidanezi, se repezi din toate părţile să mă muşte. Răcneam ca un apucat şi îi izbeam cu geanta în bot, din toate puterile, dar câţiva dintre ei îşi împlântară colţii în pantalonii mei, sfâşiindu-mi-i. Nu ştiu cum se întâmpla însă, dar cu cât mă împotriveam eu mai mult, cu atât şi aceştia deveneau mai agresivi. Mă atacau şi din faţă, dar şi din spate. Mă atacau şi din stânga, dar şi din dreapta. Un dulău îmi sări în spate şi îmi zdrenţui geaca.

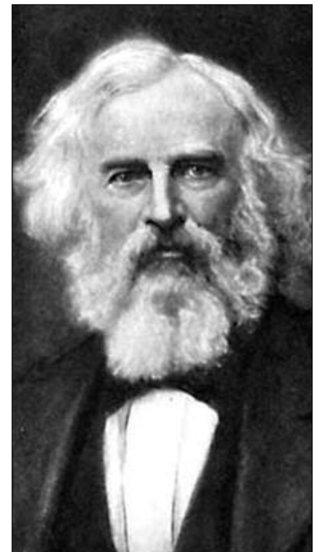
Un autobuz apărut din neantul câmpiei, cu farurile orbitoare, îi puse pe fugă. Dădeam disperat din mâini şi maşina se opri. Nici nu ştiu cum am reuşit să urc în salon, pentru că picioarele îmi patinau în toate părţile.

Autobuzul mergea spre Braşov. După ce mi-am plătit călătoria, şi m-am aşezat pe un scaun din fund, am auzit nişte răcnete în salon şi mi-am ridicat ochii în sus: pe un ecran care se înălţa în faţa mea se derula un film de groază, acelaşi film de groază, cu sonorul dat la maximum.

Henry Wadsworth Longfellow
(1807-1882)

Excelsior

Traducere de PROCOPIE CLONȚEA

Henry Wadsworth Longfellow

Prin sat în Alpi pe înserat
Un tânăr pasul și-a purtat,
Prin viscol gheață străbătând,
Un stindard straniu el purtând,
Excelsior!

Cu chipul trist și-n ochi avea
Luciri c-atunci când tragi sabia;
Străinu-i grai suna ciudat
Părând din corn
de-argint cântat,
Excelsior!

În case focul pâlpâia
Și jarul tainic scânteia;
Pe culmi luceau
sticliri de gheață,
Și el gemu, crispat la față,
Excelsior!

Prin pas, nu! Zise un bătrân,
Nămeții-s mari și-i vânt nebun,
Torentu-n spume clocotește
Și glasul argintiu grăiește
Excelsior!

Rămâi, dar, zise fecioara,
La pieptu-mi cată-ți alinarea!
Cu ochiu-albastru, lăcrimat,
Răspunse el, cu un oftat,
Excelsior!

De vânt pinul se prăvale,
Cade avalanșa-n cale!
Lui i s-a spus de "Bun rămas",
Și din munte sună-un glas,
Excelsior!

În zori se înalță din schit
Ruga către Domnul iubit,
Și-un strigăt pluti prin aer,
Îndelung și ca un vaier,
Excelsior!

Iar în troiene pe-un pripor,
A fost găsit un călător,
De către bravul Saint-Bernard,
Cu mâna clește pe-un stindard,
Excelsior!

În zorii reci zăcea, frumos,
În gol de munte, maiestos,
Iar din cer veni strigare,
Ca și steaua căzătoare,
Excelsior!

În zori se înalță din schit

Ruga către Domnul iubit,

Și-un strigăt pluti prin aer,

Îndelung și ca un vaier,

Excelsior!

Iar în troiene pe-un pripor,

A fost găsit un călător,

De către bravul Saint-Bernard,

Cu mâna clește pe-un stindard,

Excelsior!

H.W.L.

litere

Mircea Bârsilă

Deşi este un poet al temelor grave, Corneliu Ostahie nu refuză miza pe ironie şi autopersiflare. În ,,Probă de narcisism" ingrata condiţie a poetului şi, respectiv, trista degradare a iluziei sunt valorificate, sub semnul interogaţiei retorice, într-o modalitate în care ironia şi amărăciunea, comicul şi tragicul beneficiază de ofertele surprizătoarei lor aglutinări...

Clinamen

Corneliu Ostahie a debutat, în 1976, cu placheta *Balans*, la Editura Junimea, în caseta ,,Zece poeţi tineri". Au urmat volumele (inedite) *Recif* (1980), *Experienţe pe sufletul viu* (1983), *Existenţă de probă* (1985), *Ochii corbului Poe* (1989) şi antologiile *Muzeul straniu* (2011, editura Dacia XXI, Cluj-Napoca) şi *Clinamen* (2013, la editura TipoMoldova).

Din volumul *Recif*, poetul a reţinut, în antologia *Clinamen*, 32 de texte, ceea ce dovedeşte rezistenţa valorică a acelui volum pe a cărui copertă (coperta a IV-a) Alex. Ştefănescu afirma: ,,Poetul tratează poezia nu ca pe un mijloc de exprimare, ci ca pe o formă de impersonalizare solemnă, dorind parcă să dispară în lungi fraze muzicale. Însă efectul este exact invers: atras de <<secretul>> versurilor cadenţate perfect, cititorul încearcă să descifreze în limpezimile lor de gheaţă un chip omenesc. Să-l descifreze sau s-l inventeze".

Solemnitatea, eleganţa frazării şi efectele obţinute prin apelul la rimă şi ritm trimit, în linii mari, la poetica şaptezecistă şi mai ales la poezia lui Radu Stanca sau la cea a lui Ştefan Aug. Doinaş. De pildă, prima poezie a antologiei, o poezie fără titlu despre ,,scufundarea în torţa singurătăţii", se apropie de lirica marcată de rigori prozodice a lui Doinaş: ,,Prea timpuriu te apropii de mine.Eu sunt/Cum niciodată n-aş mai putea să o spun –/O scufundare în torţa singurătăţii cât clipa/Pierdută de simţuri când trebuia să răpun//Suflarea umilelor vietăţi din deşertul/Unei iubiri fără seamăn; sub alte scuturi/Ale faimei de-a fi îndurător aşadar/Străbat neclintirea acestor ţinuturi //Unde-i o rază declinul vederii, plăpândă,/Încet lunecând printre lacunele serii,/Peste exilul lăuntric, peste gloria celui/Ce-şi află sălaş în văzduhul căderii"

Poezia ,, Autoportret ratat" aminteşte prin tonalitate şi prin epicitatea mesajului de ,,elegiile" lui Radu Stanca: <<Gândisem pentru ultima oară conturul/fiinţei pe care mă pregăteam s-o închipui/pe un perete al camerei mele, pe-o pânză/sau poate-n oglinda înfometată de chipu-i//prelung, ca o mare risipă de purpuri;/nimic nu-mi lipsea pentru ca mâna întinsă/un semn, în sfârşit, să hotărască şi-acolo/cea mai de sus strălucire să fie învinsă [...]//cineva mă cuprinse de umeri, mă-ntoarse;/,,Te uită – îţi spun – drept în lumina din mine,/drept în săgeata ei albă, cât nu-i prea târziu/să-nveţi să te aperi de cel care vine,//de cel care este pentru că tu l-ai râvnit !"/Am încercat să mă smulg din strânsoarea aceea/dar jur-împrejur se-ntuneca tot mai mult,/de unde lumină? şi care săgeată? – doar cheia// în uşa de fier se răsucea scârţâind,/ ,,Ar trebui să rămâi – am strecurat printre dinţi –/sunt pregătit să-nţeleg oricâte mi-ai spune,/de cine ţi-e teamă şi pentru cine mă minţi "...//M-a biciuit doar ecoul şi-apoi am simţit/cum se sfărâmă-ntre degete pensula fină/cu care voiam să pictez o privire/a celui de mult aşteptat ca să vină>>.

Însingurarea, dedublarea, exilul lăuntric, neliniştea metafizică, impasul existenţial, meditaţia melancolică, răzvrătirea mocnită, căutarea labirintică a răspunsului dorit, tristeţea fără motive etc. sunt, încă din volumul *Recif*, temele şi motivele de bază ale poeziei lui Corneliu Ostahie.

Începând cu *Experienţe pe sufletul viu* poetul a renunţat la ofertele muzicalităţii şi la cele două modele amintite. Actualizarea metodei lirice este realizată în termenii unei modernităţi fără vârstă, ce se împlineşte în afara cerinţelor impuse de canonul care prinsese deja un contur ferm, în acei ani. Preocupat de transfigurarea lirică a tensiunilor interioare ale eului poetic, Corneliu Ostahie promovează viziunea discontinuă, alcătuită din elemente ce par disparate, dar care, vizând acelaşi punct de convergenţă, participă la unitatea structurii din care fac parte.

Constantin Crişan avea dreptate, când, într-o cronică despre cel de al treilea volum, atrăgea atenţia asupra ştiinţei poetului de a picturaliza stările poetice: ,,Ostahie este un calm plastician al clipei, al duratei inefabile; şi într-un caz, şi în celălalt, nu fototipia acestor evenimente o doreşte el, ci picturalizarea concretă a gestului său, dacă pot spune aşa, fotografia mişcată a devenirii".

În privinţa ,,picturalizării" evenimentelor emoţionale, meşteşugul lui Corneliu Ostahie aminteşte, prin atenţia acordată detaliilor cromatice, de pictorii impresionişti. Freamătul cuvintelor extrase din felurite registre lexicale este, mutatis mutandis, asemănător freamătului de nuanţe din astfel de tablouri: <<un început ca un reazem o mână cu degete lungi în/nopţile tot mai ploioase/trecându-mi prin dreptul vederii rănindu-se iar/într-o vibraţie fără-nţeles/într-un amestec de imagini tăioase. astfel învăţam să/renunţ/dintr-o eternă complicitate cu umbra ştiam/că sub pielea aceea acum sfâşiată se-adăposteşte o parte/din sângele meu/împins mişeleşte în valvele reci ale beznei/de o inimă care bate departe de mine//prin filigranul cernit al atâtor enunţuri privitoare/la pericolul morţii, la bunii creştini/îmi recunosc şi mai greu sentimentele. mila deja nu mai/poate nimic ocroti/din *patos* o buclă de vorbe fierbinţi e tot ce-a rămas/până şi ura,, da ura/răsună metodic şi trist ca un târziu telefon de control/într-o mansardă de mult/demolată/ unde visam tot mai des ce faptă eroică aş putea săvârşi/dacă încet mi-aş lipi răsuflarea de marii plămâni vegetali/ai planetei/şi într-o deplină supunere oarbă aş accepta să contribui/la clandestina salvare a unui mănunchi de sargase/asfixiate/în spuma lor caldă/n-aveam cum să aflu atunci că pe măsură ce eu căutam explicaţii/pentru vechiul dezmăţ al dilemelor pure despre care/se afirmă şi azi/c-ar fi cel mai bun instrument de chinuit raţiunea/intram fără voie/în unghiul haotic sub alba lentilă-a părerii dincolo de care/un ochi nemişcat îmi compara rând pe rând cu valorile/standard/curajul cinismul dorinţa de viaţă elanul romantic/rarefierea durerii sub duşul morfinei şi-apoi impasibil/le arunca într-un depozit enorm de simboluri tocite//un început ca un reazem o clipă în care va trebui să-ţi destăinui/,,într-adevăr/această inimă care bate departe de mine/nu-i alta decât inima mea">>.

Acest poem este elocvent şi sub aspectul constituirii viziunilor poetice: viziuni elaborate la foc mic; viziuni dependente de un lent dar sigur proces de cristalizare. Fiecare text din cea de a doua etapă abundă în imagini heteroclite integrate într-un discurs din care sunt eliminate asperităţile şi în care nu este refuzată înaintarea pe cărările metafizice cu o puternică tentă tenebroasă.

În poezia lui Corneliu Ostahie, încrengătura imagistică implică, deopotrivă, o impecabilă tehnică a asocierilor imprevizibile, în regimul unei ,,retorici a dantelei" şi o atitudine de revoltă existenţială asumată de pe poziţia acelor nonconformişti preocupaţi de tumultul din care se naşte vibraţia lirică şi cărora, în consecinţă, nu le place să facă zarvă, să scandalizeze. Teama de patos, ca expresie a unei sensibilităţi ce impune o necesară retractilitate este o marcă a psihologiei lor: ,,Mi-e teamă de *patos* deşi întinderea trupului meu se/contractă/înoată în unghiuri prielnice soartei se bucură//-ntruna se/face/păienjeniş de lumini sub deltele nervilor umezi" (p. 215).

Următoarele citate ilustrează din plin acest tip de sensibilitate înrădăcinată într-o statornică anxietate sau, mai bine spus, într-o mohorâtă atitudine reflexivă, ce presupune o continuă încordare a spiritului: ,,ochiul vărgat al distanţelor fără întoarceri/se uită la mine" (p.57); ,,astăzi sunt trist şi recunosc n-am motive/ar trebui să fiu biciuit pentru plăcerea perversă de a fi dezolat" (p. 62); ,,împrăştii cuvinte în jurul meu şi meditez la dispersia lor/întâmplătoare eliberată de chinul comunicării de rigorile sensului" (p. 83); ,,de gâtul iluziei atârnă ochii unei fiare răpuse" (112).

Deşi este un poet al temelor grave, Corneliu Ostahie nu refuză miza pe ironie şi autopersiflare. În ,,Probă de narcisism" ingrata condiţie a poetului şi, respectiv, trista degradare a iluziei sunt valorificate, sub semnul interogaţiei retorice, într-o modalitate în care ironia şi amărăciunea, comicul şi tragicul beneficiază de ofertele surprizătoarei lor aglutinări: ,,de ce nu te laşi tu de toate de ce nu cobori imediat/din scaunul acela de-arbitru regizor sau lider sau de ce o mai fi/de ce mă priveşti cu tandreţe exersând violenţa pasivă/pe tremurul nervilor mei oricum condamnaţi oricum incapabili de ură?/de ce nu m-asculţi? sunt totuşi un scamator de elită/am inventat deplasarea în timp pe o sârmă întinsă/deasupra memoriei ţinând în mâini ca bară de echilibru/un aforism izgonit/din paradisul ascezei dar foarte îndrăgit de pisici:/între noi doi încape acelaşi vid ca între bine şi rău".

Ipostaza poetului care îşi duce viaţa în ,,laboratoarele poemului său", pândit de consoane radioactive şi care pretinde, stârnind mila concetăţenilor, că în cuvintele sale se ascunde o voce de înger captiv este textualizată într-un discurs care în care imaginile se derulează cinematografic: ,,Dimineaţa când ies din laboratoarele poemului meu/poate că voi mă priviţi şi vi se face silă de mine/de masca nemulţumirii sub care bănuiţi că vă iubesc/disperat/dar fără profit şi aplauze/poate că totuşi unul dintre voi/m-ar opri într-o doară m-ar îmbrăca elegant m-ar face să/râd/şi m-ar purta prin oraş să mă arate mulţimii: priviţi-l el/este/nu are nimic să vă spună pretinde că în cuvintele lui s-ar/ascunde o voce de înger captiv/care se roagă pentru liniştea voastră dar gata acum/se apropie seara şi el va pleca va pătrunde din nou în/laboratoarele sale/unde consoanele radioactive îl pândesc pretutindeni/unde fiecare şoaptă e un poligon de încercări speciale/pentru rezistenţa a mii de semne ale mirării şi unde/i se întâmplă uneori să se odihnească bizar atârnând/în cârligul cu care moartea întreabă/nici acum? nici acum? nici acum? " (p.109).

În ambele poeme - într-adevăr, excepţionale - Corneliu Ostahie renunţă la strategia lentei lărgiri a discursului, în felul în care se măresc cercurile concentrice ale unei ape adânci, sau la ,,retorica dantelei", în favoarea unei scriituri energice, directe.

Desigur, în oricare dintre cele câteva formule utilizate, poetul ştie să asigure textelor un inconfundabil magnetism şi să evite căderea în manierism. Stăpân pe mecanismele propriei poetici, Corneliu Ostahie vibrează stilistic temele abordate în aşa fel încât să nu lase impresia de repetare în gol a procedeelor de construcţie. Această izbândă ţine, de fapt, de combustia mesajului orientat în special spre divulgarea ascunzişurilor obscure ale fiinţei.

Lectura antologiei *Clinamen* (=,,închinare", în latină) a fost pentru mine o revelaţie. Fără îndoială, ,,uitatul" poet Corneliu Ostahie este unul de primă mărime în peisajul liricii noastre contemporane.

Dumitru Augustin Doman

Spectacolul literaturii

Ovidiu Genaru, poetul monotoniei gri atotcuprinzătoare

La începutul anilor '70 mă şlefuiam ca tânăr cititor de literatură română contemporană. Printre alţii, îl citeam fascinat pe Ovidiu Genaru, poetul de la Bacău, şi în revistele vremii, dar şi în volume la bibliotecă. Nu uit senzaţia unei poezii de o mare prospeţime şi aceea a unei poezii despre detaliile vieţii de toate zilele, uimit cum „nimicurile" acestea pot compune o poezie acaparatoare. L-am tot citit de atunci, preţ de vreo patru decenii, i-am urmărit linia graficului liricii sale şi nici n-am observat că poetul a devenit luna trecută octogenar cu acte în regulă. Dacă-l întâlneşti prin Bacău preumblându-se vioi, n-ai zice că e octogenar. Nici când îi citeşti, în general, ultimele producţiuni din proaspătul volum *Graffiti. Afişe. Insomnii* (Editura *Ateneul Scriitorilor*, Bacău, 2014).

Ovidiu Genaru poate fi perceput ca un bacovian (v. *Patimile după Bacovia*), dar nu în literă, aş zice că nici în spirit întru totul, ci mai curând în faptul că se „erijează" în purtător de cuvânt al „fermecătorului gri de Bacău", acelaşi gri surprins desigur cu totul altfel de Bacovia. Genaru e bacovian, fără a fi epigon, nici măcar discipol. Primul care a semnalat originalitatea poetului, independenţa faţă de faimosul său concetăţean, a fost Cornel Ungureanu încă în 1973: „Aproape nimic din Bacovia, totul despre sufocarea provincială, care înseamnă Bacovia; nici un cuvânt bacovian, ci un inventar al obiectelor posibil bacoviene, un fel de talcioc în care duhneşte vechitura şi lălâie romanţa unor existenţe vagi diluate în siropul sentimentelor trăite cu încetinitorul". Spunând altfel, Ovidiu Genaru este bacovian doar în creionarea unei atmosfere cu vagi elemente preexistente la înaintaşul său în urbe, ca un arhitect al unui oraş urmând firesc predecesorului său, păstrând vag câte ceva din vechile linii, dar adăugând mereu altele noi, mai îndrăzneţe, fireşte, mai jucăuşe, mai insolite, cu aceeaşi fină ironie. Să exemplificăm: „Speram într-o tihnă fără miniştri/şi-un haos mai cald./Cu umbrela dau găuri în ploaie./Noaptea mi-am fiert lacrimile ca să obţin esenţa aceea/am reuşit un splendid cogniac de lacrimi.//Era o speluncă acolo şi voi aţi ratat-o./An sterp la Bacău an alcoolic". Sau: „Ea cânta la pian aplecată/Şi muzica o-mprejmuia în cercuri/ca şi cum în apă când arunci/o mierlă într-o zi de miercuri.//Pianul nu era în odaie şi nu/era nimeni doar câteva scaune/pe care aţipiseră umbre/frigurose din nordice saune".

Ovidiu Genaru este poetul monotoniei atotcuprinzătoare, de la margine de oraş, din mahala, repetându-şi – fără a deveni redundant şi nici manierist – elementele care alcătuiesc ansamblul heraldicii poetului: „motanul nocturn care toarce subconştientul"; „chipurile palide" de la băutul ceaiului, „mahalaua mirosind a lavandă turcită" (excelent!); „gri formă a catedralei noastre"; desenând în sfârşit un *Graffiti cu o ceaşcă de cafea*: „Locuiesc la etajul 8. Pe faţadă/am încrustat stema casei: o ceaşcă de cafea cu buza subţire/Am cercetat heraldica. Simboluri militare/arme trufie ducate. Cuceritori/şi învinşi pe scut sau sub scut. Adâncimi în urmaşi./Un lanţ de sânge./Un viitor pierdut./O ceaşcă de cafea cu buza subţire. Nu aur/nu emailuri. O modestă imagine/care să-i placă şi lui Dumnezeu. Cafeaua/o bem dimineaţa împreună după orele 9./Dacă urci/urmăreşte pe scări sursa aromelor. La capăt/sunt eu. Intră fără să suni.//Am nevoie de umbre." Poetul are chiar un text intitulat *Monotonia*, unul care-l reprezintă: „Pe la noi iarna vine ca un ocean/miroase a rufe geruite/şi abia o lumină de chibrit pentru toată Siberia.//Vai vouă care visaţi o lume nouă/în oglinda retrovizoare irizează inevitabilul ieri/şi iarăşi stăm la taifas cu perfecţiunea/sterilă. Din nou adormim.//Cu migală monotonia creează/perlă sau/unghie". Ei, dar cu atât mai mult îl reprezintă poemul intitulat *Concret*, un fel de artă poetică scrisă pe linia subţire a unei autoironii remarcabile: „Prin mohorâte cartiere cu oberlight persoane secrete/rod cotoare de vise în beznă/Sau fluieră/sau atârnă tablouri cu fericiri/sau zac de prea multă iubire./De ce spionezi/ Genarule/Eşti un Cehov de Moldova ţi-a lipit pe frunte/eticheta asta Măria sa Critica/Nu prea zărim în poemele tale microbii durabili ai eternităţii.//Ei şi/pagubă-n ciuperci!" Da, e un răspuns cordial persiflant criticilor care – la pachet cu Petre Stoica şi Emil Brumaru şi alţii asemenea – l-a categorisit drept poet „minor". De-am mai avea noi în generaţia tânără asemenea poeţi minori!

Ovidiu Genaru este poetul şaizecist care face legătura organică între poezia interbelică şi cea optzecistă. Din poezia de dinaintea lui O. G., descoperim amestecul de suprarealism cu expresionism: „...prin cerul cărunt/trece o mierlă cu o mireasă în cioc/încălzind blajinul haos..." Iar cu optzeciştii are în comun ludicul, cotidianul, ironia, precum în acest *Lapsus*: „Mintea cea proastă: tocmai traversam/strada dincolo/unde tot eu nerăbdător fluierând aşteptam vizavi//tot eu/uimit că deja ajunsesem venit din alte sosiri./Când m-am întors n-am mai găsit pe nimeni". De altfel, chiar titlul volumului şi, implicit structura acestuia, îl arată pe octogenarul Ovidiu Genaru ca fiind precursor şi congener în acelaşi timp al optzeciştilor. Din acest punct de vedere, al evadării poetului din spaţiul compact, omogen al colegilor de generaţie îl urmează pe Nichita Stănescu, infirmând teoria că poezia optzeciştilor a fost o schimbare de paradigmă după şaizecişti, o rupere tranşantă. Ei bine, se observă în acest recent volum al lui Ovidiu Genaru că lucrurile sunt mai nuanţate. De altfel, mobilitatea discursului liric la Genaru este pe cât de uimitoare, pe atât de prodigioasă, menită parcă spre a deruta cititorii, dar mai ales pe critici. Nonconformismul este cuvântul său de ordine, nostalgia este una ieşită din comun, anormalitatea culturală a zilelor noastre este întoarsă pe dos din două cuvinte şi trei versuri: „Cleiosul azi răsfrânt ca tusea în somnolenţa/unei săli de aşteptare/După barbarii învinşi vin alţi năvălitori mai proaspeţi.//Atunci/topiţi bibliotecile să facem din ele iar păduri.//Vom scrie pe ziduri./Vom deranja armonii./Vom desena suflete." Iată, apoi, un Genaru empatic-ludic, în veritabil stil optzecist: „Chiloţeii tanga imprimaţi cu versuri de nichita/pe faţă pe verso/reliefează un/iepuraş parfumat cu brumaru./Un păhărel cu alcool mureşan doar aşa/ca să-i sticlească ochii swarowski./Ceva flori de câmp în sutienul de firmă Genaru.//O recunosc/este ea plictisită/citind pe plajă jurnalul seducătorului.//Puah ce anacronic!"

Titlul cărţii nu este unul pur şi simplu jucăuş. El deschide o structură atent şi acribios urmărită de poet.

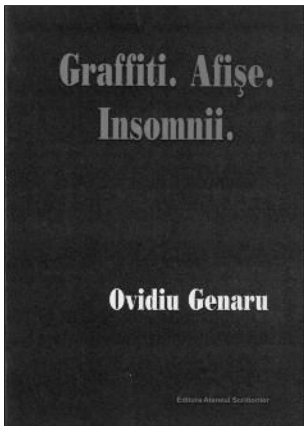
Secţiunea *Graffiti* îmbină din loc în loc mici poeme în poem, de o imagistică extraordinară, cu totul memorabilă: „Un amărât de provincial ca noi toţi poate/ceva mai autentic mai păgubos/mai dezarmat ca să nu spun mai părăsit/şi care fuma abuziv/şi enorm încât/*luna/când îi trecea prin plămâni arunca pe ziduri un spectru ca la Roentgen.*"(subl. DAD). Din această secţiune, un poem este antologic şi reprezentativ pentru cel mai recent Ovidiu Genaru cel alunecos. Nu pot decât să-l reproduc integral – *Graffiti idilic*: „Pe tivul unui gard de trei nuiele cocoşii/transmit telexul:/se botează cuprinderea cu fraged.//Fluturii bat covoarele Raiului. (extraordinar poem într-un vers! n. DAD)//Între cerboaică şi cerb feromonii fac punte/ai grijă cum păşeşti pe curcubeu/ lumină s-o sapi cu cazmaua.//Memorii scrise pe râuri curgând. (alte vers cu semnul exclamării! n. DAD)//Tata lucrează la obârşia lucrurilor (!; n. DAD)//Pe coline cojocul numără în barbă oile/Mama se uită prin mine/să vadă cum vine ploaia.//Prin grohotiş lunecând izvorul susură triluri/dumnezeieşti/ şi pe triluri se depune carnea privighetorilor.//C-un ceai de muşeţel îmi amintesc vara./Mai ales toamna/hematiile noastre cad din arini fără soţ". Scuzele comentatorului pentru efuziuni şi pentru citarea integrală a poemului, dar textul este senzaţional.

Afişe-le, la rândul lor, cuprind poeme în poeme, poeme într-un vers, în două-trei, poeme cu sertare, cum ar veni: „Un târg de vechituri. Rugina îşi refoloseşte" sau „Patimile n-au trecut ele vin din incert şi sublim/din viitor se ivesc/şi/ca ursitoarele îmi prezic trecutul" sau: „S-a cuibărit în tine nostalgia. N-o alunga./E un punct de sprijin" sau: „Ne arde apa care-şi povesteşte râul" sau, în sfârşit: „Are ea un alchimist secret care preface aurul în NU"...

Insomnii? Restul substanţial al volumului, restul metafizic-ludic ca-n aceste *Indecizii* care trimit, prin postmodernism, înapoi hăt!, la Ienăchiţă Văcărescu: „Nu floare nu inflorescenţă da/fiindcă mereu la dânsa înnopta/adânc în roză rufăria sa/o mână care o descheia.//Apoi petale fin desfolia/aceasta nu aceasta da//Molatecă domniţa se împotrivea/şi când să fugă rămânea".

Ovidiu Genaru este poetul şaizecist care face legătura organică între poezia interbelică şi cea optzecistă.

Ce ziceam? Să tragem o concluzie? Că Ovidiu Genaru se mişcă nonşalant între trei generaţii, fiind un fel de punte între interbelici şi optzecişti, el fiind congener cu Petre Stoica, Emil Brumaru, Nichita Stănescu, Grigore Hagiu, mai puţin cunoscutul Mihail Sabin, Nicolae Turtureanu, Ion Gheorghe etc. Ei bine, prin ultimul poem – unul testamentar - din acest volum, Genaru nu predă ştafeta optzeciştilor (care, în treacăt fie spus, în mare parte şi-au încheiat opera, dar şi viaţa în nenumărate cazuri). Ei bine, poetul şaizecist – *Ultimul mohican liric* de la Bacău - transmite ştafeta ironic şi nonşalant şi resemnat generaţiei poetice 2000, formată în mare parte din „vidanjori": „Fără să ştie/omul emite un crin călător peste veacuri. Să tăiem/capul vântului să auzim pelegrinul bătând/ fantomatic la porţi. Atunci rana lui se vindecă./Absenţă care-l aşteaptă/neant ospitalier. Rătăcitorul se întoarce/mereu. Ajunsul pleacă să-şi caute rana/fără de care nu poate trăi./Fie şi în fermecătorul gri de Bacău./Fie oriunde.//Poezie cu lustru epoca ta a trecut./Vrem sunet de pietriş mânuit cu lopata. Vrem/asprimi./Iubiri gonflabile. Nevrozele deriziunii./Vrem un trecut imprevizibil. Contestăm./Nu ştim ce anume. Dar vrem.//Tu ai rămas ultimul mohican liric./Îmbătrânim generaţie calofilă./Speranţa e în vidanjori?//Noapte bună. Mâine mai vorbim la o cafea".

Gheorghe Grigurcu, criticul de poezie cel mai bun al zilelor noastre, sintetizează exemplar în ce-l priveşte pe Genaru: „Prin exhibiţionismul asociaţiilor, sinceritatea şi imaginaţia mistificatoare, credibilul şi absurdul cooperează într-un soi de profesie de credinţă suspect de jovială, zeflemitoare, dar nu mai puţin, cu o anumită graţie demodată, datând de o jumătate de veac..."

Om bonom, jovial, de-o mobilitate intelectuală şi artistică exemplară, Ovidiu Genaru îşi dublează aceste calităţi şi în poezie, în spiritul celebrei zise că omul e stilul. Corespondenţa aceasta dintre om şi poet este exemplară şi prodigioasă. Istoria literaturii române astfel le va înregistra.

FESTIVALUL INTERNAŢIONAL AL TEATRULUI DE STUDIO

TEATRUL „AL. DAVILA" PITEŞTI
14-19 NOIEMBRIE 2014, Ediţia a XVIII-a

VINERI, 14 NOIEMBRIE ORA 16,40 - **TEATRUL „AL.DAVILA" PITEŞTI** , SPECTACOLUL ***„LOZUL CEL MARE***" SAU „***PRAH***" , DE GYORGY SPIRO, REGIA ARTISTICĂ MATEI VARODI ***(SALA STUDIO)***

Petrisor Stan şi Doina Aida Stan

ORA 18.30 - **TEATRUL COQUETTE BUCUREŞTI**, ***„MONDENI-TĂŢI. CAPITOLUL 2"***, REGIA INGRID BONTA ***(SALA STUDIO)***

SÂMBĂTĂ, 15 NOIEMBRIE – 16.30 -

- ORA 17.00 - **TEATRUL DE DRAMĂ ŞI PĂPUŞI VRAŢA** (BULGARIA), ***„SĂ PUNEM BASMAUA LA SOARE***", DE KIRIL TOPALOV, REGIA ARTISTICA ANASTAS POPDIMITROV ***(SALA MARE –SCENA)***

- ORA 20.00 **TEATRUL „BERARILOR" – KRAGUEVAC**, ***„MAGNETI"***, REGIA DRAGAN JAKOVLJEVIC (SERBIA) ***(SALA MARE - SCENA)***

-ORA 19.00 - **TEATRUL STERIJA**, **SECŢIA TEATRUL ROMÂNESC**, VÎRŞEŢ (SERBIA) ***„TABLOUL, LACUNA"***, DE EUGEN IONESCO, REGIA ARTISTICA ŞTEFAN SABLIC ***(SALA STUDIO)***

DUMINICĂ, 16 NOIEMBRIE - ORA 16.30 - **TEATRUL „TUDOR VIANU" GIURGIU**, ***„ŞCOALA DE PROŞTI"*** DE MIRCEA M.IONESCU, REGIA SI SCENOGRAFIA VLAD STĂNESCU ***(SALA MARE –SCENA)***

LUNI, 17 NOIEMBRIE - ORA 17.00 - **TEATRUL DE ARTE DEVA**, ***„TAINA MĂNĂSTIRII"***, DE JOHN PIELMEIER , REGIA ARTISTICĂ MARIUS OLTEAN ***(SALA MARE)***

Adriana Sâncrăian

teatru

- ORA 19.00 - **COMPANIA ARADI KAMARASZINHAZ**, ***„SEX, DROGS, GODS & ROCK'N' ROLL"***, DE ERIC BOGOSIAN ŞI JOSE SARAMAGO, REGIA ARTISTICĂ TAPASZTO ERNO ***(SALA STUDIO)***

Harsanyi Attila

MARŢI,18 NOIEMBRIE - ORA 17.00 **-TEATRUL MUNICIPAL „BAIA MARE"**, ***„ACCIDENTUL"*** DE WILLIAM MASTROSIMONE, REGIA ARTISTICA MARIUS OLTEAN ***(SALA STUDIO)***

Dana Ilie Bărbosu

- ORA 18.30 - **TEATRUL „KOMBETAR" DIN KOSOVO**, ***„AMOK"***, DUPA STEFAN ZWEIG, REGIA ARTISTICA ELMAZE NURA ***(SALA MARE - SCENA)***

Mentor Zymberaj

- ORA 20.30 - **TEATRUL „INOROG ART" BUCUREŞTI**, ***„LECŢIA"***, DUPĂ EUGEN IONESCU, REGIA ARTISTICĂ MONA GAVRILAŞ ***(SALA STUDIO)***

MIERCURI, 19 NOIEMBRIE - ORA 17.00 - **TEATRUL „ANTON PANN" RM.VÂLCEA**, ***„ESTI UN ANIMAL, VISCOVITZ"***,DE ALESSANDRO BOFFA, REGIA ARTISTICĂ TUDOR LUCANU ***(SALA MARE – SCENA)***

ORA 18.30 – **TEATRUL „SKAMPA" ŞI TEATRUL „ADRIANA" (ALBANIA)-** ***„DEPARTAMENTUL AP"***, DE JETON NEZIRAJ, REGIA ADONIS FILIPI ***(SALA STUDIO)***

PREMIILE ediției a XVIII-a

PENTRU DIALOG INTERCULTURAL

Teatrul „Al. Davila" Piteşti. Director Sebastian Tudor

Teatrul „Berarilor" din Kragujevac (Serbia). Director Dragan Jakovljevic

PREMIUL PENTRU REGIE „GOANGE MARINESCU"

Anastas Popdimitrov, Teatrul de Dramă şi Păpuşi Vraţa (Bulgaria), pentru spectacolul „Să punem basmaua la soare", de Kiril Topalov

PREMIUL PENTRU CEA MAI BUNĂ ACTRIŢĂ

Dana Ilie Bărbosu, Teatrul Municipal Baia Mare, pentru rolul feminin din spectacolul „Accidentul"

PREMIUL PENTRU CEA MAI BUNĂ ACTRIŢĂ

Doina Aida Stan, Teatrul Al. Davila, pentru rolul feminin din spectacolul „Lozul cel mare" sau „PRAH"

PREMIUL PENTRU CEL MAI BUN ACTOR

Harsanyi Attila, Compania Aradi Kamaraszinhaz pentru rolul din spectacolul Sex, Drogs, Gods & Rock'n' Roll"

PREMIUL PENTRU TINERI ACTORI „LA JEUNESSE"

Adriana Sâncrăian, Teatrul de Arte Deva, pentru rolul din spectacolul „Taina Mănăstirii"de John Pielmeier, regia artistică Marius Oltean

PREMIUL PENTRU SCENOGRAFIE

Mentor Zymberaj, Teatrul „Theatre and Movie - House Akt", Kosovo pentru spectacolul „AMOK"

Mihaela Dinu Pitigoi, Teatrul „Al. Davila" Piteşti, pentru spectacolul „Lozul cel mare" sau „PRAH"

PREMIUL DE POPULARITATE

Dardania Mehmeti - Teatrul "Skampa", Albania, şi a Teatrul "Adriana" Ferizaj, Kosovo

Otilia Pescariu - Teatrul Sterija Vrset Serbia, Mentor Zimberay - Teatrul „Theatre and Movie - House Akt", Kosovo

PREMIUL PENTRU CEL MAI BUN SPECTACOL DIN BALCANI

Teatrul „Al. Davila" Piteşti, pentru spectacolul „Lozul cel mare" sau „PRAH", de Gyorgy Spiro, regia artistică Matei Varodi

MARELE PREMIU AL FESTIVALULUI

Teatrul „Anton Pann" din Râmnicu Vâlcea, pentru spectacolul „Eşti un Animal, Viscovitz!", de Alessandro Boffa, regia artistică Tudor Lucanu

JURIUL

Zoltan Schapira – Suedia
Dragan Jakovljevic – Serbia
Marinela Ţepuş –Teatrul „C.I. Nottara" Bucuresti
Coca Bloss – Actriţa Teatrul Mic Bucureşti
Emil Boroghina - Actor Teatrul National Craiova

DIRECTORUL FESTIVALULUI: SEVASTIAN TUDOR

Pagini realizate de
CĂTĂLIN ILINA şi MIRCEA BÂRSILĂ

Ștefan Mitroi

Odată cu oamenii, îmbătrâniseră şi instrumentele. Întâi cele din flancul stâng. Lemnul viorilor se scoroji, iar arcuşurile încărunţiră. Ca şi cum le ajungea din urmă bătrâneţea cailor din ale căror cozi erau făcute.

Oboaiele şi flautele se fărâmiţară brusc, transformându-se în rumeguş.

Burţile violoncelelor, dar mai cu seamă cele ale contrabaşilor crăpară, şi corzile plesniră, încărcându-se de rugină.

proza

Un caz de îmbătrânire colectivă

1

Orchestra filarmonică se întoarse din străinătate după un turneu în care concertase în câteva din capitalele europene ale muzicii. Nu numai că scăpase nevătămată din confruntarea cu cel mai necruţător public de pe continent, dar mai şi primise laude din partea acestuia. Elogiile presei şi interesul unor mari instituţii muzicale de-a o avea ca oaspete în stagiuniile viitoare confirmau din plin succesul de care se bucurase. Se putea vorbi, fără niciun dubiu, de triumf, însă dirijorul, om cu simţul măsurilor, dar şi cu un exagerat simţ al măsurii, se ferea de astfel de calificative. Autorităţile locale, nu.

Orchestra filarmonică era fala oraşului, care ce oraş era, dacă îl comparai, să zicem, cu Viena, Londra sau Milano? O aşezare de vreun sfert de milion de suflete, un cârd de orăşele risipite pe nişte dealuri. Cele nimerite mai jos se uitau cu jind la cele de sus, în vreme ce acestea le întindeau mâna celorlalte, dar nu se clintea niciodată vreunul din loc. Pentru că mai exista un râu şi cinci sau şase poduri, şi mai existau o puzderie de străzi care nu le lăsau. Toate acestea opunându-se din răsputeri. Le săreau în sprijin trei grădini publice, patru pieţe şi două stadioane, din care numai unul era funcţional, ceea ce nu însemna însă că cel scos din uz, pe care se lăfăia în voie paragina, nu avea şi el partea lui de contribuţie la ţinerea lucrurilor pe loc. A locului pe loc, mai bine zis. Deoarece despre asta era în definitiv vorba. Orăşelele care formau oraşul nu-şi puteau schimba cu niciun chip locul.

Şi era bine aşa, fiindcă altfel orchestra filarmonică nu ar mai fi ştiut unde să se întoarcă acasă. Unde să depoziteze triumful ce-i împovăra umerii după turneul recent încheiat? În sufletul oamenilor era cel mai bine. Acolo era locul cel mai potrivit. Din păcate, nu se putea face o împărţire egală. În toţi sau în aproape toţi pâlpâia o flăcăruie numită mândrie locală, iar succesul de peste hotare al orchestrei o făcuse să sporească în intensitate. Dar nu era suficient doar atât. Trebuia să existe un gust anume, ce avea legătură cu auzul, nu cu bolta palatină, iar gustul îl aveau numai o parte dintre ei. În orice caz, mai mulţi decât încăpeau în sala de spectacole a Filarmonicii. Aşa că atunci când se anunţă concertul, se epuizară în mai puţin de jumătate de zi biletele. Era prima ieşire în faţa publicului după întoarcerea din turneu. Oraşul voia să le mulţumească celor din orchestră pentru succesul obţinut. Orchestra voia să-şi împartă cu locuitorii oraşului triumful.

2

Cele 700 de locuri din sală fură ocupate în numai un sfert de oră.

Mario nu era un mare meloman. Avea însă nevoie de puţină bucurie, iar Simfonia a IX- a a lui Bethoven, pe care urma să o interpreteze orchestra, asta oferea: bucurie. Nu puţină, ci cu duiumul. El nu voia decât un strop pentru el, pentru a-şi da seama, mai apoi, după primele şoapte ale viorilor şi violoncelului, că îi revine lui toată. Era o nedreptate cu care nu era de acord, dar nici nu putea să se împotrivească. Îl speria gândul că celorlalţi nu le mai rămâne nimic, dar ei păreau să nu observe lucrul acesta. Nu protesta nimeni. Nu se uita niciunul urât la el. Şedeau cu toţii înţepeniţi într-o tăcere desăvârşită. Poate că ei ascultau propria lor tăcere, iar bucuria care venea de la ea nu era cu nimic mai prejos faţă de bucuria care venea de la muzică. De unde, altminteri, lumina ce le învăluia chipurile?

Ce nu ştia Mario, sau poate că ştia, dar uitase, şi uitase tocmai din pricina ei, a bucuriei, era că frumuseţea şi misterul unei mari creaţii artistice nu trebuie împărţite în porţii mici ca să ajungă la toată lumea. Ele se păstrează întregi pentru fiecare om în parte. Sunt asemenea cerului şi luminii soarelui. Nu se termină niciodată, deşi ne înfruptăm cu toţii din ele, şi o facem fără să fie nevoie să le feliem.

Dirijorul unei orchestre nu se apucă să-i numere pe oamenii din sala de concerte: 100, 200, 700... perfect! Conţine 14 tone de frumuseţe şi 350 de kg de mister simfonia asta a lui Beethoven! Câte 20 de kg şi, respectiv, 500 grame pentru fiecare dintre dumneavoastră! De frumuseţe or să se ocupe flautele, oboaiele, cornul englezesc, toba mare şi toba mică, viorile întâi şi viorile secunde. Misterul cade în sarcina harpei, violoncelelor, tromboanelor, cornilor, timpanelor, talgerelor şi trianglului. Eu o să am grijă să le porţionez cum trebuie, de asta mă şi aflu aici, cu beţigaşul acesta în mână. Cum dă frumuseţea să o ia înaintea misterului, harşti, îi altoiesc una pe spinare. Cum începe misterul să facă nazuri, fiindcă, trebuie să ştiţi, este cam năzuros de felul lui, îi trag un ghiont între coaste. Militărie curată, oameni buni! Nu s-ar cuveni să spun asta, dar dacă tot am început, aflaţi că într-o simfonie, îndeosebi într-o simfonie de Beethoven, şi mai cu seamă în Simfonia a IX-a, este mai ceva ca într-o unitate militară. În sensul că sunetele nu sunt de capul lor, ci la ordin. Face fiecare doar ce i se cere! Vioara întâi e de serviciu la drapel, violele dau cu mătura pe aleea principală, talgerele bat pas de defilare, trompetele şi toba au şedinţă de tragere. Exactitatea şi rigoarea dinăuntru fac posibile libertatea şi pacea de care vă bucuraţi dumneavoastră afară! 20 de kg de frumuseţe plus 500 grame de mister alcătuiesc o porţie zdravănă de libertate! Să te tot saturi de zburdat! Să-ţi tot vină să chiui de bucurie! Atenţie, însă, nu cu voce tare, ci fiecare înăuntrul tăcerii sale!

Mario simţi forţa uriaşă a viorilor principale ţâşnind peste sonorităţile indecise ale violoncelului şi viorilor secundare rămase în fundal. După care se auzi chemarea la melancolie a instrumentelor cu coarde, şi se mai auzi sufletul său ieşindu-i din trup şi începând să plutească pe deasupra capetelor celorlalţi la îndemnul frumuseţii şi misterului ce se revărsau dinspre orchestră. Cum de nu îl striveau cele 14 tone 350 de kilograme? Ba nu, atârnau mai mult amândouă. Era foarte sigur de acest lucru, fără să-şi explice cum. Tot aşa, era foarte sigur de faptul că sufletul său se va întoarce în cele din urmă în locul de unde plecase, chiar dacă el nu prea voia să se întoarcă. Se simţea bine cu el în plutire. Poate că asta făceau şi sufletele celorlalţi oameni din sală, pluteau prin straturile de sus ale acelei tăceri desăvârşite.

În incinta cazarmei de pe scenă instrucţia era în toi. Poate că, vrând să protesteze faţă de regimul la care erau supuse, instrumentele începură să vorbească, dintr-odată, la fel ca oamenii. Abia atunci observă Mario corul. Îl auzi, mai precis. Ajunseseră sus de tot vocile, cam pe unde se afla în clipa aceea sufletul său. Dacă ar fi fost să-l cheme atunci înapoi, n-ar fi fost exclus să-l încurce cu ele, pomenindu-se că-i ţine corul loc de suflet. Poate că nici nu era rău să se întâmple aşa. Să umble însufleţit de versurile lui Schiller! Era poate singura şansă s-o redobândească pe Antonia. Să-i regăsească tinereţea pierdută. Faptul că se putea bucura acum putea fi semnul unei promisiuni. Dar bucuria nu era meritul lui, ci al orchestrei. Şi nici al acesteia, ci al lui Beethoven, care scrisese cu aproape 200 de ani în urmă simfonia. Ce proaspete rămăseseră sunetele! Parcă se năşteau chiar acum! Sau poate că tot ce are legătură cu bucuria e proaspăt. E proaspăt şi poate să zboare.

3

La început s-a văzut doar că mâna dirijorului înţepeneşte în aer. După care, în clipele următoare, i-a albit părul. Beţigaşul miraculos din mâna sa şi-a pierdut vioiciunea, încovoindu-se, ca şi spinarea omului, care se folosea de el pentru a ţine la respect frumuseţea şi misterul, bine cunoscute pentru firea lor predispusă la acte de dezordine şi indisciplină. Tocmai asta părea să se întâmple acum, un act de dezordine fără seamăn.

Oamenii îmbătrâniră primii, mai puţin cei care compuneau corul.

Mario era singurul care pricepea ce se întâmplă. Le observă temurul braţelor, apoi umerii lăsaţi şi oboseala ce le apăruse din senin pe chipuri, scofâlcindu-le obrajii şi încreţindu-le pielea. Uluiala ochilor celor din sală se confrunta cu mirarea înfrigurată a ochilor celor de pe scenă. Se simţea nevoia unui arbitru, dar nu putea să fie el acesta. Un avocat are menirea să apere, nu să arbitreze.

Totul se petrecuse sub privirile sale. Dar nu fusese suficient de rapid să intervină. Pierduse momentul, iar instanţa dăduse deja sentinţa şi dispăruse. Îmbătrânire instantanee, fără drept de recurs! Poate cea mai cumplită dintre toate pedepsele posibile. Nu putea să mai facă nimic acum, aşa cum nu putuse nici în cazul Antoniei. Sau poate că putea, dar încă nu ştia cum.

Odată cu oamenii, îmbătrâniseră şi instrumentele. Întâi cele din flancul stâng. Lemnul viorilor se scoroji, iar arcuşurile încărunţiră. Ca şi cum le ajungea din urmă bătrâneţea cailor din ale căror cozi erau făcute.

Oboaiele şi flautele se fărâmiţară brusc, transformându-se în rumeguş.

Burţile violoncelelor, dar mai cu seamă cele ale contrabaşilor crăpară, şi corzile plesniră, încărcându-se de rugină.

Un strat gros de cocleală se aşternu peste alămuri, iar pielea tobei mari se pomeni brăzdată de riduri.

Cine de la cine se molipsise, oamenii de la instrumente, sau instrumentele de la oameni?

Poate că tonul dezastrului îl dăduse altcineva, şi anume sunetele. Îmbătrâniseră şi ele. Acesta era cu adevărat lucrul cel mai înspăimântător. Să vezi cu ochii tăi cum cea mai tânără muzică a lumii face fulgerător pasul spre senectute. Cum o loveşte cu viteza fulgerului decrepitudinea!

Cum să se transforme frumuseţea într-o cotoroanţă, cu ditamai cocoaşa în spate, căscând o gură strâmbă, lipsită de dinţi, la cei ghemuiţi în scaune, abia aşteptând s-o admire şi s-o aplaude?! Şi cum să capete misterul înfăţişarea unui moşneag sprijinit într-un baston, căruia i s-au uscat buzele de sete, dar nu se găseşte pe nicăieri vreun om să-i ofere un strop de apă, deşi geme sala de oameni?!

Numai că oamenii aceştia nu înţeleg ce se petrece. Întâi de toate, cu oamenii ceilalţi, din orchestră. Apoi cu instrumentele din mâinile lor. Iar la urmă de tot, cu sunetele muzicii compuse de Beethoven. Este ca şi cum surzenia compozitorului s-a răzbunat pe puterea acestora de a se face auzite, putere pe care le-a dat-o el însuşi, dar iată că după 200 de ani s-a răzgândit şi, întinzând o mână nevăzută din locul unde-şi doarme somnul, i-a pus fiecăruia căluş la gură.

Tăcerea este de cele mai multe ori bună pentru oameni, dar pentru sunete niciodată! Îndeosebi când este vorba de cele din care şi-a croit simfoniile Beethoven.

Dar dacă întreaga vină o purta bucuria? Despre bucurie cântaseră şi cei din cor, dar nu-l atinsese pe niciunul din ei bătrâneţea.

Nimeni nu ştia ce trebuie să facă. În primul rând, cum să se forţeze să creadă că nu era adevărat ceea ce văzuse. Şi ce continua să vadă, căci spectacolul triplei îmbătrâniri de pe scenă li se înfăţişa în întreaga lui grozăvie! Din orchestra filarmonică a oraşului, ⟶

Petru Pistol

Fidelitatea clasicismului

Pe vechi şi pe nou

Existenţa vieţii de apoi a fost întotdeauna ţinta unor întrebări incomode. Iată una dintre acestea şi răspunsul pe care Lactanţiu, apologetul creştinismului (începutul secolului al IV-lea), îl oferă prezumtivului partener de dialog.

Lumea profană, adeptă a vieţii exclusiv terestre, întreabă: „Au trecut atâtea secole; a reînviat vreodată unul singur dintre cei duşi pe lumea cealaltă, ca prin exemplul lui să credem că este posibil?" Această întrebare venea într-adevăr după trei secole de credinţă creştină în viaţa veşnică.

În răspunsul său Lactanţiu dezvăluie din tainele *iconomiei* divine: dacă fiinţa umană a înţeles să-şi piardă viaţa aceasta (era vremea cumplitelor persecuţii prevestind edictul din 313) pentru a-şi câştiga nemurirea, pentru Dumnezeu era de ajuns că fiinţa în care se ipostaziase îi aducea drept jertfă o viaţă curată, un suflet nepătat de nimicniciile vremii. Iată răspunsul:

„Învierea nu poate fi cât timp încă stăpână este nedreptatea. În vremurile noastre oamenii sunt ucişi cu violenţă cu fierul, prin curse, otrăvuri, sunt copleşiţi de nedreptăţi, lipsuri, temniţe, schingiuiri, proscripţii. Toţi cei care doresc să-i urmeze lui Dumnezeu nu numai că sunt detestaţi, dar sunt terorizaţi, fiind insultaţi, chinuiţi prin tot felul de pedepse, constrânşi să accepte culte nelegiuite, zei confecţionaţi de mâna omului, şi nu prin raţiune ori adevăr, ci prin sfâşierea blestemată a trupurilor.

Trebuie oare să învieze şi să se ridice oamenii la toate acestea, să se reîntoarcă la o viaţă în care nu pot fi în siguranţă? Când drepţii sunt consideraţi de tot dispreţul, atât de uşor desfiinţaţi, ce credem că s-ar întâmpla dacă cineva, revenind dintre cei duşi, şi-ar fi redobândit viaţa? În mod sigur ar fi fost retras din ochii oamenilor, ca nu cumva, văzându-l sau auzindu-l, toţi să renunţe la zei şi să se convertească la cultul şi la religia unui singur Dumnezeu. Prin urmare se impune ca învierea să aibă loc o singură dată, atunci când răul va fi îndepărtat; pentru că în niciun chip n-ar fi permis ca aceia care au înviat să mai moară ori să fie agresaţi din nou după aceea; se cuvine ca ei, care au învins moartea, să ducă o viaţă fericită". (*Inst. div.*,VII, 22, 11-15).

Pentru că întrebarea de mai sus subzistă şi astăzi la fel de prezumţioasă precum cu două mii de ani în urmă, tălmăcim mai pe îndelete răspunsul apologetului.

Propunem un scenariu:

Să zicem că cineva, uitat deja în lumea aceasta, ar reveni *redivivus* din lumea umbrelor. Fiind noi, pământenii, fiinţe sociabile, ne-am interesa de persoana respectivă şi, de îndată ce am afla ce hram poartă, am începe să-l *cercetăm*. L-am cerceta mai întâi cu vorba, pentru că, oameni fiind, suntem fiinţe, *politicoase* (*politic* şi *politicos* revendică acelaşi radical). Dar mărturiile individului ne-ar ofensa orgoliul ştiinţei noastre. Şi atunci am recurge la alte argumente, încât să-l dăm de minciună. *Minte! Vrea să ne prostească!*, ne-am întărâta noi, oamenii unei singure vieţi. *Hai să-i aplicăm argumentum ad baculum* („bâtă", „baston"), *să vedem mai spune că vine din altă lume*? Dar individul susţine calm că acesta este adevărul, cel pe care-l spune. *Ne sfidează*, vom zice noi; *ordalia, să vină ordalia, atunci să-l vedem*! Şi, într-adevăr, îl vom încerca, conduşi de patosul descoperirii adevărului, cu fierul înroşit, cu flacăra aprinsă, cu jarul, noi înşine aprinşi de *nobilis cognoscendae veritatis flamma*. Până când unul, ieşit din număr (*excesior*), ne-ar dojeni astfel: *Unde vă este logica, raţiunea voastră sublimă? Dacă a fost mort şi a înviat, aşa cum spune el, să ne dovedească: omorâţi-l, iar el să învieze, ce mai tura-vura, Hic Rodos, hic salta*? (un mincinos se lăuda că-i încântase pe rodieni cu dansul lui; dar, cum părea destul de împiedicat, concetăţenii îl somau să demonstreze că este într-adevăr un bun dansator: *Aici este Rodosul, aici dansează*!)

Şi-l vom omorî spre a arăta lumii că Minos, Eac şi Radamante trăiesc printre noi şi că Infernul în care ei sunt judecători este de fapt cu nimic mai puţin onorabilul nostru infern. Şi atunci la ce bun învierea? *Ce dor blestemat de lumină este pe capul sărmanilor oameni?* (Vergiliu, *Eneida*, VI, 721).

P.S. În urma unui accident aviatic, către sfârşitul celei de a doua conflagraţii mondiale, un aviator american a căzut cu paraşuta în pădurile comunei Scundu din judeţul Vâlcea. Scundenii, câţi mai rămăseseră pe-acasă, dar viteji, au sărit cu parii (aceiaşi cu care îşi dădeau în cap când se certau pe mejdină) să-l prindă. L-au prins uşor – normal – şi, după ce l-au *cercetat* cu armele în regiunea capului, l-au dus în primă instanţă la preotul satului. Acesta, cu puţina lui *germană* deprinsă în seminar, a reuşit să se înţeleagă cu musafirul căzut din cer, tocmai bun să învioreze virtuţile localnicilor.

Trebuie oare să învieze şi să se ridice oamenii la toate acestea, să se reîntoarcă la o viaţă în care nu pot fi în siguranţă?

⟶ formidabila orchestră care uimise Europa cu măiestria interpretărilor sale, rămăsese o simplă îngrămădire de mogâldeţe buimace, plăsmuite parcă din ceară, iar din instrumentele la care se zicea că obişnuia uneori să cânte însuşi Dumnezeu, nişte grămezi de lemne, bune de pus pe foc, şi nişte fiare vechi în care se vedeau urmele de dinţi ale ruginei. Poate pentru a se crede că sunetele nu păţiseră nimic, sau numai pentru a acoperi cu ceva mormanul de ruine la care se uita publicul stupefiat, corul prinse să cânte din nou.

Mario, care se mira că poate să trăiască despărţit de suflet, simţi cum versurile lui Schiller îi redau puterea de a trăi, şi cum Beethoven îi reda muzicii sale puterea de a se face iarăşi auzită, şi cum bucuria urcă din pieptul celor din cor până aproape de cer, iar un strop din ea, exact stropul după care jinduise înainte de începerea spectacolului, pătrunde înăuntrul său, făcându-l să spere. Dintre toţi cei din sală, doar el ştiu că se petrecuse un caz de îmbătrânire colectivă şi că vinovată de această grozăvie nu era nicidecum bucuria. Însă nu putea spune cine. Nici el, şi nici altcineva.

4

Panica se ţinu după spectatorii care părăseau în fugă sala de concerte, împrăştiinduse prin tot oraşul. Situaţia, stabiliră chiar în acea noapte autorităţile, era cât se poate de gravă. Existaseră destule semne prevestitoare ale întâmplării de la Filarmonică, începând cu cazul Antoniei şi terminând cu cel al unei alte mirese, care îmbătrânise la fel de fulgerător cu o zi înainte de concert, dar toate fuseseră socotite cazuri izolate. Numărul lor, ce ajunsese la zece, ar fi trebuit să stârnească îngrijorare. Însă oficialităţile, care fuseseră puse de fiecare dată în temă, credeau că era de natură strict medicală ceea ce se întâmpla, răspunderea ţinerii situaţiei sub control şi chiar a curmării ei definitive revenindu-le doctorilor. Aceştia îşi dădeau tot interesul, toate cele zece persoane lovite prematur de bătrâneţe fiind internate în secţia de geriatrie a spitalului municipal.

Se amenajaseră chiar două saloane speciale, unul destinat femeilor, celălalt pentru bărbaţi. Clasica împărţire pe sexe, lipsită însă de justificare. Cei zece pacienţi nu mai erau deloc ceea ce fuseseră până nu demult, adică femei sau bărbaţi. Ci doar bătrâni, nişte oameni foarte bătrâni, şi atât. Acesta părea să fie, pentru cine îi cerceta cu atenţie, cu adevărat lucrul cel mai trist.

Medicii, în frunte cu doctoriţa care conducea secţia, îşi dădură seama, după un şir lung de analize şi observaţii, că se confruntau cu o situaţie care nu era de natură strict medicală. În orice caz, mai puţin decât erau tinereţea sau viaţa în sine, adică faptul de a trăi, de a fi viu, pe care medicina putea totuşi să le explice, pe când, în împrejurările de faţă, ridica neputincioasă din umeri prin intermediul celor câţiva reprezentanţi ai ei, altminteri oameni responsabili şi specialişti foarte competenţi.

Gravitatea fiecăruia dintre aceste cazuri se multiplicase de cincizeci de ori pe scena Filarmonicii, fără a lua în calcul îmbătrânirea concomitentă a instrumentelor şi a sunetelor. Nu se găsiră dovezi privind un virus al bătrâneţii, aşa cum se aşteptau autorităţile, dar, în mod, ciudat fenomenul prezenta caracteristicile unei molime.

Grozăvia de la Filarmonică făcu să se nască temerea unei epidemii. Adică bătrâneţea se lua! Nu se ştia asta cu precizie, dar putea să fie posibil. Situaţia era într-adevăr gravă. Gravă era şi neglijenţa de la nivel oficial faţă de cazurile înregistrate. Se mulţumiseră să le considere cazuri izolate, când ar fi trebuit să le izoleze ei înşişi prin instituirea unor măsuri. Lăsaseră totul pe seama doctorilor, pentru a-şi da seama acum că aceştia erau depăşiţi de situaţie. Efectele se vedeau. Le văzuse toată lumea. Îndeosebi cei ce se aflaseră cu o zi în urmă în sala de concerte a Filarmonicii. Trebuiau căutate cauzele.

Prima dintre victime fusese o mireasă. I se întâmplase unei alte mirese câteva săptămâni mai târziu, ceea ce putea să însemne că fenomenul avea o legatură directă cu nunţile.

Autorităţile luară, chiar cu ocazia acelei întâlniri de la miezul nopţii, hotărârea interzicerii nunţilor. Era o măsură de natură să-i scutească de îngrijorare şi teamă pe tinerii aflaţi în pragul căsătoriei.

Cineva, nu avea prea mare importanţă cine, veni cu o informaţie extrem de valoroasă. Soţul primei mirese, avocatul de succes Mario Holban, făcuse parte din publicul de la Filarmonică. Nu era exclus ca prezenţa lui acolo să fi contribuit la dezastrul de pe scenă. Îl incluseră, cu o largă majoritate de voturi, în cercul de suspecţi. Numai că nu ştiau ce măsură să ia împotriva lui. Legea, daca era să se păstreze în litera şi spiritul ei, nu le permitea niciuna. Dar ce, bătrâneţii, care îi înhăţa brusc din chiar miezul tinereţii lor pe nişte oameni ce nu apucaseră să ştie prea multe despre viaţă, îi permitea legea să facă un astfel de lucru? Sigur că nu-i permitea, dar pe ea o durea fix în cur şi-o făcea! Ba cu câtă râvnă încă!

Era, se putea spune, o situaţie de criză, când se putea trece peste lege, aşa că aveau să-l pună pe avocat sub supraveghere, să vadă dacă nu exista ceva suspect în comportamentul lui. Asta pentru început, fiindcă, în funcţie de cele scrise în rapoartele supraveghetorilor, se puteau înăspri măsurile, trecându-se la consemnarea la domiciliu şi chiar la arestul preventiv.

Mario habar n-avea de toate acestea. Îşi vedea de drumurile lui zilnice la spital şi la tribunal, iar uneori, în câte o după-amiază, ieşea cu Emil Decuseară la restaurant, unde se atingea rar de mâncare, sorbind în schimb o gură de vodcă sau câteva pahare de vin şi trăgând întruna din ţigară.

Fragment din romanul *Guantanamo*, în curs de apariţie

Grozăvia de la Filarmonică făcu să se nască temerea unei epidemii. Adică bătrâneţea se lua! Nu se ştia asta cu precizie, dar putea să fie posibil. Situaţia era într-adevăr gravă.

Ioan Lascu

Altfel despre generaţia ´80

O SIMPLITATE A SCRIERII

Ruperile de flux textual sunt frecvente, ele facilitează delimitarea unor simple episoade smulse „din obişnuitul film al memoriei mele, lucru cu care m-am obişnuit de mult, să opresc să adun să revăd părţi fără nici o importanţă ale lumii pe care trupul meu o înghite mânat de ceea ce unii ştiu că au numit «foamea continuă de realitate».”

În căutarea simplităţii şi a firescului, după cum nu se fereşte să se deconspire, Gheorghe Crăciun debutează cu un roman insidios – *Acte originale • Copii legalizate*, Editura „Cartea Românească”, 1982. O plonjare în mijlocul realităţii aşa cum o percepe receptorul narator îl împinge către o *lectură* a acesteia ce trece, mult şi complicat, dincolo de o relatare oarecare. Amintiri, senzaţii, impresii, urmate de infintezimale analize, volute şi piruete, juxtapuneri sau sincope, îl duc dincolo de „simpla relatare a unor fapte pure”. Înainte cu nici o pagină autorul, mereu în căutarea unei formule, avansase ideea că produsul lui scriptic „Nu este un roman, e *un text construit în modul cel mai simplu* (*s.m.*, I.L.) care nu face altceva decât să urmărească apariţia şi dispariţia cronologică a evenimentelor, e un fel de jurnal care iată continuă să se constituie în directă legătură cu existenţa...” (*Acte originale/Copii legalizate*, p. 147). *Funcţia recuperatorie* a unei realităţi trăite se conjugă cu dorinţa de *a* o *de-scrie* la modul infidel, filtrată fiind printr-o subiectivitate febrilă căreia nu-i poate scăpa nimic. Dacă nu se poate mulţumi cu „o simplă relatare”, Gheorghe Crăciun insistă să dezvolte „ceea ce am numi nucleul epico-descriptiv al povestirii mele” (*op. cit.*, p. 149), complică scriitura, alternează formulele de la un capitol la altul. Ca intenţionalitate, textul este o continuă căutare a propriei identităţi structurale şi stilistice, considerat chiar de autor a fi, în subtitlul-paranteză, *variaţiuni pe o temă în contralumină*. Pare normal, în aceste condiţii, ca autorul să se întrebe, spre finele capitolului *Date sumare despre Arno Schmidt*, ce va obţine de fapt: „Un jurnal, un love story, un simplu document sau poate un roman?” (p. 156). În această idee şi raporturile dintre emiţător şi text sunt fluctuante, explicaţiile, justificările imediate nelipsind nici ele.

Cu o mână sigură este condusă analiza lucrurilor, de o precizie şi o minuţie greu de egalat, atingând în unele puncte exasperarea. Obiectul se topeşte în detalii şi sub lupă rămâne doar superficia, scrisul asemănându-se cu pictura abstractă:

„Că nonfigurativul e ultima treaptă la care s-a ajuns. Apoi ne-am înfundat în materia pură. Dispare obiectul şi rămâne coaja, un simplu înveliş privit la microscop sau cu ochii holbaţi” (*op. cit.*, p. 17).

Privirea, vizualul îşi intră în rol la un mod profesional, autorului nu-i scapă nimic, ca unui fin grafician sau ca unui pasionat entomolog. O frenezie, o savoare acutizată, *o seducţie vizualului şi o tiranie a privirii* îl iau în posesie: „Văd şi îmi place să văd şi îmi place cât văd şi îmi place când văd.” (p. 32). Fidel acestui mod de a recepta, de a cerceta, autorul se lasă absorbit de natură, pe care încearcă să şi-o anexeze organic. În context este amintit Calistrat Hogaş şi ale sale peregrinări supuse unei contemplaţii pasionale a naturii. Scriitorul moldovean şi descrierile lui ar intra într-o primă categorie de *acte originale* după care Gheorghe Crăciun „execută” *copii legalizate*, dar cel dintâi supus unei asemenea procedeu este Alexandru Brătescu-Voineşti şi apoi Eminescu cu înclinarea lui către folclor. Sunt ataşaţi la dosarul „actelor originale”, puţin mai târziu, Tudor Arghezi şi Ioan Nicolescu, poet la modă în anii ´70 cu a sa *Mioritiadă* („Manoliada lui Ioan Miulescu”, p. 62).Totul este strecurat printre rânduri, printr-o densă reţea de amănunte. O imitare a naturii dar şi o imitare a literaturii ar fi, în mai multe rânduri, o caracteristică a textului de debut al lui Gheorghe Crăciun. El este asaltat de „vălmăşagul de gânduri şi amintiri pentru care te trezeşti că nu-ţi ajung cuvintele”, dar tocmai de aici îşi trage seva fromula lui narativă, din căutarea cuvintelor pentru ordonarea acestui „vălmăşag”. Naraţiune însă nu prea există, mai tot timpul intervine o descriere precipitată a tot felul de senzaţii, a acelor mici impresii amestecate cu frânturi de memorie, aparent alandala. De exemplu, numai intrarea într-o cameră cufundată în intuneric este „relatată” pe lungimea a aproape patru pagini – patru pagini afectate unui act cu totul neînsemnat: câţiva paşi în beznă şi o izbitură dureroasă de o mobilă nevăzută... Important rămâne însă „vălmăşagul” de senzaţii despre care am făcut menţiune. Ruperile de flux textual sunt frecvente, ele facilitează delimitarea unor simple episoade smulse „din obişnuitul film al memoriei mele, lucru cu care m-am obişnuit de mult, să opresc să adun să revăd părţi fără nici o importanţă ale lumii pe care trupul meu o înghite mânat de ceea ce unii ştiu că au numit «foamea continuă de realitate».” (p. 57). Unele episoade sunt chiar interşanjabile prin înlocuirea „unul cu altul [a unor] momente diferite ale timpului, [pe care] să le aşez alături dacă, să le completez ca într-un domino [...] cu nepăsarea faţă de cronologie a omului care ştie că noi existăm nu în prezent ci în timp.” (*id.*). Principiul dominoului, dictat de nişte legi aleatorii, justifică, legitimează chiar absenţa cronologiei, admiţând că ea se datorează faptului că omul trăieşte nu într-un timp al memoriei neordonate şi nu într-o succesiune cronologică conştientizată în fiecare clipă. Gheorghe Crăciun pretinde că astfel nu oferă nimic altceva decât un model de interpretare: „... dar iată un model pentru a interpreta cele scrise aici”.

Neignorând cele arătate până acum şi încă altele pe deasupra, constatăm cum invocata simplitate a scrierii se transformă, la Gheorghe Crăciun, într-o *libertate a scrierii*, în primul rând într-o libertate de mişcare. Liber de canoane, prozatorul îşi mişcă în voie textul, care capătă o structură imprevizibilă. Nu sunt date deoparte nici repetitiţiile, nici trunchierile de fraze, nici elipsele, ele participând la exprimarea liberă care cuprinde, cu deplină sinceritate, o gândire „scripturală” liberă. Nonşalanţa şi, câteodată, naivitatea mimată, le acompaniază şi le dau ghes, ca nişte condiţii sau consecinţe implicite. Autorul rătăceşte de plăcere prin text, pretându-se, cel mai adesea, la acele analize infinetizimale ale unor senzaţii, ca de pildă „cotcodăcitul unei găini speriate” (p. 63). Analiza nu antrenează numai elemente de conţinut pur descriptive, propriu-zis literare, ci şi unele detalii ştiinţifice, fiziologice etc. *Microscopul analitic* al lui Gheorghe Crăciun rămâne mereu conectat la realitate, pe care o receptează de o manieră obstinat personală. „Astfel recunoaştem realitatea”, pentru că o sumedenie de senzaţii şi percepţii sunt analizate, nerv cu nerv, neuron cu neuron, pentru a se ajunge, în cele din urmă, la cuvântul care descifrează (sau încifrează?!) realitatea. Cuvântul care deduce sau induce realitatea este un stadiu suprem, un ţel ideal de atins pentru aventurierul textual. Aşadar ţelul acestor demersuri ale prozatorului debutant Gheorghe Crăciun pare că este *ajungerea la cuvânt*. O importantă condiţie a desfăşurării demersului este o *trezie a momentelor*, o *apetenţă a receptării*, o disponibilitate neîntreruptă, astfel încât „lumea în momentul de faţă” „poate fi gândită”, ca urmare a faptului că „lumea mi s-a impus cu siguranţă cu stricta ei brutalitate vizuală sonoră sunt nevoit să o iau în primire am senzaţii şi gânduri pot să gândesc propoziţii e absolut necesar.” (p. 64). Deci lumea trebuie gândită şi comunicată prin secvenţe de mesaje numite „propoziţii”. Subiectul receptor demarează scrierea şi notează tot ce simte, tot ce-i trece prin gând „la un moment dat”, se îndreaptă către cunoaşterea unei realităţi contigue, inconturnabile. Iată motivaţia: „... căci trebuie să ştim care e rostul mobilului acestor semne reunite în mintea mea, semne despre o realitate indubitabilă indiscutabilă şi care se situează în afara celui care o află o gândeşte şi o oferă mâinii s-o ducă mai departe şi s-o spună.” Astfel *mâna care scrie* duce mai departe semnele unei realităţi indiscutabile, obiective, o prelevează din creier, o localizează în text şi îl izbăveşte pe privitorul analitic de obsesia ei, oferind numai şi numai o *lectură a realităţii în stil propriu*. Poate urma nararea succintă, procesul-verbal al actelor care au produs senzaţiile anterioare, un fel de autopastişă, de autoexplicare, efectul unor altfel de „copii legalizate” fiind aceste versiuni ale unui text primar. Ne amintim că şi Mircea Nedelciu oferea ludic multe alte versiuni ale unor secvenţe precedente.

În general însă cuvântul se lipeşte strâns de obiect, noţiunea de elementul-realitate, semnificantul de semnificat: „Până la cuvântul «Carpaţi», până la acel mic paralelipiped de hârtie. [...]. Şi acum se va şti: pachetul de ţigări tocmai a fost aruncat pe masă şi căderea aceeaşi suprafaţă acoperită de o foiae de ziar”. (pp. 66-67). Gheorghe Crăciun dezvăluie fără complexe – reţinere, escamotări sau învelişuri frivole, cum ar fi cele adjectivale – modul în care decurge procesarea şi care este produsul procesat: „... mintea ta se deschide către mănunchiul de simţuri pe care se va proiecta pelicula filmului zilei un film dublat de comentariul mut intens şi profund personal al curgerii pe care o gândeşti şi o aprobi drept lume curgătoare, ireversibilă, lume, asta e de ajuns.” (*s.m.*, I.L., p. 67). Realmente, una din lumile posibile, decursă din mintea unui autor de o subiectivitate dezarmantă care o deposedează de obiectivitatea ei şi o îmbrăcă exact în această subictivitate personală, fără drept de apel. Pe această cale el vrea să atingă „o violenţă şi o claritate cinematografică, te gândeşti mai ales la obiectele ce te asediază din toate părţile.” Disjuncţia între „eu” şi „tu” ca subiecte-agent ale scrierii îl ajută pe autor să stabilească un dialog între persoanele uneia şi aceleiaşi... persoane, între subiect şi obiect, între subiectivare şi obiectivare. Complicarea textului se înfăptuieşte astfel atât prin dedublare cât şi prin sintaxă, iar la un moment dat Gheorghe Craciun deconspiră, aparent involuntar, unul din modele: „Citesc în Faulkner, da´ romanul nu-l mai ştiu, titlul i l-am uitat [...], citesc cum îţi spuneam despre un personaj acolo...” (p. 76). Să fie oare *pretinsa uitare a lui Faulkner* o depistare venită din subconştient a propriilor moadalităţi scripturale şi stilistice? Parţial da, însă Gheorghe Crăciun nu este un autor de istorii incitante ci, mai degrabă, un contemplativ aproape fără voie, captiv în propriile reţele de receptare senzorială şi de redare instantanee al unei lumi în mişcare. Îl supune „răbdarea de a contempla” şi „plăcerea de a urmări transformarea lentă înceată dificil perceptibilă a lucrurilor din jur.” (p. 90). Rezultatul care îl satisface este *lumea transformată în text*, „toate acele fapte care până aici s-au transformat în text” (p. 92), şi mai departe tot aşa... Este şi acesta un mod particular de a te bucura de lume, de a o degusta, de a o savura. Pe cale de consecinţă vine plăcerea intelectuală, „inerţia scrisului, o plăcere ce totuşi n-ar vrea să se sfârşească, aşa că mergi, este adevărat ce se întâmplă, sigur, mergi, asta faci...” (*id.*).

Gheorghe Crăciun propune încă de la prima carte o reţetă proprie, originală, numai a lui, de a scrie. *Tehnica actelor originale şi a copiilor legalizate* are multiple componente. În universul propriu fiecare fenomen este surprins în contextul particular furnizat de acea reţetă, unde „... ordinea mea, a ceea ce eu scriu face ordinea lumii în această lectură.” Autorul urmăreşte să capete încredere în el însuşi şi să cucerească totodată încrederea cititorilor: „Urmăţiţi-mă deci ca pe un autor stăpân pe subiect!” (p. 104). Ca într-un proces birocratic, el „redevine acelaşi posesor de dovezi şi hârtii, posedate acum în proporţii sporite.” Odată intrat în posesia lor autorul se legitimează ca atare, are un statut cert: „Acte originale, copii legalizate. Ştampilate, timbrate, astfel argumentate.”

eseu

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

Cioran redivivus

Mulţi intelectuali au trăit, după o primă fază de receptare entuziastă a scrierilor lui Cioran în anii '90 ai secolului trecut sau, dacă le erau accesibile, înainte, o alta de, să zicem, deziluzionare (deşi termenul nu e cel mai potrivit): din gânditorul tragic care cucerea prin pesimismul său paradoxal tonic a mai rămas doar stilistul citat când şi când pentru frumuseţea frazelor, care însă nu prea mai sunt crezute. În acest context în care, cum se spune, Cioran este mai mult citat decât citit, pariul lui Horia Pătraşcu în *Terapia prin Cioran. Forţa gândirii negative* (Ed. Trei, Bucureşti, 2014) constă în a demonstra că forma în cazul lui Cioran – el se referă numai la cărţile româneşti, de tinereţe - nu este una uscată, creată de dragul ei însăşi, ci irigată de seva unei gândiri de filosof autentic, dublat de un psiholog. Formulările sclipitoare exprimă, deşi pentru mulţi ascund, o sinteză originală a câtorva curente filosofice între care cele mai importante sunt: intuiţionismul lui Henri Bergson, vitalismul reprezentat în special prin Ludwig Klages şi filosofia culturii a lui Lucian Blaga Aici i se poate reproşa exegetului un anumit reducţionism în ceea ce priveşte sursele gândirii cioraniene. De exemplu, dintre gânditorii ruşi despre care Cioran mărturiseşte că l-au marcat este citat vag doar Berdiaev, nu şi Şestov sau Rozanov. Nae Ionescu, profesorul său, este menţionat de câteva ori, la fel şi Nietzsche sau Schopenhauer, iar Kierkegaard deloc. Aceste omisiuni i le reproşează şi Doina Uricariu în *Prefaţă*. Totuşi, în ciuda lor, este remarcabilă coerenţa interpretărilor autorului, discernerea subtilă a nuanţelor, rigoarea argumentării, toate obţinute din combinarea celor trei surse bine asimilate. Lor li se adaugă şi o cultură teologică reală, deşi uneori răstălmăcită pentru a corespunde scopului urmărit. Acesta ar fi reconstrucţia unei filosofii a vieţii consecvente - cine ar fi crezut? - până la sistematicitate. Cioran a rămas până la capăt fidel ideilor sale, coerenţa cu sine devenind din ce în ce mai evidentă pe măsură ce lectura empatică realizată de Horia Pătraşcu avansează. Iubindu-l atât de mult pe Cioran, el nu evită întrebările cu privire la relevanţa pesimismului său pentru o mentalitate orientată spre gândire pozitivă sau a radicalismului său absolut într-o epocă aflată în plin relativism.

În legătură cu prima problemă sunt demontate mai întâi clişeele despre necesitatea de a gândi pozitiv, chiar în absenţa unei viziuni optimiste despre lume. Autorul argumentează ideea că pentru temperamentele melancolice, introvertite, acceptarea de sine pe care o aduce gândirea cioraniană este mult mai benefică decât propunerile de schimbare venite dinspre mentalitatea curentă sau diversele psihoterapii pozitive. Rezultatul lor este, o spun statisticile, o creştere alarmantă a depresiilor. "Cioran, scrie autorul, pornind de la melancolie ca de la un dat al personalităţii, *propune* (s.a.) o cale prin care omul melancolic să nu fie înfrânt de propria-i melancolie". Acceptarea suferinţei, singurătăţii şi morţii poate conduce la schimbarea tonalităţii afective, omul putând fi fericit chiar în condiţiile unei conştiinţe lucide şi tragice. De altfel, aceasta este şi principala problemă a filosofiei cioraniene în viziunea lui Horia Pătraşcu: cum poate fi fericit omul înclinat să perceapă pretutindeni mizeria şi zădărnicia vieţii? Chiar şi numai punerea problemei este o indicaţie despre actualitatea textelor lui Cioran într-o lume în care nevrozele sau depresiile sunt deja epidemii. Pe de altă parte lectura lui Cioran dintr-o astfel de perspectivă are darul de a lămuri cumva paradoxalul efect tonifiant al pesimismului său.

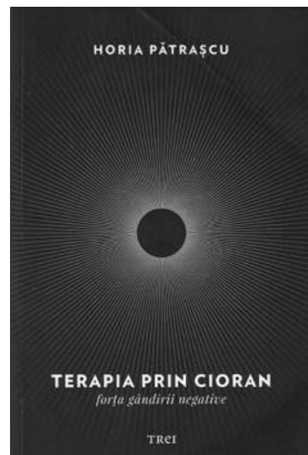
A doua problemă, cea a radicalismului cioranian în toate planurile, face din "marele înrăit" un inactual în aceste vremuri bântuite de relativismul postmodern. Spre exemplu, soluţia lui Cioran la problema nefericirii şi suferinţei constă în intensificarea lor până la acea limită în care se transformă în extaz. Atunci antinomiile existenţei care ne fac să suferim atât, precum: ruptura dintre conştiinţă şi viaţă, dintre eu şi lume, subiect şi obiect sunt depăşite prin transfigurare. Ideea antinomiilor transfigurate aminteşte de Lucian Blaga, filosof care l-a influenţat profund, diferenţa constând în faptul că la autorul *Eonului dogmatic* este vorba de cunoaştere ec-statică, în timp ce la Cioran de experienţă extatică vie. Tema extazului îl situează pe ultimul în cadrul curentului filosofic numit existenţialism, conceptul fundamental al acestuia, *existenţa*, desemnând chiar situarea în afară (*ec-sistere*) sau proiectarea, aruncarea omului înspre lume, moarte şi sine însuşi. Cioran aparţine existenţialismului ateu, gândirea sa conţinând multe elemente ale umanismului. Însă filosoful este dublat şi de un fin psiholog. Articularea filosofiei cu psihologia are ca obiectiv omul concret, cu dramele, angoasele, tristeţile dar şi bucuriile, iubirile sale.

Din câte ştiu Horia Pătraşcu este singurul interpret care a exploatat influenţa lui Bergson, deopotrivă filosof şi psiholog, asupra lui Cioran, începând cu teza de licenţă despre intuiţionismul bergsonian şi continuând cu proiectul ce-i subîntinde perioada scrierii cărţilor româneşti, al unei teze de doctorat tot de inspiraţie begsoniană ce s-ar fi intitulat *Funcţia gnoseologică a extazului*. Analizele detaliate ale tipurilor de extaz întâlnite la Cioran îl îndeamnă pe autor la o clasificare originală şi convingătoare totodată a cărţilor sale de tinereţe. Astfel, *Pe culmile disperării*, prima sa carte, vorbeşte despre pasiunile şi emoţile care mijlocesc contactul cu realităţile ultime, deci se ocupă de extaz în general. *Lacrimi şi sfinţi* are ca temă extazul mistic, *Schimbarea la faţă a României*, extazul politic, *Cartea amăgirilor*, extazul muzical iar *Amurgul gândurilor*, *Îndreptar pătimaş* şi *Razne*, extazul poetic. Toate aceste cărţi sunt analizate minuţios pentru a dezvălui principiile şi mijloacele terapeuticii cioraniene. Poate fi omul, acest "animal bolnav", însănătoşit? Răspunsul de mare originalitate şi autenticitate în acelaşi timp al lui Cioran este că vindecarea omului nu se produce prin înlăturarea suferinţei, ci prin trăirea ei agonică (în sensul originar, grecesc, de luptă, conflict) până la capăt. Contrar soluţiilor clasice la problema suferinţei axate pe stingerea pasiunilor (budismul), înţelegerea superioară a răului ca slujbaş al binelui (stoicismul), evitarea durerii şi căutarea moderată a plăcerii (hedonismul) sau optimismul autoindus al gândirii pozitive de astăzi, Cioran, concluzionează Horia Pătraşcu, este convins că "tocmai prin aprofundarea suferinţei, prin radicalizarea şi intensificarea ei până la paroxism se poate ajunge la *transfigurarea* (s.a.) acesteia, la transcenderea ei. În punctul extrem, agonia se învecinează cu extazul, tristeţea, cu bucuria, suferinţa cu fericirea". Cu alte cuvinte sănătatea înseamnă a fi conştient că viaţa este o boală care trebuie menţinută ca atare, nu vindecată.

Vitalismul cioranian are, continuă Pătraşcu, ca valoare supremă Viaţa. Tot ce trebuie să facă omul este să încerce să (re)devină una cu ea, după ce prin spirit – produs al unei deficienţe vitale – s-a rupt de viaţă. Nu există decât trei atitudini majore în faţa vieţii: cea naivă, specifică omului care încă trăieşte conectat la sursele vieţii, cea teoretică, "înţeleaptă", simptom al unui deficit vital şi cea tragic-eroică, manifestată prin trăirea agonică a suferinţei. Singurul păcat este denigrarea vieţii, incapacitatea de a o trăi ca valoare absolută. Diatribele lui Cioran împotriva omului teoretic nu sunt egalate decât de cele împotriva creştinismului. În spirit nietzschean acesta este repudiat deoarece credinţa în viaţa de dincolo ar denigra viaţa de aici cu toate suferinţele ei, neconferindu-i valoare absolută. Pentru a învinge nonsensul existenţei, omul trebuie, nu să creadă în Dumnezeu, ci să se autodivinizeze. Metafizica vieţii a lui Cioran este strict imanentă: nu există decât o singură viaţă, aceasta din lumea pământească. Prin scufundarea în torentul ei omul se autocreează în permanenţă, ceea ce trebuie să facă şi popoarele, în special cele mici precum poporul român. Numai printr-o intensificare a trăirii propriilor insatisfacţii de sine putem noi românii să intrăm în istorie devenind o naţiune. În cazul României, remarcă Horia Pătraşcu, Cioran admite o "transfigurare slabă", fapt care ne-ar transforma dintr-o cultură mică, într-una intermediară, gen Spania, nu într-una majoră. E o nuanţă prin care poate fi amendată acuzaţia de utopism adusă autorului *Schimbării la faţă a României*. În acelaşi fel, prin trăire personală, suferinţa individuală se transfigurează în sentimente de milă şi iubire pentru oameni, căci numai pe culmi este posibilă empatia, înţelegerea din interior a suferinţei celorlalţi. Într-adevăr, despre umanitatea caldă a lui Cioran au mărturisit mai toţi cei care l-au cunoscut.

...vindecarea omului nu se produce prin înlăturarea suferinţei, ci prin trăirea ei agonică (în sensul originar, grecesc, de luptă, conflict) până la capăt.

Este terapia prin Cioran, adică intensificarea şi menţinerea la cote înalte a trăirilor, o soluţie pentru toată lumea? Consider că nici el şi nici Horia Pătraşcu nu susţin acest lucru şi în nici un caz în sensul de reţetă. Ceea ce rămâne însă valabil, dincolo de contexte, este capacitatea gândirii cioraniene de a conferi omului aflat în suferinţă o demnitate absolută[1]. Partea mai puţin rezistentă a filosofiei sale mi se pare însă tocmai vitalismul care-l conduce la o exaltată viziune demiurgică asupra omului. De altfel, am impresia că în scrierile franceze de după *Tratatul de descompunere* voluntarismul vitalist se estompează, în prim plan trecând un scepticism temperat de autoironie şi umor. Terapeutica lui Cioran din tinereţe, atât de bine reliefată de Horia Pătraşcu, se transformă într-o funcţie mai degrabă consolatorie. Cioran a căutat cu disperare un sens vieţii. E latura sa religioasă de care nu s-a putut debarasa oricât ar fi vrut , care-i unifică parcursul existenţial şi scrierile, cărora le conferă puterea de a se adresa adolescentului pe care unii îl purtăm toată viaţa în noi.

[1] "Prin suferinţă, comentează Horia Pătraşcu în deplină conformitate cu spiritul lui Cioran, am acces la certitudinea absolută a subiectivităţii proprii, a existenţei mele. Sufăr, deci exist".

litere

Ion Popescu-Sireteanu

Vocativul *mamă* şi interjecţiile *-mă, măi, măre* ...

În limba vorbită ca şi în cea a folclorului ori în cea artistică, o mare forţă expresivă prezintă interjecţiile şi se resimte nevoia unui studiu amănunţit al acestui aspect al comunicării.

studii

În **DLR**, interjecţia **m ă i** are următoarele sensuri:

1) „Cuvânt de adresare către una sau mai multe persoane de sex masculin, mai rar feminine şi care marchează între vorbitori un raport de la egal la egal sau de la superior la inferior", sinonim cu **bre**. Selectez câteva dintre exemplele prezentate în dicţionarul citat: **Ştefan vodă l-au întrebat: Ce ţi-i voia, măi?** (Neculce). **Taci, măi omule, că asurzeşti boierii** (Alecsandri); **Ia, ascultaţi, măi dar de când aţi pus stăpânire pe mine, zise Gerilă?** (Creangă); **Apoi, dă, măi nevastă, sângele apă nu se face** (idem);

Stăi, mă, să-mi iau căciula, că mi-a căzut din cap (Ispirescu); **Da acasă nu puteai sta, măi femeie?** (Rebreanu); **Măi, fiinţă nenorocită şi fără simţire!** (Sadoveanu); **Mă, bădiţă... Când mai vii tu pe la noi?** (Bibicescu). Interjecţia aceasta se foloseşte şi la adresa unui animal: **Măi motane, Vină ncoa să stăm de vorbă** (Eminescu).

2) (Repetat sau pronunţat ca **ă** prelungit) exprimă: a) admiraţie, mirare, surpriză: **Mă!... că mare minune şi asta!** (Creangă); **Măi, măi, măi, că multe-ţi mai văd ochii** (idem); b) nedumerire, neîncredere, teamă; c) nemulţumire d) ironie. Are variantele **mă**, (uneori şi) **mo.**

Cuvântul are etimologie necunoscută.

În **Anon. Carans**. interjecţia **măi** nu are corespondent latin. Al. Philippide, **OR**, II, 722, spune că **măi** are în albaneză drept corespondent pe **moiă**. „Apropierea a fost făcută de Cihac, care considera cuvântul român ca împrumutat din albaneză. E o simplă coincidenţă. Interjecţia română **mă**, **măi** se adresează la bărbaţi, cea albaneză (alături cu **moiă** este şi **moi**) se adresează la femei. Interjecţia albaneză apoi, împreună cu forma pentru bărbaţi **more**, **mré**, aparţine la interjecţia neogreacă **μωρε** (originea?), care, şi sub forma aceasta, şi sub forma **bre, mre, more [(...)]**, s-a răspândit în toate limbile din

Peninsula Balcanică. La acest grup de interjecţii, de obârşie neogreacă, aparţine românul **bre**. Dacă însă şi românul **mă**, **măi** cu care te adresezi la bărbaţi, aparţine la acest grup, este îndoios. Românul **mă**, **măi** este scurtare din **măre**, interjecţie care are aproape acelaş înteles".

În **Românii**, 23, Frâncu – Candrea spun că „Mocanii şi chiar moţii nu cunosc cuvântul **dumneata**; întotdeauna folosesc numai cuvantul **tu**. Copiii zic părinţilor **tu** şi **mă** şi tot asemenea sunt intitulaţi şi bătrânii de către cei mai tineri, că muntenii ei între ei, de la mic până la mare, nu se intitulează altfel decât **tu"**. Prin urmare, **tu** şi **mă** sunt cuvinte de adresare. Este de crezut că aceasta a fost situaţia în limba română în ansamblul ei. Pronumele de politeţe **dumneata** şi **dumneavoastră** s-au născut mai târziu, odată cu schimbarea relaţiilor în cadrul obştilor. Originea lui **tu** este clară, dar originea lui **mă** trebuie lămurită.

Pentru interjecţia **mă/măi**, vezi şi Iordan, **Omagiu**, 939-940; Valeriu Rusu, **Formele de adresare în limba română (mă, măi)**, în **LR**, 1/1959, p. 52-60; Traian Cantemir, **Invocaţia în poezia populară**, Ed. Litera, 1980, p. 11-13 ; Ion Muşlea, **Cercetări**, II, p. 144; **ALR**, I, vol. II, h. 198; Ion Popescu-Sireteanu, **Memoria**, II, p. 29-30.

În **DA,** cuvântul **bă** este considerat variantă a lui **mă** şi se face trimitere la acest cuvânt. Aşa cum **măi** este variantă a lui **mă**, tot aşa şi **băi** este variantă a lui **bă**: **Băi, Iencea dumneata, Ce-ai căutat tu p-aicea**? (Tocilescu, 114). În **Cântec vechi**, 106, vodă i se adresează ciobanului cu **bă** şi cu **mă**, cele două cuvinte fiind sinonime şi chiar unul variantă a celuilalt. Iar ciobanul, de fapt haiducul, i se adresează lui vodă astfel: **A, bre, vodă, dumneata**, **Tu pe Miu dacă-l vrei, Uită-te în ochii mei** (p. lo8). Iată şi alte două contexte: **Băi ciobane, ascultă-ncoa** (Nijloveanu, 551); **Băi, vere verişcane** (Neagu, 257).

În Muntenia şi Oltenia, interjecţia **mă/măi** se poate folosi în structuri precum **mă/măi tată; mă/măi mamă**; **mă/măi doamnă**; **mă părinte** etc. **Măi tată, grăi purcelul** (Pamfile, **Cântece**, 249); **Măi taică nu purta grija** (Tocilescu,128); **Măi, tăicuţă dumneata, Om mai viteaz ca tine, Zo, că nu este pe lume!** (Timoc, 87); **Măi moşule, dumneata, de ce sapi tu via aşa**? (Tocilescu, 362); **Măi, sultane, dumneata, Capu meu la mâna ta** (Amzulescu, 506); **Oi cinstite, mă-mpărate** (Timoc, 115); **Mă, părinte**, **părinţele** (**GS**, III, 367). Într-o convorbire, am auzit un preot mai tânăr adresându-i-se unuia mai bătrân cu **mă părinte**, şi acelaşi adresându-i-se unei doamne cu **mă, doamnă**. Acest fel de adresare este cu totul nepermis în graiurile moldoveneşti. Dacă în sudul ţării interjecţia **mă/măi** implică şi o afecţiune, indiferent de rang şi de vârstă ori de înrudire, în Moldova şi Basarabia **mă/măi** în vorbirea de zi cu zi se foloseşte pe orizontală, de la egal la egal sau pe verticală, de sus în jos. A te adresa cu **mă/măi** unei persoane cu alt rang social este motiv de conflict. Şi nici părinţilor (mamei, tatălui) nu-ţi este permis să te adresezi cu interjecţia **mă/măi.**

În limba vorbită ca şi în cea a folclorului ori în cea artistică, o mare forţă expresivă prezintă interjecţiile şi se resimte nevoia unui studiu amănunţit al acestui aspect al comunicării.

Pentru exemplificare, ne vom opri la interjecţia **măre** care apare mai ales în balade, cu ea lăutarul adresându-se ascultătorilor: **Iar cel ungurean Şi cu cel vrâncean, Măre se vorbea şi se sfătuia** (Fochi, **Mioriţa**, 776). Uneori adresarea este către un auditoriu numeros: **Cine**, **măre, s-o găsi Şi măre s-o adăvăra Tot pe Corbea să mi-l scoată** (N. Densuşianu, 149); **Că nu era, măre, vin şi era, măre, venin** (idem, 112); **Şi cum, mări, îmi zicea, În turci mi se repezea Şi tăia, mări, tăia** (Pamfilie, **Cântece**, 85); **Şi el, măre, bea Şi el că pleca** (Mohanu, 251). Alteori cântăreţul i se adresează unei singure persoane: **Măre, Oancea dumneata, De când Oanceo c-ai plecat N-am băut nici n-am mâncat** (Tocilescu, 47); **Aguşiţă dumneata, şezi, măre, la casa ta** (idem, 57). Dacă în exemplele de mai sus interjecţia are rostire bisilabică, sunt cazuri în care cuvântul este monosilabic: **Nici un mal nu-mi s-a surpat, Dar ţi-e mândra, mări, pe pat** (Eminescu, VI, 228); **Să ţi-l dea, mări, învăţat/Cum e bun de-ncălicat** (Neagu, 194).

În unele cazuri, **măre** ţine locul interjecţiei **mă**, ca în versurile: **Tu te duci, badeo, sărace, Dar eu, măre, ce m-oi face?** (Tocilescu, 351); **Măriuţă, măre, dragă, Cheama-ţi câinii şi ţi-i leagă** (Bibicescu, 67).

De cele mai multe ori, **măre** nu are nici un sens şi pare a fi intercalat în vers cu scopul de a completa măsura ori să acorde lăutarului o pauză pentru versul următor. Pentru a i se mări forţa expresivă, adeseori **măre** stă în vecinătatea unui vocativ: **Alei, voi, ciobanilor, Şi, voi, mări vătaşilor** (Creţu, 209). Tot pentru intensificarea expresivităţii, apare uneori câte o forma derivată: **Mărelică Doamne**! (N. Densuşianu ,75).

Interjecţia se foloseşte şi în proza populară: **Ei! Lasă mări, câne de zmeu ce eşti! vorbi el către sine** (Marian, **Basme**, I, 146).

Cu toate că s-a vorbit mult despre originea acestei interjecţii, enigma încă nu a fost dezlegată, cercetătorii nebăgând de seamă că **măre** este o variantă a interjecţiei **mă**, căreia i s-a adăugat un **-re**, ca în **Abu, abu, abua -re, Abuă-te cu tata -re**; sau ca în **De-i fi tu -re de-mpuşcat** etc., pentru care poezia populară ne pune la dispoziţie nenumărate exemple.

Prin urmare, în interjecţia **măre** trebuie să vedem un **mă** cu silaba **-re** adaugată de multe ori pentru a da un plus de expresivitate, situaţie întâlnită şi în **Dunăre**, unde **-re** s-a adăugat mai întâi la **Dună** (forma veche a acestui hidronim), pentru a rima **pulbere** cu

Dunăre: **Dunăre, Dunăre, Drum fără pulbere**. Cu timpul, **-re** s-a sudat definitiv la numele **Dună**.

La aromânii grămusteni (**DDA**, 774, sub **mă)** găsim vocativul singular **mă-le** aşa cum găsim grupul de sunete **le** în **Horia fetei: mamă-le, tată-le** (Popescu-Sireteanu, **Limbă şi cultură populară**, p. 32-33 (ed. a II-a, Princeps Edit, 2008).

Problema care trebuie clarificată este originea lui **mă**. De fapt, de această interjecţie, în ce priveşte originea, ne-am ocupat, pe scurt, în cartea **Memoria Iimbii romane**, vol. II, p. 29, unde am spus că **mă** este variantă cu afereză de la **mamă**, în vocativ.

Mamă este un cuvânt mult întrebuinţat ca vocativ sau ca termen de dezmierdare folosit de o femeie mai în vârstă în raport cu copiii sau oameni mai tineri. Adesea vocativul **mamă** a devenit, în cântecul popular, un refren cu rol de interjecţie, fiind golit de sensul său iniţial. Iată şi câteva exemple**: Dă-mă, mamă, puiului, Nu mă da urâtului**, **Că urâtu nu-i pe-o sară**, **Ci-i mamă**, **pi-o viaţă amară** (Oprişan, 292); **Ţine, mamă, uşa bine, Că urâtu iarăşi vine** (Cârstean, 589); **Du-te, fată, la flăcăi! Bogdaproste, mamă hăi!** (Oprişan, 621); **Doamne, mamă, ce-ai grăit, Fi-ţi-ar trupul zugrăvit** (Cârstean, 716); **Mamă măiculiţa mea, Cui, mamă, m-ai rânduit, De când eram copil mic?** (Neagu, 64); **De-ai şti, mamă, păsul meu, N-ai mai dormi noaptea greu** (Nijloveanu, 690); **Mărită-mă, mamă fa** (Tocilescu, 492); **Negru-i, mamă, pământu** (Viciu, **Flori**, 210); **Mamă, cum l-oi cununa, Căci mă doare inima** (**F. Tr.**, I, 188).

Interjecţia **bre** este, neîndoielnic, o variantă a lui **măre, mre**, cu înlocuirea lui **m** cu **b**, ca în **mă, măi** pronunţate frecvent **bă** şi **băi**. Se întâlneşte şi în dialectele din sudul Dunării.

Toate aceste interjecţii sunt prezente, într-o formă sau alta, în bulgară, sârbă şi albaneză ca rezultat al contactului permanent al acestor limbi cu românii şi cu limba acestora.

În dialectul aromân întâlnim cuvintele **mamă, mumă**, dar şi formele scurtate **îmă, mâ-ta, mâ-sa**. Se foloseşte, în nord, şi **mă** cu sensul „mamă" în exemple precum: **ai mă**? (ai mamă); **va-ni ti alas cu mă şi cu tată** (mi te voi lăsa cu mamă şi cu tată); **era grec di mă ş' di tată**. „În nord ca şi în sud circulă compusele **mă-ta şi mâ-ta, mă-sa şi mâ-sa şi numai mu-mea.** Cuvântul este comparat cu alb. **më**" (**DDA**, 774). Meglenoromânii au **mára şi mǎra** „măi, măre, bre" (Capidan, III, 182).

Pentru istroromâni, Goran Filipi, în **Atlasul lingvistic istroromân. Indice**, p. 113: måje (= maie).

⟶

BIBLIOGRAFIE

ALR I = Atlasul lingvistic român, I. Sub conducerea lui Sextil Puşcariu, Sibiu-Leipzig, 1940.

Amzulescu = Alexandru I. Amzulescu, **Cântece bătrâneşti**, Bucureşti, Ed. Minerva, 1974.

Anon. Carans. = Anonymus Caransebesiensis, în „Revista Tinerimea Română", I, fasc. II, an 1892, p. 326-380, editat de Grigore Creţu.

Bibicescu = Ioan G. Bibicescu, **Poezii populare din Transilvania**, Bucureşti, Ed. Minerva, 1970.

Cantemir = Traian Cantemir, **Invocaţia în poezia populară**, Bucureşti, Ed. Litera, 1980.

Capidan, **III** = Theodor Capidan, **Meglenoromânii.** Vol III. **Dicţionar meglenoromân**, Bucureşti, 1935.

Cântec vechi = Cântec vechi din Oltenia, de Marcel Locusteanu, Ilie Mitu, Aurelian I. Popescu, Craiova, 1967.

Cârstean = Stelian Cârstean, **Folclor din Moldova de Sus**, în seria **FM**, vol. II, Bucureşti, EPL, 1969.

DA, I = **Dicţionarul limbii române** (A-L) publicat de Academia Română între 1913-1949.

DDA = Tache Papahagi, **Dicţionarul dialectului aromân. General şi etimologic**. Ediţia a 2-a, Bucureşti, Ed. Academiei, 1974.

DLR = Dicţionarul limbii române publicat de Academia Română.

Densuşianu, N. = Nic. Densuşianu, **Vechi cântece şi tradiţii populare româneşti**, Bucureşti, Ed. Minerva, 1975.

Eminescu, **VI** = Mihai Eminescu, **Opere**, VI. **Literatura populară**. Ediţie critică îngrijită de Perpessicius, Bucureşti, Ed. Academiei, 1963.

Filipi, **ALIr. Indice** = Filipi, Goran, **Atlasul lingvistic istroromân. Indice**, Pola, Croaţia, 2004.

Fochi, **Mioriţa** = Adrian Fochi, **Mioriţa,** Bucureşti, Ed. Academiei, 1964.

Frâncu – Candrea, **Moţii** = Teofil Frâncu şi George Candrea, **Românii din Munţii Apuseni (Moţii), scriere etnografică**, Bucureşti, 1888.

F. Tr. I = Folclor din Transilvania, I, Bucureşti, EPL, 1962.

GS, III = revista „Grai şi suflet", vol. III, 1927-1928.

LR = revista „Limba română" (1951).

Marian, **Basme**, **I** = Simion Florea Marian, **Basme**, vol. I, Bucureşti, 1986.

Mohanu = C. Mohanu, **Fântâna dorului. Poezii populare din Ţara Loviştei**, Bucureşti, Ed. Minerva, 1975.

Muşlea, **Cercetări**, **II** = Ion Muşlea, **Cercetări etnografice şi de folclor, II**, Bucureşti, Ed. Minerva, 1972.

Neagu = Gh. I. Neagu, **Folclor din Câmpia Dunării**, în seria **Folclor din Oltenia şi Muntenia**, IV, EPL, 1969.

Nijloveanu = Ion Nijloveanu, **Poezii populare de pe Argeş şi Olt**, în seria **Folclor din Oltenia şi Muntenia**, IV, Bucureşti, Ed. pentru Literatura, 1969.

Omagiu Iordan = Omagiu lui Iorgu Iordan, cu prilejul împlinirii a 70 de ani, Bucureşti, Ed. Academiei, 1958.

Oprişan = I. Oprişan, **Folclor din Moldova de Jos**, în **Folclor din Moldova**, vol. II, Bucureşti, Ed. pentru Literatură, 1969.

Pamfile, **Cântece** = Tudor Pamfile, **Cântece de ţară**, Bucureşti, 1913.

Philippide, **OR**, **II** = Alexandru Philippide, **Originea românilor**, vol. II, Iaşi, 1928.

Popescu-Sireteanu, Ion, **Limbă şi cultură populară**, Bucureşti, Ed. Şt. Encl., 1983; ediţia a II-a, Iaşi, Ed. Princeps Edit, 2008.

Popescu-Sireteanu, Ion, **Memoria limbii române**, vol. II, Iaşi, Ed. Bucovina, 1998.

Timoc = Cristea Sandu-Timoc, **Cântece bătrâneşti şi doine**, Bucureşti, Ed. pentru Literatură, 1967.

Tocilescu, **I** = Gr. G. Tocilescu, **Materialuri folcloristice**, vol. I, Bucureşti, 1900.

Viciu, **Flori** = Alexiu Viciu, **Flori de câmp. Doine, strigături, bocete, balade**. Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1976.

Viorel Nica

Cartea străină

LIRISM ESTOMPAT, EXTRAS ,,DIN SPERANŢA DISPERATĂ"

După cum ne putem da seama din cuprinsul volumului selectiv, bilingv *Der Traum hat offene Augen* ***(Vis cu ochii deschişi),*** tradus în româneşte de George Guţu şi publicat de Editura Fundaţiei culturale române în 2001, Rose Ausländer (1901-1988) este autoarea unor poeme grave, esenţializate, străbătute de un fior muzical autentic, bune conducătoare de emotivitate şi de cognitivitate, concepute într-o tonalitate uşor pesimistă, lipsită de orice stridenţă retorică, refractară sentimentalismului lacrimogen, deosebit de variate din punct de vedere tematic, mai degrabă autoreferenţiale decât fanteziste, totdeauna dispuse să trezească în conştiinţa cititorului receptiv admiraţia faţă de frumuseţea poetică adevărată şi totodată vibrantă.

Atunci când pune în temă legătura cu spaţiul matricial, remarcabila poetă germană îşi exprimă ataşamentul faţă de locurile natale bucovinene, unde s-a simţit îndeaievea acasă, unde a avut parte de o copilărie fericită, atent supravegheată de mama iubitoare, unde a putut să trăiască în consonanţă cu natura plină de vrajă, unde s-a pomenit de multe ori omenită de locuitorii satului moldovenesc, unde nu i-a lipsit nimic din ceea ce ar fi putut să o facă să se creadă în siguranţă, unde fusese adeseori înconjurată de ,,oamenii care se înţeleg", de o ospitalitate extraordinară, manifestată în fel şi fel de circumstanţe reale.

Căutând să dea rezolvare lirică problemei identităţii, variaţiunile poetice pe aceeaşi temă a iudaismului ne oferă prilejul de a descinde (pe calea imaginaţiei fecunde) în Ierusalimul învăluit în ,,aroma portocalelor", de a face cunoştinţă cu tatăl poetei, pe deplin familiarizat ,,cu labirintul Cabbalei", dar, în acelaşi timp îndrăgostit de ,,oraşul profan", de a lua parte la exuberantul Sucot (sărbătoarea corturilor sau a strângerii roadelor) ori la miticul ritual pascal, de a păşi pe fabulosul tărâm al dorinţelor împlinite, al lucrurilor bine păzite de generosul ,,înger al păcii", al vieţii binecuvântate, de a savura farmecul etnic al lumii iudaice, patriarhale, autarhice, microarmonioase.

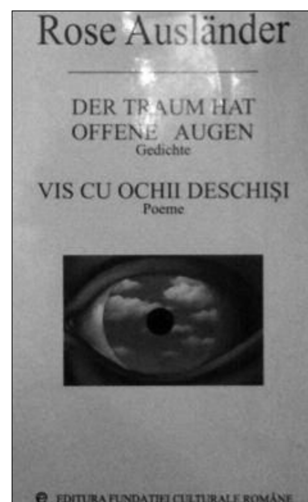
De îndată ce părăseşte fascinantul teritoriu mitic şi păşeşte pe suprafaţa neocrotitoare a realităţii propriu-zise, Rose Ausländer experimentează în toiul tinereţii holocaustul terifiant, descoperă lipsa oricărei posibilităţi de fiinţare în siguranţă, se trezeşte faţă în faţă cu dezumanizaţii pistolari nazişti, gata să împuşte nu numai fiinţele nevinovate, dar până şi ,,toate stelele şi luna", se surprinde copleşită de cumplitele ,,zile ale sărăciei" istovitoare, devine martora incredibilei îngheţări a timpului, are parte de o ,,vară oarbă", neprielnică, de o aciditate sporită, bogată în cenuşă, îi mângâie cu privirea pe norocoşii săi semeni salvaţi de la moarte, porniţi, mai apoi, în exodul prăpăstios, ,,se sufocă în fumul veşnicelor ghetouri", se bucură auzind de ,,cei care au înviat", îşi boceşte, discret, morţii care ,,tac în adânc", regretă că nu-şi poate ţese covorul ,,din aceste fire de sârmă" ghimpată, e cât pe aci să se înece ,,în sângele cernelei" folosite pentru scrierea unor poeme sordide, elegiace, anxioase, face cunoştinţă cu ,,ne-cuvântul/ în spaţiul gol,/ luminând", nu înţelege de ce omului îi este câteodată cu voia ,,de a elimina de pe lume oameni", îşi dă seama că nu mai are unde să se ascundă într-o lume din ce în ce mai neprimitoare, mai devastată, în care cerurile ,,se surpă", nu poate nicidecum uita faptul că ,,nişte cizme/ au călcat curcubeul în picioare", că trandafirii înşişi sunt expuşi morţii straşnice.

În cadrul mai multor texte lirice fracturate, exilul este tematizat într-o modalitate insistentă, scoţându-se în evidenţă nefireasca situaţie a depeizării, deplângându-se caracterul nelocuibil al lumii deşţâţânate, identificându-se ,,o serie imperceptibilă de/ singurătăţi" inapte să comunice vreodată. Exilată fiind în SUA, poeta trecută prin atâtea încercări dificile se pomeneşte ,,în slujba edificiului Babel", întâmpină dificultăţi în a se adapta stilului de viaţă american şi, mai cu seamă, în a mai proslăvi vreuna din frumuseţile întâlnite în cale, ajunge să invidieze o seamă de necuvântătoare (precum pantera, ciocârlia, pitonul) a căror moarte nu-i premeditată, ci se produce natural, de la sine, e stânjenită de faptul că trebuie să intre ,,în ritmul roţilor", e încolţită de ,,întrebări spinoase", cărora nu le poate răspunde cu una cu două, constată că trebuie să trăiască de multe ori la limită, ,,cu iubirea sugrumată", aidomează stingheritoarea stare de exil cu o ,,casă fără uşi şi ferestre", se simte lipsită de identitate, de tradiţie, de familiaritate, visează ,,o navă plecând/ în direcţia contrară", se trezeşte singură ,,cu vântul", cu care tăifăsuieşte în pripă, mărturiseşte, în surdină, într-o manieră lirică estompată, că n-are casă, că o duce greu, că deambulează fără ţintă, că anevoie de tot se mai poate recunoaşte pe sine ca fiinţă teafără şi nevătămată.

> **În cadrul mai multor texte lirice fracturate, exilul este tematizat într-o modalitate insistentă, scoţându-se în evidenţă nefireasca situaţie a depeizării, deplângându-se caracterul nelocuibil al lumii deşţâţânate, identificându-se ,,o serie imperceptibilă de/ singurătăţi" inapte să comunice vreodată.**

Situându-se la antipolul locvacităţii, tematizarea graiului pune în valoare rostirea abreviată, ne face cunoscută predilecţia autoarei pentru peisajul frust, se dezvoltă într-un chip grav, juxtapunându-i descrierii laconice meditaţia sobră, asociindu-i mărturisirii făţişe prezentarea nudă a vreunui fapt cotidian, evitând orice soi de grandilocvenţă, de emfază ostentativă, de discursivitate agresivă, propunându-ne o serie de imagini elementare, de o prospeţime fără egal, ne introduce, cu multă prudenţă, în taina procesului creator, atrăgându-ne răspicat atenţia asupra valorii cuvântului necontaminat, asupra misterului foii nescrise, asupra virtualităţii imaculate. Cu multă modestie autoarea metapoemelor *A scrie poezii, Bolboroseală, Hârtie, Şansă, Cuvintele ploii, etc.* ni se înfăţişează descinzând ,,în Ţara nimănui" şi construind ,,himere de hârtie", folosind ,,cuvinte/ tari/ ca răsuflarea pământului", realizând o insolită ,,călătorie în cuvinte". În viziunea ei, ,,a scrie poezii" înseamnă ,,Să treci prin/ şapte iaduri" în timp ce ,,Cerul vede asta/ cu plăcere". Pe lângă faptul că e infernal, scrisul poetic o bulversează profund pe autoarea hipersensibilă în măsura în care se naşte, oximoronic, ,,din speranţa disperată". Ci, oricât ar fi de greu de realizat, el constituie ,,un loc/ în care poţi respira", în care se poate găsi ,,un drum spre stele/ spre simbol şi sens".

Pe parcursul delicatei tematizări a iubirii, bătrâneţii, morţii, expresia lirică se condensează la maximum, tonalitatea gnomică devine precumpănitoare, nevoia de comunicare se face simţită într-o modalitate presantă, dimensiunea erotică beneficiază de o tratare preferenţială, întrucât iubirea e apreciată drept calea către ,,suprema frumuseţe". Meditând asupra morţii iminente, autoarea poemelor *Plec, Aşteptare, Portretul unui bătrân, Mai eşti încă aici, Iarăşi* adoptă o atitudine necrispată, olimpiană, se comportă cât se poate de firesc, reuşind să stăpânească angoasa stârnită de inevitabilul sfârşit, conferindu-i emoţionantei aşteptări tanatice o notă ceremonioasă, refuzând să se exhibe, să se dea în spectacol, menţinându-şi trăirea (din care se naşte poezia cea mai subtilă) la o cotă înaltă, permiţându-şi să-l mai contemple odată pe ,,oribil de frumosul/ [...] semen", aşezându-şi inima ,,în/ ruginitul/ înveliş al doliului", aşteptând într-o stare de ataraxie sinceră, câtuşi de puţin trucată, ,,molcoma trecere/ într-o/ altă lume", atât de diferită de aceasta, încredinţându-se că numai moartea ca atare i-ar putea deschide, în cele din urmă, privilegiatul drum către nemurire.

litere

Adrian Alui Gheorghe

O poezie a socialului eşuat în intimitatea vulnerabilă

L-am ascultat recent pe Liviu Ioan Stoiciu citind cîteva texte din volumul „Substanţe interzise", în public, şi am avut sentimentul că e vorba de interpretarea unor incoerenţe. Poetul părea să nu reuşească să transmită textul şi subtextul, eu, cel care receptam, rămîneam în afară. Discursul părea un dialog pe mai multe voci care nu se armonizau, ci se respingeau reciproc. De asta, am căutat cartea rapid, să o recitesc mai puţin superficial ca altădată, ca să mă conving dacă acel cor critic care a întîmpinat ultimul volum al lui Stoiciu a avut sau nu a avut dreptate. Recunosc că sînt mulţi autori care îşi mutilează textele la lectură, că recitarea/citirea poemelor în public e uneori ca zdrenţuirea vălului care nu ascunde neapărat misterul, ci îl dozează după o logică artistică. Poezia e, de cele mai multe ori, o aventură pe cont propriu, fie din postura autorului, fie din postura cititorului. Pentru că, o spun mai toţi cei care se pricep, cititorul este un re-creator de text, nu-i aşa? Volumul „Substanţe interzise" al lui Liviu Ioan Stoiciu e, trebuie să recunosc, după o lectură nouă, de la primul la ultimul vers, o probă de virtuozitate poetică. Avem de a face cu toate registrele în care poate să evolueze un poet, un solist, care are în faţă un public de degustători de poezie: e ludic, e tragic, e persiflant, e ironic, e autoironic, simulează, se revoltă. Îşi scrie textul cu sine însuşi. Şi toate astea le face fără să-i pese de bietul auditoriu care e luat, text cu text, ostatic în proiectul poetului. Capcane sînt peste tot, scenarii sînt peste tot, poetul evoluează ca un saltimbanc al semiozelor, simbolurile consacrate se desacralizează, banalul se sacralizează cît ai clipi. E o veselie de sfîrşit de lume, dar orice apocalipsă veselă se termină, firesc, cu promisiunea alteia. Căci fiecare apocalipsă are, pînă la urmă, propria apocalipsă, lucru care ne face să fim un pic mai optimişti, nu-i aşa? Primul poem e ca un buzdugan aruncat în poarta posibilului cititor/ascultător, o autoprezentare făcută la persoana a treia, ca o descriere regizorală la o punere în scenă în care personajul este greu de prins în acţiune, e nevoie de amănunte suplimentare. Lehamitea e un surplus de luciditate: *„o ia de la capăt, revizitează aceleaşi locuri, frecventează/ aceiaşi oameni şi aceeaşi epocă, nimic/ nou – numai lucruri/ şi sentimente vechi. Mai exact: ce i-a fost dat, a luat, nu/ mai aude nici măcar clopotul dogit din viitor,/ pe care l-a tot auzit până acum o vreme, e total dezorientat,/ degeaba nu-şi acceptă neputinţa –/ o şi mai mare încetinire a conştiinţei./ A conştiinţei apropierii morţii lui. Sau o încetinire a/ conştiinţei din Univers? Sau a conştiinţei/ unei noi furtuni magnetice... A pierdut şi ultima bătălie,/ înainte să se culce./ Dimineaţa o ia de la/ capăt, suferă ca prostul. Nu are ce să mai/ înveţe nici de la copacul admirat 100 de ani din Parcul/ Carol, nici de la broasca ţestoasă din lac,/ programată să trăiască 150 de ani, chiar dacă lasă impresia/ unei împăcări cu tot ceea ce e în/ afara şi înlăuntrul lor. Seninătatea vine de la aceeaşi/ sursă de lumină – de ce nu/ reuşeşte el să se încarce minut de minut,/ să se bucure de ceea ce primeşte de-a gata, natural?/ În ciuda deformării câmpurilor,/ se redescoperă numai în trecut./ Şi-a pierdut şi bruma de încredere/ în capacităţile lui psihice. Vine în parc să/ se regleze, intuitiv, aşezat pe malul lacului, în singurătate,/ se abţine cu greu să nu dea în lacrimi, să nu-i/ fie ruşine: ce e mai/ presus de el şi nu-l înţelege? Nu se referă la Dumnezeu./ Ce e mai presus de el? Întrebare-ecou... Din când în când/ aude o voce interioară, mereu aceeaşi, care-i/ răspunde, cinică: „vezi ce s-a/ întâmplat cu cei de dinaintea ta!" – şi se blochează.* (Stricarea frumuseţii, p, 7). Luciditatea este, astfel, moartea frumuseţii. Baudelaire spunea cîndva: „Îmbătaţi-vă: cu vin cu poezie sau cu virtute, dar îmbătaţi-vă!". Beţia cu poezie şi luciditate e, la Liviu Ioan Stoiciu, definitorie.

...scenariul este unul filmic, derulat cu încetinitorul, cinismul percepţiei este îmblînzit de o recuzită domestică, poemul în sine transgresează timpul şi spaţiul proiectînd lumea pe care o conţine într-o dimensiune psihologică, care e timpul poetului.

Unele poeme sunt scenarii tulburătoare, demne de un Kafka postmodern care nu mai stă la „poarta legii", ci la poarta care îl conduce în sine: *„Mă afund în interiorul meu, îngheţ de frig, dârdâi,/ pe zi ce trece mi se încetinesc mişcările,/ nu mai am nici un motiv să/ ies la suprafaţă. Mă rad, mă îmbrac frumos, nimeni nu/ bănuieşte cât de departe am ajuns./ Totul devenind anevoios de la o vârstă... N-am/ noroc să mă mai bucur de nimic, se/ apropie staţia. Aici mă aşteaptă o mică alinare. O ţigancă:/ faceţi magie neagră? Hai, conaşule,/ trezeşte-te. Aici e? În jur, basmale turceşti, legate la/ colţuri, lumânări aprinse, un lacăt/ deşurubat, fese dezgolite, pulbere,/ întunecime. Ce caut eu/ la tine? Ai plătit să-ţi dezleg de iubire,/ că nu mai vrei să auzi de... unde e, caută printre hârtii/ scrise, parcă ar fi pomelnice, păi şi noi facem/ ce face popa... cum o cheamă? Astea sunt pentru morţi, astea/ sunt pentru vii... „Iubirea are un caracter/ ondulatoriu". Da? Eşti o ţigancă inteligentă. Ţi-am citit/ gândurile, conaşule./ Mestec, absent, grăunţe înmuiate în/ vin. Una câte una amintirile îşi/ dau duhul şi putrezesc. Îmi faci cu/ ochiul. Ura! Mă văd întins în pat. Plutesc/ la doi metri deasupra mea. Acum mor de cald,/ nu mă mai afund, acum mă înalţ. Şi tot aşa, până prind un/ moment de trecere, aştept aprobare."* (Aştept aprobare, p. 9)

În altă parte scenariul este unul filmic, derulat cu încetinitorul, cinismul percepţiei este îmblînzit de o recuzită domestică, poemul în sine transgresează timpul şi spaţiul proiectînd lumea pe care o conţine într-o dimensiune psihologică, care e timpul poetului. Poemul care urmează e, realmente, antologic: *„Opriţi în faţa corcoduşului înflorit să facă fotografii,/ e frig, se bucură că mai există în pom o/ speranţă. În acest pom au văzut pâini mari, albe, toată/ iarna. Aici e locul lor de întâlnire./ Adevărul e că ducem o viaţă aşa de primitivă, zice/ conducătorul grupului, care scoate dintr-un/ sac măsline, sare, brânză, pui fript, ouă fierte, ceapă.../ A fost un nou atac energetic. Stau pe/ o bancă, în apropiere şi privesc florile corcoduşului. Aud/ binecuvântarea: v-am adunat aici fiindcă voiam să/ vă arăt lipsa de minte a celor care au/ trecut înaintea voastră pe aici. Voi simţiţi frumuseţea/ locului? Mi-aş fi dorit, după ce mâncăm,/ să aşternem aici paturile... Şi de băut nu dă nimeni? Am eu/ vin de la pomană – acolo ospăţ de post, cu/ sarmale şi ciuperci, cornuri cu gem, colivă... Sunt în postul/ Paştelui. N-am mai ţinut post din copilărie,/ Maricică. Eu ţin toate posturile şi vezi ce bine arăt. Unii/ dau din cap, „tu ai depăşit simetria unei vieţi/ obişnuite", observă profesorul navetist: nu e nevoie să te/ înfumurezi aici. E gelos. Aici apar şi oameni/ pe care nu-i poţi vedea? Toţi aşteaptă/ maşina care-i duce să viziteze mai multe mănăstiri. Fiecare/ trăieşte în cumpătare. O femeie cu batic/ pe cap scoate prăjituri de casă, plăcinte: pe lumea asta noi/ nu vom dobândi bogăţii... Ce să facem,/ tanti: ne rostogolim şi noi, trece vremea, devenim/ neplăcuţi... Dau din mână în mână/ o sticlă de ţuică, „e trasă de trei ori de mine, pe cuvânt",/ să fiţi sănătoşi, asta e o băutură vindecătoare, te face/ să uiţi, te scapă şi dintr-o/ furtună pe mare, „te arde la linguricǎ". Nu le mai e frig,/ dar ce-o fi cu autocarul ăla pentru mănăstiri de nu/ mai apare? Sigur n-am greşit ziua? Niciunul nu-şi aminteşte/ în ce zi este. Râd. Invocă energiile celor/ şapte/ Arhangheli. Sărut mâna pentru masă. Ziceţi voi bogdaproste./ Am păcătuit... Fiecare pleacă de unde a/ venit. N-a fost decât o ocazie să stea lângă pomul înflorit,/ şi-au dat întâlnire la întâmplare, unii pe/ o reţea de socializare, alţii prin telepatie, unii vin din/ viitor, alţii din trecut. Aşa trebuia să fie."* (Sunt în exces, p. 13)

Sentimentul, bine augmentat erotic, este filtrat prin poveste, fantasmele au concupiscenţă şi corporalitate, ingenuitatea e maximă : *„Vreau să întrec vrabia care ţopăie în faţa mea, pe drum,/ în praf, nu se sperie, nu zboară, nu/ vreau să se îndepărteze din cauza slăbiciunii ce o am pentru/ ea? Aştept să se dea de trei ori peste cap. Mă/ iertaţi, domnişoară: mai mergem înainte împreună mult,/ sub-cupola-craniului-de-ceară? Sub/ al nouălea cer, adică? E o şmecherie la mijloc. Mai bine/ vezi pe unde calci – mă* →

Iuvenalie Ionașcu

Siddharta sau calea spre pacea interioară

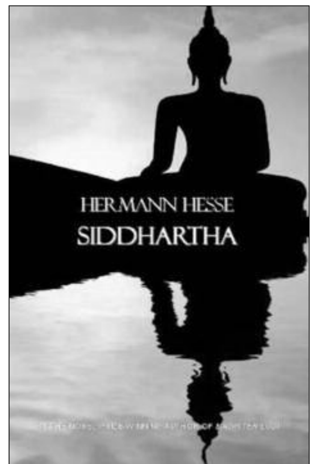
Nicioadtă nu-i prea târziu să-ţi pui probleme fundamentale sau să faci lecturi care să te pună în cumpănă şi să te oblige să te cauţi pe tine însuţi, să călătoreşti spre centrul propriei tale fiinţe, să identifici ceea ce e mai de preţ în viaţa ta. Deşi reflectă realităţi culturale dintr-o altă lume decât cea europeană, micul roman "Siddharta" al lui Hermann Hesse (publicat în 1922) nu şi-a pierdut din prospeţime. El răspunde, de fapt, unei nevoi autentice a oricărui om, aceea de a se descoperi pe sine. *Siddharta* este căutarea lui Buddha şi a *căii* pentru a deveni un Buddha, adică un "deşteptat", unul care devine conştient de sine, ajungând la iluminare, o experienţă în urma căreia vezi lucrurile aşa cum sunt ele, iar nu cum par a fi.

Cartea lui Hermann Hesse ne prezintă istoria tânărului Siddharta, fiul unui om bogat din înalta clasă a preoţilor indieni, care încearcă în orice chip să-şi găsească propria stradă. "La umbra casei, pe malurile însorite ale râului, în preajma bărcilor, la umbra cordului Sal, la umbra palmierului, crescu Siddharta, frumosul fiu al brahmanului": dar nu era fericit. Împreună cu Govinda, nedespărţitul său prieten din copilărie, pleacă la drum. Călătoria iniţiatică, drumul spre centru şi spre sine îl faci de unul singur. Aşa că, îndată ce în viaţa lor intră frumoasa Kamala, cei doi prieteni se despart. Se vor reîntâlni către sfârşitul cărţii, când amândoi vor fi bătrâni şi "înţelepţi".

Protagonistul, ca şi mulţi dintre noi, este într-o neostoită căutare de certitudini, de absolut, lăsându-se adesea cucerit de sugestii orientale privind nevoia interioară de linişte şi meditaţie; din nefericire, omul de azi uită că şi propria sa tradiţie, pe care pare că n-o mai cunoaşte, abundă de valori de acest fel, că a generat o spiritualitate de înaltă ţinută şi o antropologie fondată pe revelaţia Dumnezeu-Omului, prin urmare, că mântuirea se află mult mai aproape decât îşi imaginează, iar "calea" îi este la îndemână. Nu putem să nu facem o cât de modestă apropiere – desigur, respectând specificul de gen – între "Siddharta" şi "Amintirile pelerinului rus": şi în aceasta din urmă, căutătorul se angajează la un drum iniţiatic, o căutare de sine, a inimii sale, cu ajutorul rugăciunii inimii sau rugăciunii interioare. Şi după multe peripeţii, ajunge la sine, ajunge în inima sa, iar acolo se găseşte nu doar pe sine, ci – aceasta este distincţia fundamentală între cel două cărţi, dar şi între spiritualităţile pe care ele le reprezintă – în inima sa Îl găseşte şi pe Dumezeu; în intimitatea sa se întâlneşte şi cu Hristos, care conferă autenticitate găsirii de sine.

Şi totuşi, "Siddharta", această carte scrisă cu mai bine de nouăzeci de ani în urmă, relevă continua căutare a omului dintotdeauna de a da profunzime propriei sale existenţe, încercân să găsească "drumul" sau "calea" cu ajutorul experienţelor care îmbogăţesc orice fiinţă umană, experinţe care se cer imperativ trăite conştient, iar nicidecum lăsându-ne "trăiţi" de ele. În acest sens, lectura romanului "Siddharta" poate fi într-adevăr folositoare.

Autorul cărţii, Hermann Hesse, câştigător al Premiului Nobel pentru literatură, în 1946, era fiu şi nepot de misionari pietişti în India. Pentru autorul ei, cartea este un ghid către o ţară imaginară, aceea a liniştii şi păcii interioare (de notat că Hermann Hesse n-a fost nicicând în India!), făgăduind cititorului că la capătul "drumului" va întrezări oceanul conştientizării de sine, unde nimic din cele ce pot fi învăţate să nu se găsească deja în propriul suflet sau în preajma noastră.

Cartea se încheie cu reîntâlnirea celor doi prieteni, după optzeci de ani: îi unea o mare iubire, dar între ei se întindea o mare de experienţe trăite individual şi un ocean de înţelepciune. Autorul descrie astfel întâlnirea dintre Siddharta şi Govinda: "Din străfundul fiinţei sale, el se închină, până la pământ, dinaintea omului care stătea nemişcat şi al cărui surâs îi amintea tot ceea ce iubise în viaţa sa, tot ceea ce în viaţa sa fusese mai de preţ şi mai sfânt".

⟶ *priveşte cu/ dojană de sub o pălărie roz, mi se încetinesc paşii, ea/ are aceeaşi căutare înapoi, spune:/ suntem nimic. Bine că n-am rămas pe dinafară. Mă opresc,/ îmi e un somn de moarte. „Îţi aminteşti de orgiile/ din timpul epidemiilor de ciumă"? Mă/ întind pe marginea şanţului, ea vine lângă mine, are/ spume la gură, tu cine eşti, de fapt?/ „Eu sunt o vrabie, ce importanţă are...".../ Ne dezbrăcăm unul pe altul, aruncăm unul câte unul/ stindardele însângerate de pe noi."* (Suntem nimic, p. 16). În jocurile de copii, adesea, ca efect al frecventării basmelor, o furnică este regina furnicilor, un fluture este regina fluturilor sau o mierlă este regina mierlelor şi imaginaţia le dă corporalitate prin simpla rostogolire de trei ori peste cap. Pentru maturul care încă mai are puterea să îşi imagineze aceste fantastice întruchipări viaţa are, încă, o multitudine de soluţii şi înfăţişări. Miraculosul este dus şi mai departe de către poet, pînă la a-şi imagina că biletul extras din pliscul papagalului din bîlci poate să conţină numerele la loto; şi dacă nu iese cîştigul la loto, e bun şi norocul din dragoste: *"bileţele de papagal răsturnate din cutie, luate de vânt şi/ proprietarul alergând să le adune ba în stânga,/ ba în dreapta, printre/ trecătorii aplecaţi să le adune la rândul lor şi să/ le deschidă pe furiş, câte unul:/ bileţele cu viitoarele numere câştigătoare. Şi cei trei/ papagali dând din aripile tăiate,/ speriaţi, plutind un minut şi aterizând repede pe asfalt,/ dezvăţaţi să zboare... Bileţele/ ale sorţii, ale unor lumini slabe. Ale sorţii/ ingrate, scoborâte, mai anii trecuţi, pe fundul unei fântâni/ din veacurile III - IV. Fântână/ deasupra căreia apăreau deseori vapori asemănători cu/ forma unui cocor/ alb: simbol al singurătăţii mele, iubito, şi al lumii/ particulelor elementare ."* (Bileţele ale sorţii, p. 26).

Cred că poezia lui Liviu Ioan Stoiciu este în cea mai mare parte intraductibilă, indiferent de limba în care s-ar face transpunerea. Topica este întortocheată, limbajul este unul al asociaţiilor paradoxale, urmînd vibraţia şi logica interioare, muzica versurilor este resorbită de pauzele dintre cuvinte, "silogismele amărăciunii" se întîlnesc cu idei din "teoria fatalismului". Lui Liviu Ioan Stoiciu i se potrivesc de minune consideraţiile lui T.S. Eliot, pe care le-am descoperit în eseul, celebru de altfel, "Poeţii metafizici": «O teorie filosofică care a pătruns în poezie este inatacabilă pentru că adevărul sau falsitatea ei filosofică nu mai contează, iar adevărul ei poetic este dovedit ... (...) Poeţii civilizaţiei noastre, aşa cum e ea acum, sunt siliţi să fie poeţi dificili. Civilizaţia noastră reprezintă o mare varietate şi o mare complexitate, şi acestea, exercitîndu-se asupra unei sensibilităţi rafinate, produce în mod necesar efecte variate şi complexe. Poetul trebuie să devină din ce în ce mai cuprinzător, din ce în ce mai aluziv şi indirect, pentru a obliga limba, fie şi violentînd-o, să-i exprime gîndul ». Să exemplificăm cu un alt poem spectaculos din carte: *" nimic nu mai e cum a fost, a pierdut şi ce n-a avut,/ acum stă în ogradă cu ochii în gol şi/ îmbată ciorile cu ţuică, le dă pâine înmuiată în ţuică,/ una a prins-o şi i-a turnat ţuică pe gât,/ i-a desfăcut ciocul şi cogâlţ, cogâlţ.../ N-a murit cioara, din contră, de a doua zi i-a/ cerut de băut. Acum bea cu ea împreună şi la cârciuma/ din sat – noaptea, cioara se transformă/ în femeie tânără. El/ şi-a pregătit totul pentru înmormântare, hainele,/ pânzele de pus în coşciug, coşciugul,/ dar nu mai crapă o/ dată, să scape de-o grijă. Şi-a dat seama că/ nu mai e decât o adunătură de acte vechi,/ pe care nu le poate citi, că-l/ podideşte plânsul. Că sunt implicate/ spaţii malefice, energii ale câmpului lui mental,/ diferite lungimi de undă şi frecvenţe. Ce i-a mai rămas?/ Să-şi plângă de milă, totul a rămas măsurat după/ ochii lui, ce n-ar fi dat să plângă în/ hohote: în tribunal n-a putut, după divorţ, nici pe stradă,/ că-i era ruşine, a intrat în biserică, dar nici acolo n-a plâns, avea impresia că-l luau peste/ picior sfinţii, păcătos cum e. Dacă/ ar fi putut să moară atunci, ar fi fost perfect. N-a/ fost să fie. „Ţi-ai dat foc/ amintirilor?", l-a întrebat o babă./ „În urma incendiului, cei/ 43 de iezi aflaţi într-un grajd improvizat, lipit de colibă,/ au ars de vii" ...* (Ce ţi-a mai rămas, p. 38)

Deşi nu îi stă în fire, Liviu Ioan Stoiciu are deseori şi umor, cam morbid, fin însă, kafkian poate, comparabil cu paradoxalele situaţii din poezia lui Marin Sorescu, mai ales din «La Lilieci». Iată o probă în care «mortul din parcela K» a cimitirului dă şperţ ca să mai revină o oră, două în lume, un ecou postmodern la celebra romanţă de mahala «Deschide, gropare, mormîntul»: *"Fizician, totuşi, nu metafizician, citeşte ce scrie pe/ cruce, nu-i vine să creadă, visează?/ Un pumn în plină figură îl trezeşte – ce cauţi, bă, aici,/ în cimitir, la ora asta (dacă era în/ noaptea de Înviere mai înţelegea, aprindea o/ lumânare la morţi, dar aşa?). În cimitir, unde găsea/ particule cu care se întâmpla să/ interacţioneze: pe unde ai intrat? Pe poartă, să trăiţi, eu/ sunt... A, tu erai... Ţi-ai schimbat coafura./ Era mortul din parcela K, reîncarnat pentru o oră, două, cât/ o fi plătit, că are ăsta un talent să/ mă sperie, l-am iertat, mi-a dat bani de băut. Nu/ se mai ruşinează de urât./ Bea la cârciuma din colţ, cu cine se aşază la masa/ lui, e nebunul cartierului – fost/ profesor universitar, paznic la cimitir după ce-a/ ieşit de la mititica,/ a fost acuzat de viol dar făcea politică pe invers,/ săracul./ Ajuns în halul ăsta pentru că nu-şi mai înţelegea propriul/ scris, dar înţelegea scrisul unui/ „grup arhaic de iniţiaţi", cum le spunea.../ Scrisul, o linie în zigzag: ce-i amintea de aţa morţilor."* (Din parcela K, p. 44)

Liviu Ioan Stoiciu este un poet egal cu sine, interpretînd o partitură aproape fără cusur de la debut pînă azi. Poezia lui Stoiciu îngînă propria biografie, regăsindu-se în biografiile celorlalţi, fiind deseori o poezie a socialului eşuat în intimitatea vulnerabilă. Mi-ar plăcea să văd, măcar de aici înainte, şi un Liviu Ioan Stoiciu care să scrie împotriva lui Liviu Ioan Stoiciu. Adică să rişte o „rebranduire" a discursului, recurgerea la artificii poetice, literare, care să îl surprindă chiar pe el însuşi. De ce spun asta? Pentru că în substanţa volumului „Substanţe interzise" se găsesc semnele unor noi şi surprinzătoare înfăţişări. Pe care le aşteptăm.

Cred că poezia lui Liviu Ioan Stoiciu este în cea mai mare parte intraductibilă, indiferent de limba în care s-ar face transpunerea. Topica este întortocheată, limbajul este unul al asociaţiilor paradoxale, urmînd vibraţia şi logica interioare, muzica versurilor este resorbită de pauzele dintre cuvinte...

N. Georgescu

TAINA SCRISULUI ROMÂNESC. Paisprezece „basne” filologice

4. OMUL CA LUMINĂ

Un punct de vârf al pesimismului eminescian poate fi considerată negarea categorică din *Împărat și Proletar*: *Spuneți că-i omul o lumină / Pe lumea asta plină de-amaruri și de chin? / Nici o scântee `ntr`însul nu-i candidă și plină / Murdară este raza-i ca globul cel de tină / Asupra cărui dânsul domnește pe deplin.* Aceste câteva versuri de început țin întregul poem, în sensul că desfășurarea ulterioară a argumentelor este legată de ele. A vorbi despre o „rază murdară”, a nega până și *scânteii omenești*, arheului, candoarea și plinătatea categorială este o plângere a ființei din adâncul ei. „Lume” vine, în românește, de la „lumen” latinesc, un compus din lumină: am putea fi induși în dulcea eroare că poetul face, aici, printr-un joc de cuvinte, o concesie dialecticii, în sensul că lumea ca însumare a oamenilor este lumină – dar omul singular, nu. Nici această concesie nu se poate susține, însă. Comparația este clară și dură: *globul cel de tină*, globul pământesc, nu are lumină proprie, este luminat din afară de alte astre, mai ales de soare și de lună. La fel și omul generic: este „luminat” din afara sa de concepte, de abstracțiuni precum dreptate, religie, bogăție, revoluție etc. El dă foc, sau pune foc (revoluțiile de-a lungul timpului) – dar nu din el însuși, pentru că nu are foc interior. Omul este ca o oglindă, așa cum este globul cel de tină – ori Luna, care în alte contexte este: *Ea, copila cea de aur, fiica negurii eterne.* Întunericul, negura – sunt eterne; lumina este fragment, este întâmplare, noroc, adică depinde de întâlnirea în Univers a unui obstacol care s-o reflecte. În *Satira I* avem cunoscutele versuri ce definesc această stare a luminii din afară: *Precum pulberea se joacă în imperiul unei raze, / Mii de fire viorie ce cu raza încetează, / Astfel, într`a veciniciei noapte pururea adâncă, / Avem clipa, avem raza, care tot mai ține încă... / Cum s`o stinge totul piere; ca o umbră `n întuneric / Căci e vis al neființii universul cel chimeric....* Imaginea este aceea a pătrunderii luminii printr-o fantă, să zicem: printr-o gaură într-o scândură. Raza din spatele fantei, sau fascicolul, prinde în corpul ei (lui) firicelele de praf care altfel nu se văd. Noi avem, azi, imaginea obiectivului de proiecție a unui film pe ecran, sau imaginea unei lanterne aprinse în noapte; pe vremea lui Eminescu acestea nu se descoperiseră încă, poeții de la sfârșitul secolului al XIX-lea (toți poeții lumii, nu numai Eminescu, dar și el) le anticipează și le prefigurează. La nivelul Universului, aceasta este lumea cea văzută: ceea ce se plasează în fascicul. Acesta este viața însăși: ceea ce se luminează, ceea ce este prins în fascicul. În aceeași *Satiră I* avem și tabloul cosmogoniei în viziunea acelui savant ce se gândește numai la trecut și viitor (*În prezent cugetătorul nu-și oprește a sa minte*). Iată cum se stinge lumea: *Soarele ce azi e mândru el îl vede trist și roș / Cum se `nchide ca o rană printre nori întunecoși, / Cum planeții toți îngheață și s`azvârl rebeli în spațiu / Ei, din frânele luminii și ai soarelui scăpați....* Am mai discutat pasajul acesta: dezacordul din ultimul vers n-a putut fi rezolvat de editori, a rămas, practic, neobservat „din frânele luminii și ai soarelui”. Trebuia „și ale”. Presupunând o formă „frân, frânuri”, cu sensul „frâu”, încă este acord incorect. Virgulele ar rezolva, trebuind puse, de pildă, astfel: *Ei, din frânele luminii, și ai soarelui, scăpați* – deci, cu sensul: și planeții soarelui. Nu putem corecta, însă (n-a făcut-o nici un editor) pentru că Eminescu însuși n-a pus aceste virgule nicăieri în vreun manuscris al *Scrisorii I*.

Trecem, dar rămânem în idee: așadar, la sfârșitul „veciniciei”, când se închide un ciclu cosmic, lumina nu mai poate avea rol de frâu / frână, nu mai poate ține „planeții” – care devin rebeli și se azvârl în spațiul infinit. Această cosmogonie ne spune un lucru foarte important, și anume că noul ciclu cosmic ce va începe după apocalipsă va însemna, de fapt, prinderea din nou a planeților rebeli în frânele luminii. Vrând-nevrând ajungem la *Luceafărul* și la vorbele lui Demiurg: *Cere-mi – cuvântul meu de `ntâi.* Acest cuvânt înseamnă nu vreo „parolă” sau „formulă magică” etc. – ci pur și simplu o înțelegere, pecetluirea unei convenții cosmice, o promisiune că Demiurgul se va ține de cuvânt. Hyperion este unul dintre planeții rebeli din spațiu care au intrat sub *Cuvântul dintâi* și acum, dintr-o dată, vrea să-l rupă, vrea să se dezlege: *De greul negrei vecinicii / Părinte mă dezleagă.*

Este interesant de văzut dacă Hyperion, el însuși, are lumină interioară, dacă este el o lumină. Primul său portret ne propune o interesantă postură de *mort frumos cu ochii vii / Ce scântee `n afară*, părând că într-adevăr ochii astrului „izvorăsc scântei”. Cel de-al doilea portret, însă, ne dezvăluie o „lumină neagră”, în strofa cunoscută: *Doar ochii mari și minunați / Lucesc adânc chimeric / Ca două patimi fără saț / Și pline de `ntuneric.* A luci nu înseamnă a avea sau a face lumină: și antracitul lucește (vezi metafora politico-jurnalistă *Luceafărul Huilei*). Hyperion se află în frâiele luminii, este un stâlp de bază al Creației, deci el reflectă lumina. Dar reflectă prima lumină, lumina cea dintâi. Pământul sau Luna, ca Planeți, primesc lumina de peste tot, lumină amestecată, „murdară” ca și cea a Omului. În drumul său către Demiurg, Hyperion: *Vedea ca `n ziua cea de `ntâi / Cum izvorăsc lumine, / Cum izvorând îl inconjor / Ca niște mări de-a `notul; / El zboară, gând purtat de dor / Pân` piere totul, totul.* (Să nu uităm că ne aflăm în odaia filologică a Poetului, și să punctăm diferențele textului ca text. Edițiile de azi și manualele școlare ai, aici, cu virgulă: *El zboară, gând purtat de dor, /Pân piere totul, totul...*, deci este o apoziție sau o comparație: el zboară *ca un* gând pe care-l poartă dorul; textul eminescian, genuin, elimină a doua virgulă, sensul fiind că dorul poartă gândul până ce piere totul, este, deci, o ierarhie, o cauzalitate, dorul împinge, este cauza primă). Oricum ar fi, ne aflăm într-o fundătură a gândului din care nu putem ieși fără a defini, de fapt, lumina, mai bine zis fără a-i stabili statutul cosmic. Ea ține lumile în coerență, „izvorăște” de peste tot când Hyperion se apropie de ziua cea dintâi, de ziua legământului... Dar ce este ea, în fond ?

Pasajele privind statutul luminii sunt foarte mișcate în edițiile poeziilor antume eminesciene, „virgulita” lui Maiorescu și a altor editori face ravagii în acest domeniu. Dăm câteva exemple (cu părere de rău că nu avem răgazul să le dăm pe toate: facem, însă, trimitere la ediția noastră – unde credem că n-am scăpat vreunul). Mai întâi acesta, din *Lasă-ți lumea ta uitată*, cea de-a doua poezie din Ediția princeps, o inedită la nivelul anului 1883 (una dintre multele poezii despre care I. Slavici dă mărturie că poetul le lucra zi și noapte în primăvara lui 1883). Textul nostru „de consum”, în punctuația maioresciană: *Iată lacul. Luna plină / Poleindu-l îl străbate;/ El aprins de-a ei lumină / Simte-a lui singurătate...* De la ediția a VII-a în sus Maiorescu pune o virgulă după *Poleindu-l* păstrată și la Perpessicius (Ibrăileanu merge, însă, după edițiile I-VI, textul de mai sus). „Convorbirile literare”, care publică după manuscrisul poetului, au astfel: *„... Luna plină, / Poleindu-l, îl străbate”* . Aceste două virgule eminesciene atrag atenția asupra celor două mișcări, una de suprafață, o poleială – și cealaltă în profunzime, o străbatere. Deci: luna nu străbate lacul din țărm în țărm poleindu-l, ci mai întâi îi mângâie suprafața, iar apoi îl „aprinde” în întregul său acvatic, îl face să aibă conștiință de sine, să-și simtă singurătatea. Strofa următoare: *Tremurând cu unda-n spume...* Acest lac, de aici, are viață, tremură de fericire, își simte singurătatea. Nu este un peisaj descris („pictat”) aici, ci o cauzalitate, un dramatism al cosmosului. Exemplele pe care le vom da în continuare vor arăta că la Eminescu iubirea din cosmos este imensă, copleșitoare – iar față de această rezultantă a uriașei lumini în expansiune omul cu iubirea lui terestră devine mic, este cu adevărat copleșit, stă în ungherul sufletului ca spectator. Măreția naturii constă în această iubire a elementelor, în această prindere și aprindere a lor unele de la altele. Dorul este în cosmos, nu în bietul suflet omenesc: dorul este chiar lumină, Lumina de fapt, care împinge gândul până ce piere totul, totul. În cheia poemului *Împărat și Proletar*, omul nu este o lumină, sau mai bine zis nu mai este o lumină – pentru că s-a uscat, în el, iubirea, pentru că nu mai este iubire pe pământ, candela ei nu s-a aprins încă. În fond, și Apostolul lui Christ spune: dacă dragoste nu e, nimic nu e.

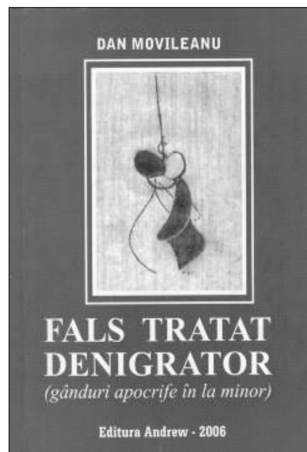
...la Eminescu iubirea din cosmos este imensă, copleșitoare – iar față de această rezultantă a uriașei lumini în expansiune omul cu iubirea lui terestră devine mic, este cu adevărat copleșit, stă în ungherul sufletului ca spectator.

Carte nouă

Cornel Basarabescu – *De la Casterbridge la Siliștea-Gumești. Ipostaze ale primarilor ca personaje literare* (Editura *Semne*, 2014). Cartea cuprinde scurte eseuri care, zice autorul, își propun „să ofere caracterul și comportamentul primarilor în calitate de personaje literare. Poate că există un raport între realitate și ficțiune în profilul moral al unor primari, așa cum își imaginează în opera lor beletristică scriitori precum: A. P. Cehov, I. L. Caragiale, Thomas Hardy, Dino Buzzati, Marin Preda, D. R. Popescu, Fănuș Neagu, Gheorghe Filip”. Aș zice că toate studiile pe această temă reprezintă un pretext pentru a-l scoate în relief pe Marin Preda, autorul fiind teleormănean precum autorul *Moromeți*-lor. Și mai trebuie precizat că textele au un pronunțat caracter didactic, lucru de înțeles, având în vedere că autorul a fost o viață întreagă profesor de română.

Cornel Basarabescu
DE LA CASTERBRIDGE LA SILIȘTEA-GUMEȘTI

Dan Movileanu – *Fals tratat denigrator (gânduri apocrife în la minor)* (Editura *Andrew*). Dan Movileanu este profesor de filozofie și poet. Cartea de față este însă una de aforisme, de însemnări vioaie, suple, subtile despre o lume aflată în derivă. În principiu este un anticioranian explicit: „Nici pierderea unui regat, nici măcar o nebunie adâncă nu justifică gândul sinuciderii” sau „Nu-mi pot vorbi despre sinucidere – e ca și cum aș vorbi cu un mort viu”... Lumea actuală e numită de Dan Movileanu Zooland, unde cuvântul de ordine este supraviețuirea cu orice preț. Autorul are umor și detașare vorbind de lucruri grave: „Nu vă bazați pe senilitatea Morții, nimeni nu a fost uitat” sau „Privindu-l pe Gânditorul de la Hamangia, înțeleg că filozoful e un leneș născut deja obosit și sătul de viață”.
(DAD)

studii

Viorel Păunescu

Moartea lui Emil Cioran în viziunea lui Matei Vişniec

Este moartea o situaţie degradantă? Este eroică? Sau, poate, nici una, nici alta ci este doar un fapt obişnuit, un fenomen care nu poate avea calificative de genul celor de mai sus. Să-l fi obsedat pe Vişniec acest subiect? Acesta să fi fost motorul care l-a făcut să scrie *Mansardă la Paris cu vedere spre moarte*, *Maşinăria Cehov* şi *„Richard al III lea nu se mai face sau scene din viaţa lui Meyerhold*? În mod cert, moartea în sine este tragică, impresionează, îi face pe cei rămaşi în viaţă să empatizeze cu decedatul. Din *n* motive. Dar de fiecare dată se întâmplă la fel. E un ciclu care se încheie sau un ciclu care începe? Cele trei piese ale lui Matei Vişniec au, în esenţă, un singur personaj: moartea. Pentru că moartea trece dintr-un text în altul fără dificultate, schimbându-şi poate „costumul". În *Mansardă la Paris cu vedere spre moarte*, Cioran moare de două ori: prin alienarea minţii şi prin sfârşitul fizic. În *Maşinăria Cehov*, celebrul scriitor şi medic rus Anton Pavlovici Cehov moare ros de o tuberculoză pulmonară. În *Richard al III lea nu se mai face sau scene din viaţa lui Meyerhold*, actorul şi regizorul Vsevolod Emilevici Meyerhold moare ciuruit de gloanţe, în urma condamnării la moarte prin împuşcare. Toţi trei sunt victime. Cioran e victima bolii uitării, Cehov a unei boli cumplite de plămâni iar Meyerhold este victima unui regim, a unei puteri absurde şi nebune. Este moartea spectaculoasă? Cu siguranţă, nu. Poate moartea să completeze caracteriologic o persoană sau alta? Posibil.

O viaţă trăită la cel mai înalt nivel spiritual, o viaţă pusă în slujba ideilor, o viaţă în care principiile estetice au fost parametrii existenţelor de elită, o viaţă a unei mari personalităţi culturale şi o moarte prin degenerare, prin alienare, prin descompunerea eului. Acesta e crochiul vieţii, atât de tragic sfârşite, a lui Emil Cioran. Parcursul lui Cioran către moartea fizică s-a făcut mai întâi prin moartea spiritului. Este lucrul care l-a impresionat pe Matei Vişniec, cu atât mai mult cu cât Emil Cioran se afla pe lista idolilor dramaturgului.

Dacă e să ne gândim la rugămintea adresată Simonei Boue într-una din zilele ultimului an al vieţii sale (aproape nu mai vorbea) rezultă că a suferit enorm. În maladia Alzheimer uiţi lucrurile în ordinea inversă a deprinderii lor. În final, uiţia actele fundamentale ale vieţii: vorbitul, mersul mâncatul. Te zideşti oarecum în existenţă, te reintegrezi, dispari şi totuşi eşti. Acest posibil mers înapoi prin regnurile existenţei, această traversare inversă, Cioran o dorise, o teoretizase, dar nu o prevăzuse ca pe o păţanie reală a vieţii lui. Nu calculase faptul că că va pierde tocmai temeiul orgoliului lui care era luciditatea. Nu mizase, în privinţa sfârşitului lui, pe uitarea totală. Aflându-se la Galimard, uită drumul spre casă. Doi ani mai târziu este internat la spitalul Broca din Paris, pierzând darul care nu ne este dat decât nouă, oamenilor, şi graţie căruia el supravieţuise: cuvintele.

Acesta este fragmentul care l-a făcut pe Vişniec să considere că o mare dramă s-a petrecut din acel moment în existenţa lui Emil Cioran. Fragmentul, bază a piesei *Mansardă la Paris cu vedere spre moarte*, face parte din volumul lui Gabriel Liiceanu, *Declaraţie de iubire*.

Ceea ce face Vişniec în această piesă, nu este nici pe departe o biografie dramatizată, este doar un parcurs imaginat de dramaturg, o posibilitate a curgerii ultimelor firimituri din viaţa unui uriaş al gândirii. Este modul prin care Vişniec face o reverenţă în faţa celui ale cărui idei şi principii l-au marcat pe autor în viaţă. Piesa, ce-i drept, îl are ca personaj emblemă pe Emil Cioran dar nu pe acel Cioran pe care l-au citit unii dintre noi. Emil Cioran din piesa lui Vişniec nu este un filosof. Cioran din *Mansarda la Paris cu vedere spre moarte* nu face filosofie, ci este un personaj care şi-a pierdut busola, un căutător al propriei memorii şi, în consecinţă al propriului trecut şi prezent. Îşi uită adresa mansardei în care a locuit zeci de ani, uită unde şi cu cine are întâlnire, totul pare din ce în ce mai fantomatic şi mai dezordonat.

Distinsa doamnă care face firimituri: Acolo e teatrul Odéon. Iar strada Odéon e chiar în faţă.

Cioran – E clar, distinsă Doamnă Memorie... Am început să vă pierd... Dar ceea ce e ciudat, e că vă pierd în dezordine. Aş spune chiar în cea mai totală dezordine...

Piesa lui Vişniec nu este decât expunerea unei farse tragice pe care mintea o face unuia dintre ultimii filosofi ai secolului XX. După cum spunea şi Matei Vişniec, într-un interviu acordat Luciei Dărămuş în *Dacia Literară* în 2005, *problema lui acum nu mai este marea filosofie a lumii şi demolarea marilor idei. Problema este în ce pat al salonului trebuie să se culce, la ce oră trebuie să-şi mănânce supa, pentru că el este în faza în care este bolnav, îşi pierde memoria. În acest moment totul este posibil. El rătăceşte prin memoria sa fărâmiţată, întâlneşte personaje magice sau personaje absolut inventate de mine, cum este distinsa doamnă care face firimituri şi alte, alte personaje.*[1] *Dacia Literară*, Nr 61 (4/2005), *Matei Vişniec faţă în faţă cu Emil Cioran* de Lucia Dărămuş

Să faci din omul care *a înlocuit butoiul lui Diogene cu o mansardă modestă din Paris* (Henri Bolton, jurnalist francez, biograf al lui Emil Cioran) este fără doar şi poate un act de curaj.

În momentele sale de luciditate, personajul Cioran îşi dă seama că pierde controlul propriei vieţi, că existenţa sa începe să fie coordonată de distinsa doamnă care face firimituri, în fapt memoria lui fărâmiţată. Pierderea mansardei (dacă e să folosim cuvântul cu sensul său argotic) este drama pe care acest personaj începe să o resimtă din ce în ce mai acut.

Seneca spunea *lumea e o scenă, viaţa un act. Ai venit, ai văzut şi ai plecat,* iar Shakespeare, mergând pe aceeaşi idee, a scris *Lumea întreagă e o scenă/ Şi toţi oamenii-s actori/ Răsar şi pier cu rândul fiecare/Mai multe roluri joacă omul în viaţă.* Fără să-şi contrazică ilustrii predecesori, Vişniec nu pierde ocazia de a readuce în atenţie această idee. Scena dintre Cioran şi Doamna care face firimituri este relevantă din acest punct de vedere.

Cioran: (...) Am simţit în mine un fel de gaură neagră totală... Ca un actor care uită brusc o replică... o replică esenţială... Imaginaţi-vă că Richard al III-lea uită replica "un regat pentru un cal"... O replică cheie, totuşi... Cum să uiţi o replică cheie ? Ai uitat-o, ai stricat tot... Nu e permis să uiţi o replică cheie, nici măcar o parte dintr-o replică cheie... Un regat pentru... pentru memoria mea... Nu? Sună prost.

Distinsa doamnă care face firimituri: Un regat pentru câteva firimituri...

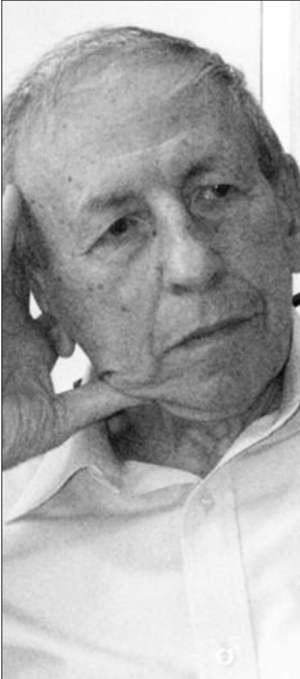
CIORAN: Exact ce ziceam şi eu... Un regat pentru câteva firimituri din memoria mea... Vă place parcul ăsta?

Dacă până la un anumit punct, Cioran a putut să fie atât actorul cât şi regizorul propriei vieţi, eclipsarea propriei sale memorii îl face, fără a reuşi să se împotrivească în vreun fel, să lase „regia" pe seama celor din jurul său, mult mai lucizi. Acest lucru nu se întâmplă fără o mirare continuă. Cioran este „actorul" care-şi uită rolul pe scenă: *Imaginaţi-l pe Hamlet care uită să spună «to be or not to be»...* . Este modalitatea lui Vişniec de a explica de ce Cioran este un personaj de teatru ba, mai mult decât atât, unul care se alătură galeriei marilor personaje din dramaturgia universală. Poate că este momentul să ne întrebăm dacă nu cumva între Berenger al lui Ionescu şi Cioran al lui Vişniec există puncte comune sau nu. Personajul central al piesei ionesciene *Regele moare* este lovit de amnezie, este în pragul morţii dar este incapabil să facă în mod cinstit un bilanţ al existenţei sale. Timpul se contractă, se *topeşte în mâna lui* după cum Margareta spune. Lumea din jurul lui Berenger I decade, îmbătrâneşte, i se apropie sfârşitul. Întrebările existenţiale puse de Ionescu în gura personajului său indică de fapt maturizarea autorului, a scriitorului care, aflat la jumătatea vieţii, conştientizează că timpul e ireversibil pentru toată lumea.

Întâmplările din viaţa lui Cioran, puse cap la cap de Vişniec, sunt motiv de broderie dramaturgică. Cele mai exotice situaţii din viaţa lui Cioran sunt abordate de Vişniec. De la mansarda în care a stat decenii la rând la mâncatul cu asiduitate la cantina Sorbonei, preferinţa de tinereţe pentru valul fascist şi legionar până la dragostea care şi-a făcut loc în inima lui mult prea târziu (la 70 ani), de la statutul de apatrid până la alzheimer-ul de care a fost lovit la un moment dat. Toate aceste elemente constituie practic stâlpii de susţinere ai piesei în discuţie. Este adevărat, între aceşti stâlpi imaginaţia autorului şi-a spus cuvântul, broderia creată nefiind decât un ajutor pentru a-şi trece personajul prin cele câteva teme preponderente în opera lui Cioran: cunoaştere şi naivitate, fericire şi suferinţă, iubire şi sinucidere.

Ceea ce face Vişniec în această piesă nu este nici pe departe o biografie dramatizată, este doar un parcurs imaginat de dramaturg, o posibilitate a curgerii ultimelor firimituri din viaţa unui uriaş al gândirii. Este modul prin care Vişniec face o reverenţă în faţa celui ale cărui idei şi principii l-au marcat pe autor în viaţă.

Marin Ioniţă

Nu trageţi în dinozauri! Volumul 2 – Cazarma roşie

Recrutele VI

Într-o duminică, tanti plecă la biserică. Ne spuse să n-o aşteptăm, că mai are de trecut pe la nişte vecine. Mâncarea era pe cuptor. Lemnele tăiate, decât să le vârâm în sobă şi mi-a strecurat la ureche: "Mai ciuguliţi-vă şi voi, ce stai ca un buştean?".

Am încercat. Cu sfială. Era, încă, o copilă. Prea neîmplinită. Prea delicată. Prea curată. Prea necunoscătoare. Fără întâmplări. Fără amintiri. Nu-mi venea în întâmpinare. Dar niciun gest de respingere. De apărare. Nu a reacţionat când am tras zăvorul la uşă şi am lungit-o pe pat. Şi s-a întâmplat ce s-a întâmplat... Sângera. Am dezbrăcat-o. Am spălat-o în lighean. Cu apă caldă. Cu săpun. Sta în picioare dreaptă ca o statuie. Era atât de frumoasă că-mi venea să plâng. S-o sărut tocmai acolo unde-am vătămat-o...

I-am atins cu buzele rotocolul buricului şi locul dintre merele sânilor. I-am zvântat pielea pe îndelete cu un prosop moale. Am ridicat-o în braţe ca pe-un copil, am întins-o pe pat. Şi m-am aşezat în genunchi pe covor, parcă ar fi fost să mă rog la o icoană. "Iartă-mă!" am murmurat. Tăcea. Nu adormea, nu se trezea...

Parcă ar fi fost căzută în transă. O lacrimă îi atârna între gene...

Judecaţi-mă! Condamnaţi-mă! Legaţi-mă la stâlpul infamiei! Dinozaur imoral! Infestat de la început! Domnilor, nu am căzut în acest păcat pentru că eram comunist...

*

Vădana, care ne-a adus flori şi colivă, şi-a dat seama că s-a petrecut ceva. Mulţumită şi neliniştită. Bucuroasă că mă are la îndemână, dar simţea în fată o viitoare rivală. Ne-a pregătit o masă festivă, cu invitaţi, unde a şi anunţat că până la Paşte, copiii vor fi înfiaţi.

Dar de dimineaţă, Sabina şi-a împletit codiţele, şi-a îmbrăcat uniforma, şi-a pus başca de şcolăriţă şi a plecat cu un camion de ocazie care căra cereale la Buzău. Am ştiut că o pierd pentru totdeauna ...

După ce a-nchis poarta şi a-ncuiat uşa, vădana m-a vrut imediat. Dar eu mă grăbeam la serviciu. Aiurit. Mă uitam cu cântarul în mână. Treceam de porţile gospodarilor în care trebuia să intrăm. Nu mă apăram cu bastonul de câini. Şeful şi-a dat seama că nu mai sunt bun de nimic. A suspendat activitatea în ziua aceea. M-a trimis acasă să zac. Credea că am luat o boală ori sunt mahmur după beţie, dar eu nu m-am întors de unde-am plecat. Am intrat în cârciumă şi am stat toată ziua cu capul pe masă.

Pe drumul de întoarcere, am vrut să intru în biserică, să aprind o lumânare. De acolo, din pridvor, între tablourile votive, cu un voievod şi familia lui şi alt ctitor la stânga, pârcălabul care a rezidit-o după cutremur, am rostit al doilea jurământ din viaţa mea. Am jurat în faţa lui Dumnezeu să nu mă las până nu ajung cineva vestit în lumea asta. Nu mă gândeam la bogăţii, nu mă gândeam la putere. Un mare om de ştiinţă, un savant de renume mi-ar fi fost de ajuns. Poate chiar un Pitagora, un Arhimede, un Darwin, un Galilei, un Pavlov, un Babeş, un Constantin Parhon. În domeniul artelor, era exclus. Nu puteam să desenez, cântam fals, scriam neciteţ. Dar minte ştiu că aveam. De-abia mă ridicasem în picioare când începeam să închег propoziţii şi fraze. Cînd bătrânii satului mă socoteau anormal şi îmi plângeau de milă că am să mor prea devreme sau să înnebunesc pentru că eram prea mintos.

*

Acuzaţi-mă şi pentru asta. Egoist! Individualist! Veleitar! Pui de comunist care avea cultul personalităţii în sânge? Mânz de dinozaur la-nceput de drum? Pentru câte mai trebuie să răspund?...

Învăţam ca un apucat. Ca un trăsnit din senin. Nu mai exista pentru mine altă lume decât a cărţilor. A ideilor. Începusem cu scopul şi aveam interesul devenirii. Să muncesc ca să mă ridic cât mai sus. Dar ajunsesem să fiu captat ca într-un vârtej. Îmbătat. Fascinat. Descopeream o lume de dincolo de lume. Şi o plăcere aproape de extaz. Molecula. Cu atomii. Celula. Cu tot ce era în ea. Fiinţele unicelulare. Plantele şi animalele gigantice. Munţii, fluviile, vulcanii, barierele de corali, mările, oceanele, continentele, planetele, aştrii, magnetismul, gravitaţia, religiile, istoriile, civilizaţiile...

Mi-am făcut programul. Vădanei, la fel. De două ori pe săptămână. Marţea şi sâmbăta. Şi numai în câte-o repriză. Ştiam ce riscam. Nu îmi mai lustruia bocancii, nu-mi mai spăla şi nu-mi mai călca rufele, era tot mai supărăcioasă, tot mai arţăgoasă. Îmi cerea bani de urgenţă ba pentru gaz, ba pentru sare, ba pentru nu ştiu ce impozit la perceptor. Nimic nu mai era gratuit. Şi n-aveam altceva de vânzare decât pe mine, care să fiu consumat în foamea ei de femeie nesătulă, care nu mai avea alte satisfacţii...

Până la urmă, şi-a chemat înapoi vechiul amant, care chiar dacă nu prea mai putea, măcar se străduia. Mi-am găsit cufărul pe scara casei. Ploua peste el...

*

În pripă, mi-am găsit loc într-o casă nelocuită, atât de veche de parcă nu se mai ţinea decât în tencuială. Stăpâna, o babă surdă, care părea uitată de Dumnezeu pe lume, avea o cameră mai sănătoasă în curte, sub un pătul de porumb.

Ca să ajung la mine în cameră, trebuia să trec printr-un fel de hol devenit coteţ de găini. Dacă veneam seara, eram ştampilat neapărat pe şapcă şi pe umeri...

Fără sobă. Un pat şi un butoi de ţuică. Cu furtunul încolăcit pe el. "Uite, maică, când se face frig, mai tragi câte-o duşcă!". Mi-am cumpărat o lampă cu număr mare, un bidon de petrol, un fel de reşou cu flacără şi nişte vase de bucătărie. Trebuia să-mi gătesc singur. Fierbeam ouă, uneori făceam şi ochiuri, prăjeam cartofi, sau îi fierbeam în coajă. Ceai şi biscuit, cam ăsta îmi era meniul.

Din când în când, mai priveam pe fereastră câte o cultivatoare de tutun care aducea cu ea un castron de tablă cu friptură de pui, unt, o mămăliguţă caldă sau colarezi. Bărbatul ei, angajat la o întreprindere forestieră din Nehoiu, tăia şi scotea toată iarna buşteni din păduri şi da foarte rar pe acasă. Clasă muncitoare. Poate şi comunist. Îi asiguram unitatea familiei. Înţelegea. Poate îmi şi mulţumea.

Nu ştiu cum s-a strecurat povestea. Am avut şi alte solicitări. Eram suprasolicitat.

Mi-am adus aminte cum un vecin din satul meu ţinea anume un ţap, zicea, de rasă pentru caprele care intrau în călduri. Capra şi tainul de o măsură de boabe de porumb sau de ovăz. Sticla de ţuică era pentru stăpân.

La dracu, nu vreau să ajung mascul de rasă al femeilor din Gherăseni!...

Primesc de acasă un pachet prin poştă. Fericirea poate să stea, uneori, în te miri ce. O pereche de mănuşi împletite, o pereche de ciorapi de lână, vreo trei metri de cârnaţi şi patru şunci fierte în usturoi, presărate cu boia de ardei şi date la fum... Raiul pe pământ... Dar când mă-ntorc acasă de la lucru, dau în miezul unui adevărat dezastru. Un cotoi intrase pe geamul lăsat deschis şi torcea cuminte în patul meu. După ce împrăştiase şi târâse prin toată camera cârnaţii şi şuncile. Niciodată n-am fost atât de furios. Niciodată nu am fost pornit ca atunci să distrug o fiinţă. Dacă l-aş fi prins, l-aş fi sugrumat fără să stau pe gânduri. Dar fugea ca un pui de drac, se pitula prin colţuri, se căţăra pe pereţi, se ascundea pe sub pat. Am aruncat în el cu tot ce-am avut la îndemână, cuţitul de bucătărie, ibricul de ceai, solniţa, călimara cu cerneală. Cu o bucată de şuncă. Dar nu l-am nimerit pe nenorocit.

Bătrâna, când şi-a văzut pereţii stropiţi cu cerneală, cu petece de var căzut, cu urme de grăsime, mi-a cerut să-i plătesc zugrăveala şi m-a poftit afară. "Rămâi sănătoasă, cucoană, că-mi iau geamantanul şi plec!". Dar încotro?

De data aceasta, are primarul grijă de mine. Clasă muncitoare. Pătura intelectuală care trebuie ocrotită. A venit dintr-o fabrică din Buzău, scos din producţie, l-au şcolit şi l-au instruit două săptămâni şi l-au pus vătaf peste comună. E un om cumsecade, dar face eforturi să se impună. Trebuie să fii necruţător cu duşmanii, dar să ştii să ţi-i apropii pe cei pe care poţi să te bazezi. Nu putea să lase pe drumuri un tânăr vlăstar al viitorului. Făceam parte din viitoarea rezervă de cadre a partidului dictaturii proletare. Mi-a rezervat o camera dintr-o anexă a dispensarului. Unde mai lucra o moaşă comunală. Şi ea tânără, cu şcoală. A venit cu mine să mă instaleze. Avea în geantă o sticlă cu vin. Pe care ne-am trecut-o de la gură la gură. Ne împrieteneam din mers. Mi-a spus că are încredere în mine. Ne-am şi îmbrăţişat. "Proletari din toate ţările, uniţi-vă!"

*

M-au acceptat şi m-au asimilat tinerii intelectuali ai satului: elevi şi studenţi neterminaţi, care îşi pregăteau examenele şi ei. în particular. În vacanţa de Paşte, elevi şi studenţi! Şi cum toţi aveau nevoie de adeverinţe că au prestat muncă voluntară în folos obştesc, au improvizat o serbare la care m-au invitat şi pe mine. Domnul Stănescu a insistat să mă duc. De altfel, nu aveam un program prea aglomerat. Predasem tutunul la regie şi nu ne rămăsese decât să scormonim prin locurile dosnice tutunul sustras monopolului. Ţăranii nu aveau voie să fumeze decât ţigări fabricate. Vorbe-n vânt. Nu foloseau decât foi de tutun nefermentat, tocate mărunt, sau zdrobite în palmă, înfăşurate în hârtie de ziar, sau în pănuşe de porumb.

Convoiul cu paisprezece căruţe a fost condus la Buzău de mine. Când am prezentat actele şefului comisiei de primire, venit din Bucureşti, a sărit de pe scaun: "Tu, bă, papă-lapte?!". Eram prea tânăr pentru o asemenea misiune, dar cât am lucrat la recepţie, a fost mulţumit de mine. Regimul îşi pregătea cadre noi...

Participau la pregătirea serbării şi destule fete. Nu lipsea decât Sabina. Dar speram să apară...

Eu eram ilegalistul. Întemniţat. Bătut. Mă ţineau în cuşcă gardienii la Doftana. "Nu bate! Nu bate! Nu bate!". Tîrît, leşinat şi aruncat în celulă. Care, în scenă, era un fel de cuşcă din tulpini uscate de floarea soarelui care se mulau foarte bine cu drugi de fier. "Nu bate! Nu bate! Nu bate!". Deodată, un cîntec revoluţionar. Muncitori şi muncitoare, soldaţi, ţărani, funcţionari. Începea insurecţia. Mă trezesc la viaţă. Mă ridic în picioare. Voinic, puternic, neînfricat, hotărât. Rup gratiile. Dărâm celula. Sunt înconjurat de revoluţionari. Strigăm lozinci. Pumni ridicaţi. Răsună sala. Răsună lumea. "Pân-la unul au să piară duşmanii poporului!". Luptătorul. Eroul. Revoluţionarul. Biruitorul. Aşa a fost scris scenariul. Aşa a vrut regizorul. Dar eu cred că e meritul meu. Mă îmbrăţişază primarul. Mă felicită toată lumea. Sunt purtat pe sus ca sfintele moaşte. Succes total într-un spectacol provincial. E primul pas mai mare spre colaborare. Sistemul mă înhaţă. Devin o piesă în mecanismul lui. "Republică, măreaţă vatră!" răsună sala... Aplauze furtunoase la scenă deschisă. Nu avem cortină.

Seara – masa festivă. Încă o victorie. Sus paharul, tovarăşi! Acasă, mă aşteaptă amantele intrate pe fereastră. Petrecem. Păpuşa lor. În pat. Pe sub pat. Pe pământul de sub talpă. Beţie. Sex. Orgie...

Dimineaţa, odaia goală. Au dispărut toate stafiile. Cred că am primit botezul focului. Adio, copilărie! Bărbat. Depravat. Trebuie să mă rad în sfârşit. S-a dus vremea tuleielor, a mustăţii de-abia mijite. Mă săpunesc cu ochii în oglinda de la lampă. Un băiat îmbufnat. Istovit. Obrajii palizi. Cearcăne vinete. Ochii înfundaţi în orbite. Buzele împungite. Pielea zbârcită. Îmi tremură mâinile. Picioarele. Peste tot, mirosuri pestilenţiale.

M-au acceptat şi m-au asimilat tinerii intelectuali ai satului: elevi şi studenţi neterminaţi, care îşi pregăteau examenele şi ei. În particular. În vacanţa de Paşte, elevi şi studenţi! Şi cum toţi aveau nevoie de adeverinţe că au prestat muncă voluntară în folos obştesc, au improvizat o serbare la care m-au invitat şi pe mine. Domnul Stănescu a insistat să mă duc.

proza

Aurel Sibiceanu

Glorioşii ani ai ratării

FLORIAN SILIŞTEANU - POVESTEA DRUMULUI

Sunt patru zile de când tot încerc să-i fac un portret poetului Florian Silişteanu! „Nemernicul" are trăsături fabuloase, o viaţă agitată, inegală, este plin de toane, dintre cele mai ciudate, toate topite în regrete, în efuziuni şi bunătate de zile mari şi de aceea e greu de zugrăvit ca la carte! De câte ori dădeam să scriu, tot de atâtea ori îmi veneau în minte portrete literare bizare, realizate de Urmuz! Era, cred, prin 1985, când prietenul meu, actorul Petre Dinuliu, mi l-a trimis pe Silişteanu (cu un bilet?) şi m-a rugat să-l aşez pe malul râului liric, să-l învăţ unditul minunat. Înalt, slab, cu o umbră de mustăcioară, oarecum timid, Florian mi-a zis cine l-a trimis la mine şi în ce scop – musai să-i spun dacă ceea ce scrie îmi divulgă un viitor poet. L-am privit, treabă grea, că insul e lung, l-am măsurat impasibil şi l-am întrebat dacă are nevastă şi copii. Înainte de a-mi răspunde m-a privit mirat, aşa că am continuat: „Da, zic, e treabă importantă asta, cu nevasta şi copiii. Poetul este o lighioană care trăieşte riscant şi, dacă e însurat, cu copii, le face viaţa imposibilă, chiar le-o pune în primejdie. Da, era însurat, atunci avea un copil şi, parcă, nevasta era grea cu al doilea copil. M-a mai privit un pic cu mirare mare, că mă şi întrebam, în sinea-mi, ce reprezentări va fi având Florian despre poet!!! Cred că acum îmi dă dreptate cu asupra de măsură – viaţa unui poet, adesea, este şi pentru el de nesuportat! „Ceva hârtii scrise ai la dumneata?", l-am întrebat. Mi-a întins câteva foi, însemnate cu un fel de furnici pricăjite. Nu mai ţin minte cum sunau textele, ştiu doar că mi-au plăcut câteva imagini şi i-am spus: „Dragul meu, harul şi inspiraţia nu-s de-ajuns, ia fereca-te în ceva lecturi, de acolo vei ieşi mai bogat şi mai luminos, cu mintea sprintenă şi vedere mai multă pentru cele nevăzute!" Apoi am băut o cafea, am mai schimbat câteva cuvinte. Am aflat că este ceasornicar, că adesea discută cu timpul (hopa!), că pe la el trec fel de fel de oameni, unii de-o întocmire aleasă şi care l-au pus pe gânduri, l-au determinat să vrea altceva decât ce îi oferă lumea golănească a cartierului. Aşa îl cunoscuse pe actorul Petre Dinuliu, prietenul meu, om care a simţit că Florian, ceasornicarul, este sensibil şi tânjitor de altceva. Apoi am stabilit să ne vedem la cenaclul Liviu Rebreanu, joia, la ora 18, şi ne-am despărţit. În fiecare joi mi-a adus însemnări lirice, unele care căpătau făpturi de poeme. După cenaclu m-a întrebat ce părere am despre poezia lui Nichita Stănescu. „Aha, zic, te-ai pus pe lectură! Nichita este un magazin bun, frumos, colorat, în el găseşti momeli, cârlige şi trestii pentru minunata undire lirică. Numai că, atenţie, vei prinde peşti frumoşi, poate şi peştele de aur va fi printre ei, dar, cu adevărat, nu vor fi peştii tăi, ci tot ai lui !" L-a încântat spusa mea, apoi m-a întrebat despre poeţii localnici. I-am spus câteva nume de poeţi, de prin partea locului, câtorva le-am făcut portretul de autor. Cu timpul i-a cunoscut pe mai toţi scriitorii argeşeni şi era fascinat de lumea lor, de vecinătatea şi bizareriile lor. Cel mai mult a fost impresionat de generosul Papa Octav Pârvulescu. „Dom' Rică, mi-a zis într-o zi, omul acesta are o bunătate cum n-am mai întâlnit la nimeni, parcă e fratele Lui Dumnezeu!" Sintagma „Fratele Lui Dumnezeu" cred că l-a urmărit decenii, altcum nu-mi explic titlul aproape omonim al cărţii sale de poeme publicate în anul 2004, la Editura *Semne*. Nu mai ştiu cum a trecut vara lui 1985 şi de câte ori l-am mai întâlnit pe viitorul poet Silişteanu. Ştiu, în schimb, că toamna a fost frumoasă. La începutul lui septembrie, Florian m-a poftit în maşina tatălui său, Nenea Vali, să mergem pe la nişte prieteni de-ai săi din Roşiorii de Vede. Pe drum mi-a povestit cum în urmă cu un an sau doi, undeva, într-o staţiune montană, îl cunoscuse pe poetul Traian Furnea. Nu-l ştiam pe Traian, ca om, îi citisem câteva poeme, în revista *Luceafărul*, auzisem ceva despre viaţa lui de boem. Abia în 1986 aveam să-l cunosc pe Furnea, în carne şi oase, graţie lui Florin, şi să leg o prietenie frumoasă, care a durat până la moartea prematură a lui în august 2003. Dar, să revin... Era o după-amiază de toamnă, coboram cu maşina, trecusem de Costeşti, de-o parte şi de alta a drumului câmpurile erau pălite de anotimp, luminate mieriu de astrul ostenit al toamnei. Florin conducea maşina fără să vorbească (Doamne, omul acesta conduce ca un zeu al automobilelor!), surâdea unor gânduri ascunse şi pesemne frumoase. „Dom' Rică, zice, ne vom abate de la drum, să trecem pe la cineva drag mie, care mi-a arătat multe minuni!" „Bine, zic, dar să nu ne prindă noaptea pe drum, departe de ţintă, de Roşiori!" Undeva, într-o parte a drumului, intrăm într-o comună al cărei nume nu mi-l mai amintesc – să fi fost Şerboeşti, Buzoieni, Recea... Sate de câmpie, moromeţiene, garduri rupte, câini stingheri, multe ciori pe câmpuri şi pe glugile de coceni, lumină tristă, ca a muribunzilor... Florin opreşte în dreptul unei case vechi. Ne apropiem de poartă. Printre uluci vedem un bătrân – şedea pe un scaun de lemn, bătrânesc, cu trei picioare. Ne zăreşte, se ridică şi se apropie de poartă, îl vede pe Florin şi-i zice: „Intră, Florine, ţi-ai adus aminte de mine ?" „Cum să nu, Tăicuţă, cum să nu. Uite, îmi erai în cale şi am zis să te mai văd. Cum o mai duci, timpul ce-ţi mai face?" „Ehei, dragule, timpul mi-a trecut din ceasuri în oase." „Ceasuri mai repari, Tăicuţule?" „Eh, lumea şi-a luat ceasuri d-ăstea, moderne, rar mai vine câte un unchiaş cu vremea stricată să i-o pun la cale!" Dialogul celor doi, de-a dreptul poezie, mă umplea cu mirare şi n-am să-l uit, cum n-am să uit nici nucile, încă jilave de la coajă, pe care le-am mâncat, aşezat pe buturuga unui dud retezat, în curte, cu pâine de ţăst. Am băut o cană cu apă rece, uşor sălcie, de câmpie, şi am mulţumit: „Mulţumesc frumos pentru ospăţ, domnule, e frumos la tălică, parcă e la Moromete acasă! De fapt, nici n-am fost vreodată pe la el..." „Păi, dragă domnule, zice gazda, Siliştea lu' Mărin Preda e la o azvârlitură de băţ, mai în jos!" Ne-am luat rămas bun şi am pornit la drum, spre Roşiori. Maşina a început să hârâie şi să pârâie, benzina era pe sponci. Cu chiu, cu vai ajungem la destinaţie, ne cazăm la un hotel, cred că singurul din localitate. A doua zi îi facem o vizită unui prieten mai vârstnic al lui Florin. Deşi veniţi pe nepusă masă, prietenul acesta ne primeşte cu bucurie, ne omeneşte cu bucate, vin şi cafele. Gazda, om titrat şi cu lecturi solide, îmi vorbeşte despre oraşul vechi Roşiori de Vede, văzându-mă interesat de istoria localităţii. Aşa am aflat despre primarul Nae Vedea Popescu, un om de-a dreptul providenţial ca edil. Pe drum, la întoarcere, n-am rezistat ispitei de a-l întreba pe Florin care a fost scopul real al acestei călătorii? „Dom' Rică, zice, când eram copil m-am întrebat cât e lumea de mare şi uneori mi se face dor să o văd toată, îmi plâng ochii după ea!" „Da ? Şi eu, zic, m-am întrebat..." „Şi, ai aflat?" „Păi, cum să-ţi spun, ceva lume am văzut, că familia mea a fost strămutată în Bărăgan, în Dobrogea... Apoi m-am întors în Argeş... Într-o zi, eu şi Viorel, cel mai bun prieten al meu, am vrut să vedem de unde izvorăşte râul Vedea. Am plecat călări, că ai noştri mai aveau cai. Am mers o zi de vară, seara ne-am oprit sub nişte arini, am mâncat merindele luate de acasă şi am înnoptat acolo. A doua zi ne-am întors acasă, de frica părinţilor îngrijoraţi..." „Eu, zice Florin, cred că aveam 7-8 ani când mi s-a făcut de ducă. Vedeam lumea în filme, la televizor. Mă săturasem de oraş, Siliştea şi împrejurimile nu-mi mai spuneau nimic. Aşa că m-am urcat în tren, fără bilet, evident, şi m-am trezit prin Moldova! În cele din urmă m-a descoperit Miliţia, m-a pus pe tren, în grija Naşului (controlorul !) şi am ajuns acasă, unde mi-am luat partea de răsplată!" Am pornit de multe ori la drum, cu Florin, „expediţia" în câmpie a fost doar începutul! Cu timpul, m-am tot întrebat de unde are Florin acribia aceasta de a pleca mereu în alt loc, în căutare de mereu altceva... Acum voi face o boltă în timp. În 1999 m-am trezit cu Florin acasă, într-o seară. „Bătrâne, zice, plec în Iugoslavia, voi însoţi un convoi cu ajutoare şi vreau să văd cu ochii mei cum este!" L-am privit, nu am zis nici da, nici nu, între timp mă lămurisem ce-i cu plecatul acesta al lui! I-am urat drum bun şi ocrotire de la Domnul, aşa cum i-am urat când a plecat să-l cunoască pe marele poet sârb, Adam Puslojic, tot în Iugoslavia... S-a întors cu o carte de reportaje, „Meseria de martor", apărută în anul 2000. Mi-a făcut onoarea să-i scriu prefaţa; în ea am încercat să explic plămada de călător a Silişteanului:

„Au existat, există şi vor exista, pe lumea asta, oameni pentru care cea mai solidă rocă are valenţe de nisipuri mişcătoare şi, deci, nu pot prinde rădăcini în acel loc. Sunt inşi pe care nici o privelişte, oricât de minunată ar fi, nu-i reţine prea mult şi pornesc în căutarea alteia, ignorând eforturile căutării, parcă pentru a consfinţi ideea că mişcarea este singura lor raţiune şi alternativă la zăbava într-un loc. Oamenii de acest fel au plămadă de exploratori. Fără temeritatea acestora, azi multe colţuri şi părţi de lume ne-ar fi rămas necunoscute, Pământul ar fi fost mai mic! Tot în această lume mai vieţuieşte şi o altă categorie de inşi - a acelora atraşi de pericolele rezultate în timpul confruntărilor unor grupuri umane insurgente. I-am numit pe reporterii de război, de răzmeriţe, de revolte. Un astfel de reporter îşi expune, cu bună-ştiinţă, viaţa, ca oricare dintre cei implicaţi în conflictele armate sau violenţele unor civili răsculaţi. Spre deosebire de aceştia, reporterul, prin statutul său, nu are ca arme decât pixul şi aparatul foto. Ne întrebăm, atunci, de ce astfel de reporteri, deşi cunosc riscurile expunerii lor, nu-şi schimbă meseria? Au ei, oare, inconştienţa caprelor care se caţără pe un vulcan, în căutarea unui lăstar mai dulce-amărui? Trăiesc ei misterioasa stare lăuntrică a lui Empedocle, care l-a determinat să se arunce în vulcan? Să fie vorba de o nebunie? O nebunie de rând, o nebunie sfântă? Noi credem că este vorba de altceva. Fiinţă naratoare, ca şi scriitorul, reporterul, cel născut, iară nu făcut, nu poate fi decât martor al timpului său antum, al său şi al celorlalţi. Dincolo de morală şi politică, actanţii unor confruntări belicoase scot la suprafaţă atavismele nivelate şi domesticite de secole de cultură şi civilizaţie. Un atavism ar fi eroismul. A fi martor la pulsaţiile eroismului este o ispită căreia nici un scriitor cu vocaţie, nici un reporter înnăscut nu-i pot rezista. Pe aceştia riscul nu-i inhibă. În plus de aceasta, din relatările lor, un spirit analitic poate intui viitoarele manifestări ale fiinţei umane. Un călător fără de astâmpăr şi un reporter înnăscut este Florian Silişteanu."

„Intră, Florine, ţi-ai adus aminte de mine ?" „Cum să nu, Tăicuţă, cum să nu. Uite, îmi erai în cale şi am zis să te mai văd. Cum o mai duci, timpul ce-ţi mai face?" „Ehei, dragule, timpul mi-a trecut din ceasuri în oase." „Ceasuri mai repari, Tăicuţule?" „Eh, lumea şi-a luat ceasuri d-ăstea, moderne, rar mai vine câte un unchiaş cu vremea stricată să i-o pun la cale!"

1989

litere

Un poet metafizic: Dumitru Găleșanu

Dumitru Găleșanu este un autentic și, astăzi, rar poet metafizic, conectat atât la tradiția gândirii și poeziei antice (greco-latine, dar și indiene), la orizontul filosofiei clasice (Kant și Hegel, îndeosebi), cât și la modernitatea gândirii științifice furnizoare de imaginal pentru metafora poetică...

Pe oriunde am descinde în universul poeziei lui Dumitru Găleșanu – vreau să zic: prin oricare dintre cele cinci, consistente, volume publicate în ultimii cinci ani (2010-2014), ne întâmpină aerul insolit al unei planete proprii, în care singura muzică („concretă") este a discursului personal, un prelung solilocviu, intersectând poezia gândului cu aceea a sentimentului, într-un plan metafizic, în care mirabila trăire a existenţei este proiectată pe orbita cunoașterii științifice, iar aceasta, încărcată cu filoanele afectivităţii, trece pe orbita înţelegerii filosofice, ca şi cum ar fi vorba despre trei universuri suprapuse ("Multivers"), amintind cripticele „nunţi" barbiene.

Un zbucium continuu traversează - şi leagă - aceste volume, pendulând între sentimentul unui descensus, al „căderii din paradisul" iubirii, şi îndârjirea gândului într-un ascensus de aflare a sensului vieţii, prin deplasarea dintre punctul maximal al trăirii („roşu") spre acela originar ("albastru"), în care-i izvorul adevărului; iar acest zbucium, care este, deopotrivă, între eu şi sine şi între sine şi Sinea vieţii, reverberează întreg Multiversul, cu nivelele lui, poetul sesizând, dintr-un departe al memoriei mumelor, însoţirea iubitei – cealaltă „jumătate" a lui, ipostază a Iubirii ca legitate şi liant al lumii.

Dumitru Găleșanu este un autentic și, astăzi, rar poet metafizic, conectat atât la tradiția gândirii și poeziei antice (greco-latine, dar și indiene), la orizontul filosofiei clasice (Kant și Hegel, îndeosebi), cât și la modernitatea gândirii științifice furnizoare de imaginal pentru metafora poetică; aceasta conferă versurilor sale substanța conceptelor şi a trăirilor, într-un intertext complex, a cărui tâlcuire este, întrucâtva, facilitată de discursul poetic, cu predilecție, „alb", fără cromatism metaforic de prisos, şi structurat, cel mai adesea, în forma caligramei, după meandrele gândului şi expresiei. Exemplificând aleatoriu, efluviul discursiv al poetului ne apare în mai multe instanţe: când afectiv şi muzical:

„Barometrul entuziasmului
a mai scăzut,
a trecut ceva vreme
de când
nu ne-am văzut;
făgăduit ochilor verzi
prin albastrul
tăcut –
în mările lumilor tale de dor
am înotat
până la ţărm
cu delfinii,
chiar
până
'ntr-acolo
unde
cândva
mi-ai rănit
sângeriile umbre cu spinii//..."

(Barometrul);

când meditativ, înflorind cu viziuni noi simboluri străvechi:

Pomul,
acest lăcaş de fericire dumnezeiască –
dintre pământeştile daruri
ale marului zeu
scoborâtor
la miliarde de ani - lumină depărtare
de punctul fierbinte,
primar.
Se vede într-însul
lucrătura cerească
` a focului
la lumina zilei arzând fructele-sfere
ca nişte icoane încrustate lucid –
în germenii lui deslușind
ochiul perfect – al – totului
din originar.

Iar lucrarea aceasta
e zămislirea întru fiinţă
din pântecul fiinţei
pururi
fiinţând,
mai apoi
leagănul ei –
hieraticul
gând – al
tuturor Evelor
în curgerea
veşnic nouă
a sevelor//..."

(Pomul vieţii);

nu o dată, însă, meditaţia poetică iterează abstracţiuni greu de susţinut ideatic şi estetic de către cititorul (încă) nefamiliarizat cu sistemele de gândire în concepte şi în imagini ale poetului.

Orbitând pe un traseu poetic de la Lucretius la Nichita Stănescu şi mai departe, configurându-şi o proprie monadă, Dumitru Găleşanu, discret şi autarhic, evitând orice „formă" de publicitate, şi-a câştigat preţuirea multor poeţi şi artişti, ca şi a unor oameni de ştiinţă, români şi străini, care i-au scris prefeţe şi postfeţe la elegantele sale volume bi-lingve sau trilingve, tipărite la Editura Tracus Arte din Bucureşti; ceea ce îmi îngăduie să le enumăr, împreună cu aceşti lectori avizaţi, care, din diverse perspective, contribuie la hermeneutica şi recepţia estetică a Multiversului găleşanian: *Emoţii în Multivers/ Emotions into Multiverse*, 2010, prefaţă de Gabriela Popescu; Pe corzile luminii/ Sulle stringhe di luce, 2011, prefeţe de Dan Cristea şi Theodor Damian şi postfaţă de Ioan Es. Pop; Fugă spre roşu/Fuggire verso il roso, 2012, prefeţe de M.N. Rusu, Marco Lucchesi, Monica Grosu şi Dan Anghelescu, postfaţă de Cătălina Oana Curceanu, om de ştiinţă din Italia; Insemnele materiei/Insegne della materia, 2013, prefeţe de A.I.Brumaru şi Gheorghe A. Stroia-Adjud, om de ştiinţă din America, postfaţă de Octavian Soviany; Addendum, 2014, ediţie româno-italiano-engleză, cu prefeţe de Titu Popescu şi prof. Angelo Manitta (Italia) şi postfeţe de Mihaela Malea Stroe şi Eugen Evu. Acestora li se adaugă, cu fraze pe coperta a IV-a, personalităţi redutabile precum Eugen Negrici şi Basarab Nicolescu. Citām, conclusiv: Dumitru Găleşanu explorează lumea nouă aflată la frontierele ştiinţei, filosofiei, muzicii şi picturii. Poemele sale inaugurează un nou gen literar românesc, pe care îl putem numi «poezia cosmologică». Dincolo de searbedele căutări moderniste, Dumitru Galeşanu se ancorează în cosmodernitate, ghidat de ochii iubitei care luminează universurile prezente şi cele care vor veni. (Basarab Nicolescu)

IOAN ST. LAZĂR

Când scriu...

Când scriu
simt o prezenţă discretă,
fascinantă, cuceritoare...
şi nu-nţeleg

Cine şi-a uitat sufletul
în sălbatica miere a dorului.

Un copil îşi mână agale
cuvintele spre casă
lăsând în urmă
lumina primului răsărit.

Tot ascultând
tăcerile profunde,
mă trezesc Cuvânt
în locul unde soarele-a apus!

Dăruire

Cai albi îmi zvâcnesc
în gleznă
şi un izvor
mă răneşte

în ceasul cuvintelor mele.
Lănci de argint

mă străpung
dar nu cad...
Mi-e trupul o ţintă –
pădure peste neliniştea mea...

Peceţi

Şi legiunile timpului
se desfrunzesc
din monumentul – bunic
cu plete-ngălbenite de ţipătul
trenurilor care se duc şi vin...
Şi pleoapele – nfloresc
în visul trifoiului
şi nectarul se coace
la intersecţia străzilor
şi numai cineva a uitat
să se întoarcă acasă
de sub altarul bătăliei...
În zori
legiunile
vor pipăi cu lănci de chirurg
rănile
monumentului – bunic
şi flăcări perechi
îşi vor tăia hotar
în inimile noastre...

Atât de aproape

Ce mări se aprind?
Ce veghe statornică
îmi descoperă
chipul?
Orologii în flux
şi corăbii
atât de aproape
urcând spre Ithaca!

Ca Iubirea...

Ca Iubirea sunt ochii tăi
fierbinţi
imenşi
fulgerând lumea.
Ca tinereţea sunt cuvintele tale
neliniştite
tandre
fierbinţi

rostind nesfârşit adevăruri.
Fără ochii tăi
lumina
până la noi n-ar ajunge.

Fără chemarea ta
nici cuvintele mamei
n-ar fi
la fel de neliniştite

de fierbinţi şi de tandre...

NICOLETA MILEA

Magda Grigore

Colocviile Argeşului

Scara (ta) de valori

Valorile în care credem alcătuiesc *oglinda personalităţii noastre*, cea care (ne) reflectă unicitatea, autenticitatea şi măsura fiecăruia *ca om*. Morale, culturale, umane – valorile, definite conceptual, reprezintă raporturi motivante şi caracterizează alegerea unei alternative implicante din mai multe posibile. Au rol fundamental în totalitatea acţiunilor creative, cooperante sau conflictuale umane. Valoarea, *traductibilă*, emotivă, duce la alegerea unei alternative, localizează o trăire şi o măsură *subiectivă*. Prin intermediul valorilor ne planificăm implicările valorice personale sau căutăm anumite atitudini şi calităţi ale celor din jur. Robert Dilts (consultant în domeniul Programării Neuro-Lingvistice) şi Peter Senge (specialist în *arta şi practica organizaţiilor care învaţă*), au alcătuit o lungă listă de valori din care fiecare ar trebui să selecteze, într-un exerciţiu de sinceritate, valorile la care ar putea renunţa, dacă i s-ar cere acest lucru. Din lanţul respectiv (armonie interioară – familie – competenţe – siguranţă – afectivitate – putere – statut intelectual – bani – cultură – calitatea lucrurilor făcute – bani – responsabilitate – respect de sine – ordine – calitatea relaţiilor etc), doar un număr minim de valori rămase, ultimele, pe listă (şi acelea aşezate într-o succesiune ierarhică, uneori neconştientizată ca atare) formează *scara de valori* reală, individuală, cea cu care îşi face fiecare *călătoria prin lume*, ducând cu sine *norocul*, ca un *coşar veritabil*. Cu cât scara de valori este mai bine argumentată, mai sigură şi mai *bogată* în trepte, cu atât se arată norocul la *întâlnirea ta cu celălalt*, dar şi la căutarea/ întâlnirea *cu tine*, cel care speri în descoperirea înţelesurilor adevărate ale lumii. Valorile sunt *bunuri personale*, formula caracterului, recuzita fiecărui om matur. Sunt esenţiale pentru deciziile de zi cu zi şi sunt fundamentale în relaţionarea socială.

Tipurile de valori sunt diverse, ceea ce face ca aderarea noastră la ele să fie mereu diferită, *particulariz(n)ată* şi este indicat să fie potrivită structurii noastre, să fie *construită* în armonie cu tipologia proprie. Deşi nu este dependentă de temperament, scara de valori nu trebuie să fie în dezacord cu acesta, arta comportamentală fiind indicată în orice condiţii, iar reacţiile noastre, exteriorizarea (prin manifestări emoţionale şi motrice), corelată cu modul în care se realizează autocontrolul acestor reacţii, au ca for decizional, valorile dominante. De remarcat este şi faptul că fiinţa umană nu operează cu valori minime şi maxime (ca într-o *diagramă Microsoft Office Excel* !), o valoare umană o dată asimilată la un moment dat este, în sine, indestructibilă şi integră. Atenţia fiecărui om matur este atrasă într-un mod particular spre valorile teoretice (unde informaţia, cunoaşterea şi experienţa sunt pe primul plan), spre valorile morale (care vizează integritatea şi probitatea morală, fie ea religioasă, fie laică), spre valorile estetice (bazate pe creativitate, cultură, viziune liberă, flexibilitate în gândire şi viziune), spre valori sociale (unde accentul este pus pe natura umană, pe alteritate şi altruism), spre valori religioase (bazate pe spiritualitate şi credinţă, dar şi pe compasiune), spre valori tradiţionale (cu specific pe valorile convenţionale, pe confortul asigurat de stabilitatea acestor convingeri care şi-au demonstrat rezistenţa trecând proba timpului). Mai mult, în modernitate există o recrudescenţă a valorilor economice (alese de cei pentru care este important să (-şi) demonstreze utilitatea, eficienţa, capacitatea), precum şi a valorilor politice (pentru cei care preferă relaţionarea cu semenii sau au abilităţi de lider(i) şi care vor să câştige o experienţă a deciziei). O clasificare mai simplă vizează departajarea lor în valori *personale* (cele legate de relaţiile interpersonale, de familie, de viaţă spirituală) şi valori *profesionale* (cele care ţin de formare profesională, carieră), ambele clase fiind obligatoriu necesare în firescul unei existenţe individuale.

Fără să ne dăm seama uneori, timpul, energia şi resursele noastre se ordonează şi se consumă în funcţie de valorile care ne caracterizează şi pe care ni le însuşim. Inoculate din copilărie, formate în şcoli, asimilate din fapte şi întâmplări ale vieţii, (împru)mutate de la modelele noastre, din *cărţile bune*, cum spune o vorbă, valorile lucrează în structura noastră, construindu-ne identitatea. O identitate unică, autentică, perfecţionabilă.

Valorile alese şi ordinea importanţei lor nu sunt mereu aceleaşi. Timpul se modifică, ontologia se nuanţează, valorile se transformă şi *ne transformă*. Schimbările pot fi radicale, în funcţie de experienţele trăite, de circumstanţe, de priorităţi. Traversăm perioade sensibile ale vieţii, zone de mari nelinişti, de (mari) transformări, de (re)evaluări. Schimbări sau metamorfoze. Important însă este să acţionăm întotdeauna pe baza valorilor care ne reprezintă, să ne bazăm pe valorile proprii şi nu pe valorile altora. Să fim atenţi cum respectăm valorile celor apropiaţi nouă (trebuie să integrăm în timpul nostru şi interesele acestora), iar valorile de grup să rămână, discret, în plan secund. Valorile culturale ale unui anumit timp sau ale unei anumite ideologii, valorile societăţii în care trăim, valorile anturajului aleatoriu sau dependent de un context - sunt valori cu care interacţionăm, dar care nu sunt neapărat ale noastre. Mai mult, prin intermediul sistemului şi al societăţii putem fi influenţaţi, manipulaţi, ceea ce ar putea determina schimbarea permanentă a scării de valori şi a coerenţei din viaţa noastră. Acest lucru ar atrage după sine nesiguranţa şi instabilitatea, de aceea, atunci când valorile pe care pune preţ societatea nu sunt şi valorile noastre, este de preferat (doar) o strategie a *rezistenţei*, un acord discret al *convieţuirii* temporare cu acestea. Copii, adulţi, maturi şi, ceva mai târziu, (cu norocul de a fi devenit…) înţelepţi, vom face mutaţii pe scara valorilor, în speranţa de a dobândi un caracter bine format, pentru care timpul cu *capriciile lui valorice* să nu mai fie un pericol. Urcând *corect* o scară de valori autentice putem să identificăm locul nostru în lume. Ea *poate fi* echivalentă cu o *altfel de scară*, pe care teologii o numesc *scara cerului* - cea care trimite la misiunea cu care fiecare traversează spaţiul lui existenţial. Scara aceasta, a *general-umanului-valoric*, era descrisă de Petre Ţuţea astfel ,,Scara valorilor umane conţine: sfântul, eroul, geniul şi omul obişnuit – dincolo de aceştia situându-se infractorul. Sfântul, eroul şi geniul sunt fără voia societăţii, care e obligată să-i recunoască. (...). Sfântul stă în fruntea tablei valorilor pentru că el face posibilă trăirea absolutului la scară umană”.

O scară de valori *confirmate* poate transforma un om comun/ mediocru, într-o personalitate vie, interesantă şi puternică. Treptele (ei) reprezintă progresul nostru, dezvoltarea, evoluţia individuală, morală, caracterială. Înălţarea scării valorilor înseamnă/ echivalează cu înălţarea/ perfecţionarea noastră ca oameni, iar spiritualizarea este calea regală spre acest ideal. *Creştere spirituală*, spune Biserica, *este mai întâi o trezire faţă de nevoi, apoi o discernere a semnificaţiilor şi, în cele din urmă, o descoperire a valorilor*. Inspirat ar fi să stabilim o axă de *valori verticale* în propria diagramă sufletească, astfel încât *scara* dobândită de-a lungul vieţii să asigure confortul sufletesc şi împăcarea cu *sensul* vieţii: „Şi a visat că era o scară, sprijinită de pământ, iar cu vârful atingea cerul, iar îngerii lui Dumnezeu suiau şi se pogorau pe ea “ (Geneză 28; 12). Din Biblie ştim că între pământ şi cer (cu semnificaţia între om şi Dumnezeu), se află *o scară*, cunoscută ca *scara virtuţilor* care *legându-se una de alta, urcă pe cel ce le voieşte la cer* (Sf. Ioan Scărarul).

Specialiştii în psihologie consideră că sunt binevenite *exerciţiile de identificare* a propriilor valori ale vieţii, iar la răstimpuri exerciţiile trebuie reluate pentru a ne asigura că există mereu un nucleu stabil la care să raportăm evoluţia noastră. Aşa cum în ştiinţe există *sistemul de referinţă,* care spune că acelaşi punct material poate fi în mişcare sau în repaus în acelaşi timp, totul depinzând de sistemul de referinţă la care raportăm starea acestuia. Acest lucru nu este compromis de schimbările pe care le facem, dimpotrivă, o anumită dinamică a valorilor poate fi de bun augur. Câteodată timpul şi viaţa sunt cele care cer reaşezarea valorilor, altădată pot impune restaurarea celor existente. Nimic nu trebuie să fie încremenit în chingile imobilismului. *Deschide-ţi braţele către schimbar*e, îşi învăţa Dalai Lama discipolii, *dar nu renunţa la valorile tale.*

Fără să ne dăm seama uneori, timpul, energia şi resursele noastre se ordonează şi se consumă în funcţie de valorile care ne caracterizează şi pe care ni le însuşim.

Carte nouă

Sterian Pricope – Istorii neconvenţionale din Muscel
(vol. I, Editura *Larisa*, 2013 – vol. II, Editura *Larisa*, 2014)

Două volume de texte savuroase despre Muscel, de fapt despre mari personalităţi naţionale originare din Muscel: Ion Barbu, Gheorghe I. Brătianu, Petre Ţuţea, Constantin Vişoianu, C. I. Parhon, Nicolae şi Ştefan Golescu etc. Deşi bine documentate, textele nu sunt de istorie propriu-zisă, ele fiind scrise cu condei de scriitor, dar mai ales de gazetar, aducând noutăţi despre protagonişti, cu titluri şi intertitluri uşor senzaţionale, uneori mergând spre legendă şi anecdotă. Ilustrez acest ultim aspect cu un episod din viaţa poetului Ion Barbu ca activist legionar: „în iarna lui 1940-1941, pe un frig năpraznic, Ion Barbu se plimba în parcul de la Şosea, îmbrăcat doar în cămaşa verde a Gărzii de Fier. – Nu vă e frig, maestre? – l-a întrebat jurnalistul evreu Oscar Lemnaru. Atunci, poetul şi-a descheiat cămaşa şi i-a arătat curiosului că, pe dedesubtul ei, purta un cojoc. – A-ha, co-joc secund! – a exclamat maliţios Lemnaru...” Zisa istoricului Adrian Cioroianu că istoria este cea mai frumoasă poveste, în cele două volume ale lui Sterian Pricope, devine exemplară. Adevăruri istorice, date şi fapte sunt memorabile graţie în primul rând narării lor savuroase. Istoria ca poveste. **(DAD)**

Mariana Şenilă-Vasiliu

Pe pământ iordanian – inegalabila Gerasa

Numele ţării, cu rezonanţe biblice, a fost luat de la fluviul Iordan, derivat din ebraicul “yardan” care înseamnă a coborî.

După vizitarea teatrului de la Bosra, cu toate că ar mai fi fost atâtea de văzut - moscheea lui Omar; bazilica Bahira, unde după tradiţia Profetului l-ar fi întâlnit pe călugărul creştin care l-ar fi iniţiat în monoteism; moscheea lui Mabrak, înălţată pe locul unde a îngenunchiat cămila ce aducea din Arabia primul exemplar din Coran; moscheea Fatimei, construită pe vremea Fatimizilor; catedrala închinată sfinţilor Sergius şi Bachus, aflată azi în ruină; palatul episcopal; palatul guvernatorului roman, numit şi palatul lui Traian; moscheea Abu-Al-Feda, ridicată în 1225, pe vremea dinastiei Ayubide şi câte altele din apropierea Bosrei - din criză de timp am fost zoriţi la autocar. Mi-am ocupat locul tot învârtind în mâini o perniţă orientală de mătase albastră cu ciucuri, pe care o cumpărasem de nevoie, în speranţa de a scăpa de insistenţele copiilor săraci şi desculţi care ne atacau cu tenacitatea bărzăunilor,vârându-ne sub nas marfa în timp ce repetau un singur cuvânt: “Cuşin! Cuşin!” Cuvântul, care nu prea suna pe hărăpeşte, îmi amintea vag de ceva cunoscut, dar ce anume nu-mi dau seama. Deodată s-a făcut lumină în capul meu: “cuşin” nu era decât pronunţia deformată a franţuzescului “coussin”, care tocmai asta înseamnă, perniţă. Anii de mandat francez în regiunea Huranului, ca şi în întreaga Sirie, lăsaseră urme de tot felul, inclusiv în limbă, printre care şi neînsemnatul “coussin” preluat după ureche şi pronunţat “cuşin”. Fenomenul nu e o excepţie, am putut constata asta în Tunisia unde lămpii i se spunea “ftila”, cuvânt preluat prin filiera otomană de români care i-au spus “feştilă“ panglicii de bumbac a lămpii. Din franţuzescul “descente de lit” folosit de boierimea secolului al XIX-lea, s-a ajuns în dialectul oltenesc la “săndulie”. La fel, expresia franţuzească “Qui risque gagne” cu care erau încheiate afacerile între boierii şi negustorii români mai instruiţi, s-a transformat în formula populară în “Chirisgaia”, cu care oamenii de rând băteau palma la încheierea unui târg. Expresie bănăţeană “neamţ cotofleanţ“ îşi are şi ea rădăcina în limba germană, este o preluare a termenului “Kartoffel Pflantzer”, “pflanzen” însemnând a sădi, a cultiva.

Râul Iordan

Trecerea graniţei în Iordania s-a făcut uşor şi în mai puţin de un sfert de oră autocarul rula pe autostrada regatului haşemit. Nu ştiu câţi şi-au bătut capul să afle de ce regatului iordanian i se spune şi “haşemit” şi, onest mărturisesc, nici eu n-aveam habar de asta în momentul acela. Boala curiozităţii şi a scormonirii în căutarea etimologiilor m-a făcut la înapoierea în ţară, să dau iama prin dicţionare ca să aflu de unde provine cuvântul. Aşa am aflat că actualei dinastii iordaniene, numele i se trage de la Haşim ibn Abd‘Manaf, bunicul Profetului, ai cărui urmaşi au fost, ereditar, începând cu secolul XI, conducătorii religioşi ai paznicilor Locurilor Sfinte islamice de la Mecca. Promotor al mişcării naţionaliste panarabe şi al revoltei triburilor beduine împotriva stăpânirii otomane, Hussein ibn Ali, descendent al neamului haşemiţilor, a devenit în 1916, cu sprijin britanic, interesat în această parte a Orientului Apropiat, emirul Hedjazului. Cei doi fii ai săi, Faycal şi Abdallah, au fondat dinastiile haşemite ale Irakului şi Iordaniei. În 1958, urmare a unei lovituri de stat militare, dinastia haşemită irakiană a fost îndepărtată de la putere. A urmat o succesiune de răsturnări de situaţii politice, în numele democraţiei bineînţeles, conduse de tot felul de generali, până când, în 1979, conducerea Irakului a intrat pe mâna lui Saddam Hussein. Ce s-a întâmplat după aceea este cunoscut de toată lumea.

În Iordania, amestecul britanic în treburile interne, a dus la instalarea lui Abdallah în funcţia de emir al Transiordaniei. După asasinarea acestuia de către un palestinian extremist la Ierusalim, în 1951, la tron i-a urmat Hussein bin Talal, întâiul care şi-a adăugat denumirea de *haşemit*. Cu sprijin britanic, Iordania şi-a câştigat independenţa în 1946, ceea ce l-a determinat pe tânărul rege - avea doar 17 ani la înscăunare - să păstreze bunele legături dintre Amman şi Londra. Din 1952, regatul iordanian este denumit oficial *regat haşemit*.

Regele Hussein a fost o personalitate puternică de a cărui poziţie a trebuit să se ţină cont în politica din regiune. A fost suveranul providenţial care a ştiut să cârmuiască ţara în perioada 1952-1999, să-i păstreze independenţa cu toate numeroasele conflicte din zonă: războiul israelo-arab din 1967, cunoscut şi sub denumirea de războiul de şapte zile, când Iordania a pierdut Cisiordania pe care a recuperat-o abia în urma tratatului cu Israelul din 1994; a făcut faţă războiului civil provocat de gherilele rezistenţei palestiniene aflate pe teritoriul iordanian pe care le-a lichidat în 1971; nu a fost de acord cu tratatul de la Camp David din 1978; a încercat medierea în timpul crizei din Golf sfârşind prin condamnarea invaziei irakiene în Kuweit. Grav bolnav şi extenuat după o domnie lungă şi plină de dificultăţi, înaintea morţii a luat o decizie radicală în chestiunea succesiunii, îndepărtându-l de la tron pe fratele lui în favoarea fiului său mai mare, Abdullah. Cu toată seninătatea ce se citeşte pe chipul charismatic al actualului rege al Iordaniei, a cărui imagine ne-a întâmpinat de pe panouri de îndată ce am intrat în ţară, moştenirea politică nu e o binecuvântare pentru el, ci o povară la fel de mare precum cea a părintelui său. Poziţia proamericană a regelui intră în conflict cu preponderenţa palestiniană în populaţia iordaniană (60%!). Cât de puternic este resentimentul faţă de SUA aveam să constat la Amman eu însămi. Luată de un individ, după statură şi ţinută vestimentară (purtam o veche pălărie colonială din pai de orez) drept *americană,* acesta privindu-mă cu ură a exclamat: “Bush! Harşti!”, arătându-mi printr-un gest cât se poate de explicit cum i-ar lua gâtul cu cuţitul lui Bush şi poate chiar mie. Într-o vitrină a unui magazin de la Aqaba, o caricatură de proporţii îl înfăţişa pe George Bush-junior în chip de buldog fioros care îl târa în lesă pe căţeluşul frizat Tony Blair. Imaginea era mai mult decât o caricatură, era un protest politic împotriva amestecurilor americano-britanice în Iordania şi implicit în lumea arabă.

Numele ţării, cu rezonanţe biblice, a fost luat de la fluviul Iordan, derivat din ebraicul “yardan” care înseamnă a coborî. Izvorât din munţii Antiliban, dintr-o zonă comună geografic Libanului şi Siriei, pe parcursul său Iordanul coboară panta trecând prin Israel pentru ca apoi, pe o porţiune de peste 250 de kilometri să facă graniţa între Iordania şi Israel, pentru a se vărsa în Marea Moartă. Orice fir de apă este preţios în această zonă aridă, cu atât mai mult Iordanul. Din păcate, în criza endemică de apă din regiune, în loc să fie o binecuvântare, apele fluviului sunt obiect de dispută între Liban, Siria, Israel şi Iordania, fiecare din aceste ţări tinzând să profite în detrimentul celorlalte, de apă. În Libanul de sud, construcţia sistemului de aducţiune a apei pentru irigarea a 36 de sate, care a micşorat debitul fluviului, a dus la un conflict deschis cu Israelul care a contestat şi protestat împotriva acestui lucru. Ţările arabe au încercat la un moment dat să devieze cursul Iordanului pentru a lăsa Israelul fără sursa vitală. În tratatul de pace dintre Siria şi Israel, Iordanul a fost un obstacol major. Dincolo de aparenţele politice şi religioase invocate, adevăratul subiect al conflictelor din zonă este apa Iordanului. În timpul excursiei, pe drumul de înapoiere în Siria, am fost duşi în principalul punct de graniţă dintre Israel şi Iordania de pe malul fluviului, acolo unde se spune că a fost botezat Iisus.

De unde ne lăsase autocarul până să ajungem la râul Iordan am străbătut o porţiune sălbatică, amestec de piatră cu nisip semănată ici şi colo de tufe rahitice şi mărunte plante silicioase, singurele ce cresc într-un sol atât de sărac. Pe măsură ce ne-am apropiat de râu, a început să se îndesească stufărişul verde, înalt şi foşnitor la rarele adieri de vânt. Lângă locul zis al Botezului, iordanienii construiseră ceva ce semăna cu un debarcader pe care toată lumea se bulucise. Pe celălalt mal, punctul de graniţă israelian părea pustiu şi doar steagul alb-albastru cu steaua lui David mai unduia alene la vreo adiere de vânt. Doar părea pustiu, căci vigilenţa israelienilor nu lasă o clipă garda jos într-un mediu arab ostil, chiar dacă prin tratatul din 1994 se încheiase pace între cele două ţări. Obişnuită cu imaginea pictată a botezului lui Iisus, imaginată într-o apă limpede şi albastră, am privit cu stupoare curgerea mâloasă a Iordanului ce se prelingea leneş la picioarele noastre. Chiar în acest loc se spune că Tony Blair şi-a creştinat, pe când era prim-ministru, întâiul născut. De niciunde, de prin genţi şi pungi de plastic, au apărut peturi de toate mărimile în care unii s-au apucat să ia din apa tulbure a Iordanului, după cât de mare era lăcomia, ca s-o ducă acasă. Viteza cu care, la români, habotnicia a luat locul ateismului declarativ, dar şi al bunului simţ şi al adevăratei credinţe este uluitoare şi deprimantă. Niciodată, bătutul crucilor, pupatul icoanelor nu vor putea înlocui faptele; niciodată închinarea la moaşte nu va însănătoşi pe nimeni până nu-şi va curăţa trupul şi mai ales sufletul. Şi niciodată apa nămoloasă a Iordanului, cărată în peturi, nu va face minuni până când faptele, gândurile şi credinţa nu vor face una. Trăim într-o epocă de ipocrizie generalizată, iar habotnicia e forma cea mai de jos dintre toate, pentru că îl înjoseşte pe om care încearcă să-l cumpere pe Dumnezeu pe preţ de nimic cu gesturi fariseice.

Despre felul în care s-ar putea rezolva problemele arabo-israeliene, despre cum s-ar putea ajunge la o înţelegere în această zonă de permanente conflicte armate am aflat dintr-o experienţă pe viu. La un moment dat, autocarul a fost oprit şi în el au urcat câţiva militari înarmaţi cu mitraliere şi walkie-talkie. Numai văzându-i te lua cu friguri, d‘apoi când am constatat că mai suntem escortaţi şi de o maşină de teren militară cu soldaţi înarmaţi şi ei până în dinţi. Pur şi simplu nu înţelegeam ce se întâmpla şi mai cu seamă ce căutam noi într-un loc, după aparenţe foarte periculos. Până la urmă ghidul local ne-a dumirit: ne aflam în Cisiordania, într-o porţiune pierdută de Iordania în urma războiului israelo-arab din 1967 şi recâştigată prin tratatul de pace încheiat între Iordania şi Israel în 1994. Deşi teritoriul aparţinea acum Iordaniei, în urma unui punct stipulat anume în tratat, el putea fi cultivat de evrei încă 25 de ani, cu o condiţie însă, să muncească doar între orele 8 şi 15. De la încheierea tratatului prin care Cisiordania

hoinar

fusese retrocedată Iordaniei trecuseră deja zece ani fără niciun fel de incidente, însă pentru că zona avea statut special, niciun străin nu avea acces în ea fără aprobare specială şi mai ales, pe motiv de securitate, neînsoţit.

Iordania e un ghem de paradoxuri, dintre care două sar în ochi cu deosebire: dintre toate ţările arabe din Orientul Apropiat are poziţia cea mai vădit proocidentală, dar populaţia sa, majoritar palestiniană beneficiază de aceleaşi drepturi cu populaţia arabă, inclusiv în parlament şi în politică în general. Regele Hussein a avut în 1983 chiar un proiect de creare a unei federaţii iordaniano-palestiniene, din păcate respins de conducătorii OLP cinci ani mai târziu. Chiar dacă printre locuitorii Iordaniei există şi druzi, care fac parte din familia şiită, restul sunt musulmani suniţi, cei mai liniştiţi dintre toţi islamiştii şi se prea poate ca tocmai acest lucru să fi asigurat calmul intern. Există şi populaţie creştină, fapt atestat de numeroasele biserici din zonă, dar aceasta nu reprezintă decât 5% din totalul celor aproape şase milioane de locuitori ai ţării.

Jerash/Gerasa este, alături de Petra Shobah, Wadi-Rum şi Aqaba, unul din punctele de atracţie turistică ale Iordaniei, însă din punct de vedere arheologic e fără îndoială cel mai important. După Pompei şi Duga-Tunisia este cel de-al treilea cel mai bine conservat oraş antic. Şansa de a le fi vizitat pe toate trei mi-a dat posibilitatea comparării lor. Nici Pompei şi nici Duga n-au spectaculozitatea Gerasei, cu toate că în cazul lor starea de conservare e mult mai bună. Dacă am afirmat că Gerasa este bine conservată, nu afirm însă că este intactă. Deşi ravagiile timpului şi-au făcut lucrarea distructivă, locurile vechilor monumente ca şi urbanistica pot fi perfect citite în situl vestic al vechii aşezări romane, cel estic fiind înghiţit între timp de construcţiile oraşului modern ce se tot extinde. Salvarea părţii vestice se datorează măsurilor aspre de conservare luate de Departamentul Antichităţilor după 1923, anul în care singură Anglia a recunoscut independenţa ţării (adevărata independenţă, unanim acceptată, datează abia din 1946).

Când se vorbeşte despre Gerasa, se face referire la colonia romană rămasă în picioare. În realitate au existat două oraşe care s-au suprapus: Gerasa elenistică, cea cucerită de Alexandru Macedon în 332, î.Hr., care devenită un important centru a fost îmbogăţită cu fastuoase construcţii sub domnia Seleucizilor. Adevăratul modelator al oraşului elenistic a fost însă Antiochos al IV-lea Epiphanul, care şi-a binemeritat numele (*ephiphan*, în greacă, înseamnă "ilustru") prin calităţile şi faptele sale. El a conceput un oraş care se întindea pe două coline, de o parte şi de alta a râului ce traversează aşezarea. Drept mulţumire, locuitorii i-au dat urbei numele său şi oraşul s-a numit *Antiochos Chrysorhoas*/Antiohos de pe râul de aur. Ceea ce se poate vedea astăzi la Jerash sunt ruinele Gerasei romane, construite peste cele ale Antiohiei de pe râul de aur. Într-o scrisoare datând din timpul călătoriei lui G.M. Cantacuzino în Orientul Apropiat, scrisă chiar la Gerasa, „călare pe o coloană răsturnată", şi adresată lui Matila Ghyka, arhitectul făcea o descriere concisă, dar foarte expresivă a văii/„râul de aur", pe care o vedea asemeni unei cărţi deschise: *„Pe o foaie stă scris trecutul: un oraş antic, Gerasa – patria lui Nicomac – drag ţie; pe cealaltă foaie, prezentul: un sat arab cu o mânăstire creştină."* Cât despre Nicomac, pitagoricianul cunoscut şi ca Nicomakhos de la Gerasa, pe care îl pomenea G.M. Cantacuzino în scrisoare, acesta, un cunoscut matematician al antichităţii (sec. I) era autorul unui *Manual de armonie* mult preţuit de esteticianul Matila Ghyka. Şi ce era Gerasa antică decât un imn închinat armoniei?

Influenţa modelului arhitectural grec nu au dispărut, încăpăţânat şi persistent el poate fi decelat cu uşurinţă în coloanele ionice, graţiose şi fragile ce împrejmuiesc Forumul oval; în cele corintice care mărginesc Cardo Maximus; în Propyleele sanctuarului zeiţei Artemis. Îndărătul arhitecturii romane stăruie duhul artistic elin. În arhitectură, cu adevărat romane sunt doar tipul de organizare urbanistică cu arterele principale cardo (N-S) şi decumanus (E-V) şi folosirea arcului în construcţii, absent în arhitectura greacă; supradimensionarea proporţiilor monumentelor. Specific romane sunt arcurile de triumf ca propagandă militară; hipodromul şi amfiteatrul-circ ca mijloace vulgare de distracţie menite să cumpere bunăvoinţa plebei faţă de unul sau altul dintre împăraţi. Romane sunt termele, locuri în care, o dată cu îmbăiatul se discutau şi se puneau la cale, printre altele, chestiuni de ordin politic, ori teatrele care, deşi aveau la bază schema amfiteatrului grec se transformaseră în altceva. Diferenţele dintre arhitectura elină şi cea romană nu stau atât în forma construcţiilor, de multe ori copiate deformat după modelul grec, ci mai cu seamă în destinaţia lor: propagandistico-civico-militară la romani, înalt spirituală la greci. E un motiv, printre altele, cât se poate de temeinic şi logic pentru a se renunţa la nefericita formulă de artă greco-romană.

Cu toate cârtelile, trebuie să recunosc însă că Gerasa m-a impresionat. Dintre toate cele văzute acolo - arcul de triumf ridicat în onoarea împăratului Hadrian, teatrul bine păstrat din sudul oraşului, oarecum apropiat prin dimensiuni, nu însă şi prin ingeniozitate şi frumuseţe, de cel de la Bosra, Nympheum, templul zeiţei Artemis cu propyleele în stil corintic rămase în picioare, termele şi încă multe altele -, ceea ce mi-a tăiat respiraţia a fost colonada care înconjoară Forumul oval. Distanţate la doi metri una de alta, coloanele formează o elipsă de o desăvârşită eleganţă şi perfecţiune. Legate printr-o arhitravă atât de bine cumpănită încât îşi pierde materialitatea, fusurile gracile ale coloanelor ionice par prinse într-un dans. Colonada de la Gerasa e plină de feminitate, calitate rară într-o arhitectură virilă şi greoaie cum e cea romană. Prin tradiţie, forumul roman avea formă rectangulară, însă la Gerasa, raţiunea care impunea rigidul plan rectangular a fost învinsă de fantezia unui arhitect care într-o stare de graţie l-a conceput ca un dans circular al coloanelor. După ştiinţa mea, Forumul oval de aici este unicat în întreaga arhitectură a antichităţii.

Piatra cu care este pavat forumul, ordonată tot pe curbe elipsoidale, întăreşte şi mai mult efectul de mişcare. În mijlocul pieţei, pe un soclu de piatră roz, se înalţă o coloană, în mod sigur destinată să susţină o statuie, între timp dispărută. Locul ei îl ţine azi o ciudăţenie metalică neagră în formă de flacără, a cărei semnificaţie mi-a scăpat, care face notă discordantă cu restul.

Se ştie că arhitectura şi sculptura conlucrează cu spaţiul şi lumina, lucruri care pot pune în evidenţă sau distruge volumele. Colonada forumului a fost desăvârşit gândită şi din acest punct de vedere. Umbrele subţiri şi alungite ale coloanelor sub lumina după amiezii desenează pe pavaj o dantelărie de preţ. La fel, pe cardo, spre care se deschide piaţa publică, se creează adevărate punţi de umbră ce par că leagă cele două şiruri lungi de coloane corintice ce bordează laturile drumului.

Prin dimensiunile sale (90 m lungime şi 80 m lăţime) şi prin formă, colonada forumului de la Gerasa trimite cu gândul la colonada lui Bernini din faţa catedralei Sf. Petru din Roma, creată cincisprezece secole mai târziu. Dar în timp ce, beneficiind de un spaţiu vast în jur, colonada romană respiră, cea a lui Bernini pare să forţeze, să împingă monumentele din jur pentru a nu se sufoca. E drept că din spatele colonadei de la Gerasa au dispărut cu timpul toate magazinele şi atelierele, toate construcţiile de odinioară şi că spaţiul larg din zonă astfel creat îi pune în evidenţă şi mai mult frumuseţea fără seamăn, pe când la Roma îngrămădeala de monumente tinde să suspende spaţiul. Falanga de palate înghesuite compact unele în altele nu-ţi îngăduie la Roma să le admiri invidiual arhitectura, ele se concurează reciproc. Deşi preferinţele mele în artă merg spre simplitate şi limpezime, deşi barocul nu mă încântă, recunosc că Bernini a fost un bun sculptor şi arhitect. Ceea ce nu înţeleg însă este cum a putut plasa în Piaţa Navona, lungă şi foarte îngustă, cele trei fântâni, Trevi, Navona şi Fântâna Fluviilor, într-un spaţiu atât de ingrat şi lipsit de perspectivă. Sugrumate de palatele şi bisericile de pe laturile pieţei, fântânile îşi pierd monumentalitatea tocmai din cauza lipsei de spaţiu. Bernini a mai ignorat în acest caz şi faptul că sculptura barocă, cu volume curbe mari şi puternice, are nevoie de mult spaţiu pentru a-şi demonstra elocinţa, lucru pe care însă îl ştiau prea bine în schimb pictorii baroci când au pictat pe suprafeţe uriaşe. La fel, nu pot pricepe cum de a nenorocit minunatul spaţiu din catedrala Sf. Petru cu baldachinul său de bronz în forme viscerale care se potriveşte cu ce au gândit limpede Bramante, Rafael şi Michelangelo, ca nuca în perete. Colonada din piaţa Sf. Petru, în schimb, e o demonstraţie de ce ar fi putut construi Bernini de ar fi dispus de un spaţiu adecvat, larg şi liber de orice fel de construcţii precum cel pe care a fost ridicat ansamblul de la Versailles.

Forumul oval

Ceea ce m-a intrigat în cazul sitului de la Gerasa a fost faptul că, în timp ce majoritatea construcţiilor au fost distruse, coloanele au rămas în picioare tot aşa cum au rezistat şi cele de la Apameea. Din explicaţiile făcute într-o franceză destul de aproximativă de ghidul local am înţeles că, date fiind frecventele cutremure, constructorii romani au creat un sistem care îngăduie un uşor joc al fragmentelor din care sunt alcătuite trunchiurile coloanelor, fără a fi însă dărâmate. O demonstraţie ad-hoc prin plasarea lamei unui cuţit între bază şi primul fragment de coloană, cu toate că în afara vântului nu mişca nimic, a validat ideea deplasării cu câţiva milimetri a acesteia. Un sistem la fel de ingenios este folosit în construcţiile mănăstireşti din regiune, unde în acelaşi scop este plasată deasupra uşorilor o grindă din lemn de măslin a cărei elasticitate preia undele seismice împiedicând prăbuşirea în caz de cutremur. Aşa se explică păstrarea intactă a colonadei de la Gerasa, a aliniamentelor de coloane ce mărginesc cardo şi decumanus, a propyleelor din faţa sanctuarului zeiţei Artemis, a tetrapilumului sudic. Dincolo de Forumul oval, parcă semănate în iarbă, ţâşnesc din pământ asemeni unor lujere coloanele altor monumente distruse cărora singure ele le semnalează prezenţa.

Oricât de reprezentative arhitectural sunt celelalte monumente de la Gerasa, Forumul rămâne cel mai spectaculos, mai delicat şi mai frumos monument de arhitectură. Nu degeaba l-a numit G.M. Cantacuzino *porticurile vânturilor*. Nu-l concurează artistic decât monumentala colonadă de la Apameea cu minunatul şi lungul său aliniament de coloane corintice ce mărginesc cardo. Nu-ţi este dat în viaţă, oricât ai umbla prin lume, să vezi astfel de miracole arhitecturale. Interesante sunt multe, dar peste atât de frumos şi echilibrate monumente dai arareori. Am fost o favorizată a sorţii pentru îndrăzneala de a călca în Orientul Apropiat, un loc, azi, nesigur, dar semănat cu atâtea bogăţii artistice trecute.

Jerash/Gerasa este, alături de Petra Shobah, Wadi-Rum şi Aqaba, unul din punctele de atracţie turistică ale Iordaniei, însă din punct de vedere arheologic e fără îndoială cel mai important. După Pompei şi Duga-Tunisia este cel de-al treilea cel mai bine conservat oraş antic.

hoinar

Ştiri de la Centrul Cultural Piteşti

Festivalul Naţional de Muzică Lăutărească Veche „Zavaidoc”- ediţia a IX-a

Regal cultural la Piteşti, în zilele de 29 şi 30 noiembrie 2014. Primăria Municipiului Piteşti, Consiliul Local Piteşti şi Centrul Cultural Piteşti au organizat Festivalul Naţional de Muzică Lăutărească Veche „Zavaidoc”, ajuns la a IX-a ediţie. Manifestarea, desfăşurată la Teatrul „Alexandru Davila” a cuprins un concurs de interpretare şi recitaluri extraordinare, susţinute de personalităţi ale muzicii de gen.

Festivalul Naţional de Muzică Lăutărească Veche „Zavaidoc”

Noile cărţi ale scriitoarei Mona Vâlceanu

Dintre cei 40 de concurenţi, care s-au prezentat la preselecţie, doar 10 au fost admişi în concurs, potrivit cutumei festivalului. Probele de concurs au constat într-o piesă de folclor românesc autentic(doină sau baladă), fără acompaniament şi o piesă de muzică lăutărească, cu acompaniament. Juriul, prezidat de etnomuzicologul Elise Stan şi alcătuit din Sevastian Tudor, directorul Teatrului „Alexandru Davila”, Sorin Mazilescu, directorul Centrului Judeţean pentru Conservarea şi Promovarea Culturii Tradiţionale Argeş, Adrian Grigoraş, directorul Orchestrei Radio România, Gabriela Rusu-Păsărin, realizator de emisiuni folclorice la Radio România Oltenia Craiova, Daniela Roxana Gibescu, doctor muzicolog la Casa de Discuri ELECTRECORD, Dorin Grama, directorul executiv al Televiziunii Favorit, Valentin Grigorescu, profesor de canto popular şi Jean Dumitraşcu, managerul Filarmonicii Piteşti i-a ales pe câştigători. Astfel, menţiuni au primit Cosmin Scheianu, în vârstă de 30 de ani, din municipiul Râmnicu-Vâlcea şi Gabriel Andrei, de 42 de ani, din localitatea Videle, judeţul Teleorman.Premiul trei a fost obţinut de Mihaela Lucia Piţigoi, de 18 ani, din comuna Moşoaia, judeţul Argeş. Premiul doi i-a fost atribuit Georgetei Ungureanu, de 46 de ani, din oraşul Topoloveni, judeţul Argeş. Premiul I a fost câştigat de Ionela Georgiana Capanu, de 18 ani, din comuna Ciofrângeni, judeţul Argeş. Marele Premiu al Festivalului „Zavaidoc” i-a fost decernat lui Marian Sandu, de 43de ani, din localitatea Videle, judeţul Teleorman. Publicul iubitor de muzică bună s-a delectat şi cu recitalurile extraordinare, susţinute de Ansamblul de Copii „Zavaidoc”, Daniela Cernea, Marius Ciprian Pop, Taraful „Zaharia” de la Mârşa, Veronica Dinu, Valentin Grigorescu şi Grupul Vocal Bărbătesc „Zavaidoc”, Ionel Tudorache şi Adriana Antoni. Acompaniamentul a fost asigurat de Orchestra „Doina Argeşului”, dirijor Virgil Iordache şi Taraful „Zavaidoc”, condus de Victor Buştean. A prezentat interpretul de folclor Marius Ciprian Pop. Iniţiată de Primarul Municipiului Piteşti, Tudor Pendiuc, manifestarea are menirea de a-l readuce în conştiinţa publicului larg pe marele lăutar Marin Teodorescu, supranumit Zavaidoc şi născut la Piteşti în urmă cu 118 ani, să revigoreze muzica de gen, să descopere şi să promoveze talente reale ale muzicii lăutăreşti autentice.

Lansarea romanului „Scorpionul de sub pălărie” de Ion Ladner

Centrul Cultural Piteşti şi Fundaţia Literară „Liviu Rebreanu” au organizat lansarea romanului cu titlul „Scorpionul de sub pălărie”, de Ion Ladner. Evenimentul editorial, coordonat de autor, de profesie inginer a reunit un public numeros, format din creatori şi consumatori de cultură. Despre Ion Ladner şi noua sa carte au vorbit poeta Allora Albulescu Şerp, conf.univ.dr. Constantin Manea, scriitorul Mihail Ghiţescu, profesorul Vasile Ghiţescu, jurnalista Dorina Mihai Moise, invitaţi speciali şi bineînţeles, autorul.

„Ora literară” cu Ioan Nelu Vişan

Centrul Cultural Piteşti a demarat un nou proiect cultural, sub genericul „Ora Literară cu Epigramistul Ioan Nelu Vişan”. Întâlnirea literară a cuprins un colocviu cu tema „Când paranormalul devine normal” şi un medalion dedicat memoriei scriitorului Ion Marin Iovescu, originar din comuna Spineni, judeţul Olt. La reuniune a fost invitat nepotul celui supranumit „Ion Creangă al Munteniei”, inginerul Silvian Ionescu, care a depănat amintiri legate de scriitorul Ion Marin Iovescu, şi a propus introducerea creaţiei omului de cultură în programa şcolară. La manifestare au participat elevi şi cadre didactice de la Liceul Tehnologic ASTRA.

Noile cărţi ale scriitoarei Mona Vâlceanu

Centrul Cultural Piteşti şi Fundaţia Literară „Liviu Rebreanu” au organizat un dublu eveniment editorial. Scriitoarea şi profesoara Mona Vâlceanu şi-a lansat cartea de versuri cu titlul „Bachert sau Albumul fără nume” şi romanul „Egor o iubire imposibilă”. Despre noile creaţii literare au vorbit poeta Allora Albulescu Şerp, scriitorul Mihail Ghiţescu, profesorul Vasile Ghiţescu şi bineînţeles, autoarea. Auditoriul format din iubitori ai cărţii, elevi şi cadre didactice de la Colegiul Tehnic „Armand Călinescu” s-a delectat şi cu o lectură publică, susţinută de poeta Allora Albulescu Şerp şi actorul Puiu Mărgescu, din noile apariţii editoriale.

Lansarea miniromanului „Trecând prin târgul vieţii” de Vasile Dorin Ghilencea

Centrul Cultural Piteşti şi Liga Scriitorilor din România şi de Expresie Română de Pretutindeni, Filiala Argeş au organizat lansarea miniromanului cu titlul „Trecând prin târgul vieţii”, de Vasile Dorin Ghilencea. La evenimentul editorial au participat membri ai ligii, elevi şi cadre didactice de la Şcoala Gimnazială „Tudor Vladimirescu”. Lucrarea a fost scrisă în memoria unei fiice a comunei Moşoaia, Alexandra Nenciulescu, pe care autorul o consideră un model al perenităţii trăitorilor agatârşi-traco-daci în spaţiul românesc. Despre noua apariţie editorială au vorbit redactorul şef al Revsitei „Carpatica”, scriitorul Nicolae Cosmescu, publicistul Dumitru Boţilă, scriitorul Mihail Ghiţescu şi poetul Adrian Mitroi.

Dezbaterea „Lumea Azi”

Centrul Cultural Piteşti, prin Clubul de istorie „Armand Călinescu” a organizat simpozionul cu tema „Marea Britanie şi Uniunea Europeană”, din seria dezbaterilor lunare, sub genericul „Lumea Azi”. La eveniment au participat istorici, pasionaţi de istorie, elevi şi cadre didactice de la Colegiul Naţional „Zinca Golescu”. Despre rolul, statutul şi importanţa Marii Britanii în Uniunea Europeană, precum şi despre legislaţia Regatului Unit au vorbit istoricii Marius Chiva, Marian Toma, Aurelian Roman, judecătorul Marius Andreescu de la Curtea de Apel Piteşti şi medicul-poet Adrian Mitroi.

Lectură publică din creaţia scriitorului Nicolae Cosmescu

Centrul Cultural Piteşti a organizat o nouă ediţie a proiectului, sub genericul „Printre cărţile oamenilor de cultură argeşeni”, avându-l invitat pe scriitorul Nicolae Cosmescu. Evenimentul literar a cuprins o lectură publică din creaţia autorului, acţiune susţinută de eleve de la mai multe instituţii de învăţământ. Întâlnirea literară a fost animată de un savuros dialog, între distinsul invitat şi cititoarele sale. Originar din Piteşti, Nicolae Cosmescu este de profesie inginer auto şi un pasionat scriitor despre automobilism. Este membru al Ligii Scriitorilor din România şi de Expresie Română de Pretutindeni, Filiala Argeş şi redactorul - şef al Revistei „Carpatica”, publicaţie trimestrială a ligii, care apare sub egida Centrului Cultural Piteşti.

Colocviile Argeşului

Colocviile Argeşului

Centrul Cultural Piteşti a organizat o nouă ediţie a Colocviilor Argeşului, dezbatere filosofico-literară lunară, iniţiată şi coordonată de scriitoarea Magda Grigore. „Pasiuni învinse şi învingătoare” a fost tema propusă de Magda Grigore invitaţilor săi. La discuţii au participat cu opinii personale şi citate din diverşi autori, poetele Allora Albulescu Şerp, Ioana Negreanu, scriitorul Nicolae Radu, jurnalista Dorina Mihai Moise, profesorii Mariana Ionescu şi Mihai Moise, cititorii Bogdan Cincă, Daniela Matei şi Claudia Berta.La capitolul „Cartea care merită citită”, Magda Grigore le-a recomandat celor prezenţi, volumul cu titlul „Sesiune de autografe” de Maria Niţu.

CARMEN ELENA SALUB

actualitate

Povestea unor aşa-zişi bărbaţi politici...

(urmare din p. 32)

Lovitura de teatru. Bucătăresele Popescu şi Tolea au trecut de partea CC al UTC

Între timp, la Valea de Peşti, şeful motelui devenise tov. Petre Puşcaş. Un instructor al CC al UTC, însoţit de tov. Ilie Lavu şi tov. Grigore Cosma, şeful BTT-ului pe judeţul Hunedoara, au convocat o şedinţă la organizaţia de bază a tineretului comunist de la motel. Propunerea centrului era ca tov. Ernest Ferdinand Stummer să fie exclus din rândurile utecişţilor. Măsura avea logica ei. Una era ca un utecist să dea în judecată Comitetul Central al UTC şi cu totul altceva era să facă acest lucru un om fără căpătâi. Cele mai aprige acuzatoare ale utecistului Stummer au fost bucătăresele Popescu şi Tolea. Fochistul Laczi Vejdel a afirmat că Erno Stummer era un băiat bun şi că e, totuşi, recuperabil. La fel au susţinut şi ospătarii, în frunte cu d-ra Nuţa Ciurea. Când propunerea a fost supusă la vot, şase au fost de partea lui Stummer iar trei - împotriva lui. Instructorul de la CC s-a înfuriat foarte tare şi a zis că fie că vrea, fie că nu vrea organizaţia de bază, ei tot îl vor da afară pe Stummer. Şi i-au promis, ca măsură de consolare, că se poate recalifica în meseria de "ajutor de fochist".

De la motelul lui Nicu Ceauşescu la căminele pentru şoferi, escavatorişti şi tractorişti

Stummer, eliminat acum din rândurile utecişţilor, a fost invitat să vină la tov. secretar Lungu la judeţ. "Nu se poate face nimic cu dosarul dv. Şedinţa a fost prezidată de tov. Nicu Ceauşescu...", s-a scuzat Lungu. "Mergeţi la secretară să vi se comunice oficial". S-a dus. "Vreau să-mi daţi şi actele de la dosar", a insistat Stummer. "Ce acte? N-am niciun act!", i-a zis, ofuscată, tovarăşa secretară şi nici nu l-a mai lăsat să intre la şeful ei. "M-am întors la Petroşani şi am căutat-o pe avocata Ştefoni. I-am povestit toată tărăşenia de la Deva. Tabita s-a uitat la mine şi a zis că procesul nu mai are nici un sens. Fără acte nu mai putem dovedi nimic..." Stummer nu a mai ajuns să se recalifice ca ajutor de fochist. L-au angajat d-na Veturia Modoi şi d.Wilhelm Keleibel, tot la Valea de Peşti, ca "administrator cazare" în spaţiile unde fusese, până nu demult, sediul unei tabere internaţionale de pioneri şi şcolari. Acum, acolo, erau căminele pentru şoferii, escavatoriştii şi tractoriştii care lucrau la extracţia de huilă. "Am stat un an. Apoi am fost angajat recepţioner la Hotel *Central* din Petroşani. Sigur, că transferul s-a făcut cu acordul tovarăşului Faur..." recunoaşte Erno. Era logic. N-am învăţat, oare, la şcoală că "partidul e-n toate, e-n cele ce sunt şi-n cele ce mâine vor râde la soare"? După Revoluţie, eroii noştri au ales liberatatea: Tabita Ştefoni s-a stabilit în Germania iar Ernest Stummer a stat, vreme de câţiva ani, în SUA.

Sfârşit (relativ)... (Pentru că acum intră în scenă portăriţa Oiţa, domnişoara care a salvat onoarea tuturor bărbaţilor politici din judeţ şi de la centru)

Zilele trecute, la Petroşani, a avut loc întâlnirea de 50 de ani a promoţiei 1963-1964 a Liceului din Petroşani. La întâlnire a venit şi d. Sică Mărgulescu. Amintindu-şi de vremurile de odinioară, d. Mărgulescu i-a povestit dlui Stumer o întâmplare petrecută pe vremea "Progresul"-lui. Pe atunci, clubul "Progresul", situat în "Parcul cu platani", aparţinea Băncii Naţionale a României şi avea cele mai bune terenuri de tenis pe zgură din ţară. Administratorul bazei nu lăsa să intre oricine în interiorul acelui complex sportiv exclusivist. Când pleca, o lăsa la poartă pe tovarăşa Oiţa, o domnişoară hotărâtă care nu-i ieşea niciodată din cuvânt. Întâmplarea face ca la clubul "Progresul" să vină, în absenţa administratorului, o maşină care îi aducea pe însuşi Nicu Ceauşescu şi pe fraţii Marcu, doi tenismeni cu care îi plăcea să joace fiul dictatorului. Cum maşina nu avea însemnele clubului "Progresul", d-ra Oiţa s-a opus, cu vehemenţă, trecerii ei dincolo de barieră. Nicu Ceauşescu s-a dat jos din maşină şi, făcând abstracţie de protestele d-rei Oiţa, a ridicat bariera.

- Măi, fetiţo, eşti cam prostuţă!, i-a zis fiul dictatorului.

Dra Oiţa a stat un moment, a judecat situaţia la rece şi i-a dat primului secretar al CC al UTC următoarea replică:

- Prostuţă-i mă-ta!

Nicu Ceauşescu nu a reacţionat şi a intrat calm, ca şi cum nu a auzit replica Oiţei, pe terenul de tenis. Administratorul bazei, la auzul celor întâmplate, s-a internat, urgent, în spital. Dar, legenda urbană spune că d-ra Oiţa nu a păţit nimic şi că a rămas, în continuare, pe postul ei din poarta de acces la "Progresul". Unii zic că Nicu Ceauşescu nu şi-a pus mintea cu ea. Alţii înclină să creadă că, la urma urmei, tovarăşa Oiţa nu şi-a făcut decât datoria şi că Nicu Ceauşescu ar fi apreciat foarte tare acest lucru elementar. Despre motelul de care v-am povestit, el a intrat - încă din anul 1990 - în patrimoniul firmei "Microcomputer" din Craiova. Azi, motelul e o unitate turistică privată, cu circuit închis. Hotelul "Central" a fost demolat şi-n locul lui e, în chiar centrul Petroşaniului, o pârloagă înconjurată cu garduri de plasă. Un perete, făcând parte dintr-un zid comun, serveşte periodic ca suport pentru afişe electorale de mari dimensiuni. Dl. Şmilu Schreter, unul din cei cinci evrei din Petroşani, a fost ales, după Revoluţie, în două rânduri primar al municipiului nostru. A murit la mijlocul celui de-al doilea mandat, pe când făcea o şedinţă de dializă La Spitalul municipal şi citea, liniştit, ziarul local. Fostul primar, Viorel Faur, a ajuns, după 1989, responsabil peste aspersoarele care udau un câmp din Ţara Haţegului. A murit, după câteva luni, de inimă rea. Fosta tabără pentru pionieri şi şcolari a ajuns, dintr-un cap într-altul, o ruină din vremuri apuse. Asemeni celor de la Sarmisegetuza...

„Ficţiunea trecutului”

(urmare din p. 3)

Erosului – iubirii tale i s-a dat ori nu răspunsul aşteptat. Nu e cavaleresc, nu e demn să-ţi condiţionezi simţămîntul în cauză de o replică satisfăcătoare, de o răsplată precum într-o relaţie comercială. Aici intervine o mentalitate de troc, nutrită şi de substratul biologic. Iubirea erotică se mixează cu fiziologia, ceea ce nu înseamnă o deturnare a iubirii (îmi amintesc ce-mi spunea odată Blaga despre actul sexual: acesta inspiră „o puritate păgînă"). Cred că putem avea rezerve nu faţă de natura Erosului, ar fi nesăbuit, ci faţă de anumite aranjamente, fie şi cu o ţinută „onorabilă" prin obşteasca accepţie de a-i rezolva reciproc favorabil cazurile particulare. De a obţine cupluri fără cusur, ca la unele păsări. Dar asimetria relaţiilor dintre un bărbat şi o femeie nu e tot atît de semnificativă precum simetria lor?

● Iubirile se pot trăda una pe alta sau se adiţionează? Aparent se trădează, *de facto* converg, se unifică într-un flux lăuntric pentru care contează mai puţin motivele lor concrete, justificarea lor biografică, decît participarea comună la un elan al fiinţei ce se regăseşte în esenţa sa fie şi inaparent mistică. Sacrificiile (iubirile au un fond sacrificial) pot fi altele, ritualul ce le transmută în dăruiri ale inimii e acelaşi.

● Citesc următoarele surprinzător filistine rînduri aşternute de către un foarte apreciat condei eseistic al nostru din prezent: „...iubirile neferícite ar trebui şterse din registrul iubirii; admit că ele sunt curente, inevitabile şi că-şi au nimbul lor de tragism şi de respectabilitate. Nu sunt însă iubiri adevărate: sunt doar teribile probe existenţiale, provocări tainice ale sorţii, materie primă pentru o eventuală soluţie de înţelepciune". Chiar aşa? Cu cîtă jenă l-ar putea citi pe A. P., din lumea eterică, Evdokimov, cel ce şi-a îngăduit a socoti că „orice iubire mare sfîrşeşte prin a fi răstignită"?

● În copilărie, aveam în faţa primelor tresăriri erotice o reacţie ce amesteca atracţia cu o teamă totuşi voluptuoasă. Ultima predomina. Mă simţeam ca şi cum m-aş fi aflat în preajma unui mediu în care aş fi dorit să ajung, dar plin de primejdii precum o junglă a unor simţăminte nebuloase, sălbatice în intensitatea lor indescifrabilă, dar mult ispititoare. Destulă vreme am ocolit să pronunţ cuvinte precum amor, amant, amantă, divorţ, avort etc., nu mai vorbesc de termenii porno care nu-mi trec prin gură nici azi. O unică excepţie: atunci cînd sunt pus în situaţia de-a dicta versurile unor poeţi actuali, unii foarte apreciaţi... Ce să fi însemnat aceasta pentru ţîncul mînat de rudimentul unui instinct? Poate că acea intuiţie a pornirii eroticeşti ca un element pe undeva vrăjmaş al fiinţei umane, aşa cum socotea Charles Maurras: „pentru a iubi nu trebuie să iubeşti amorul. Nu trebuie să-l cauţi, e mai important să simţi pentru el o anume ură. Dacă vrei să păstrezi toată dulceaţa farmecului său şi forma virtuţilor sale, amorul trebuie să ţi se impună ca un duşman de care să te temi şi nu ca un linguşitor care te cheamă".

● Iubirea nu înţelege propriu-zis, iubirea *trăieşte*. De aici frecventa ei derută în faţa discursului explicativ, fatalmente reducţionist.

● Inteligenţa poate fi blocată la un capăt al său de ură iar la celălalt capăt de iubire. Între aceste două extreme, viclenia o poate eroda silenţios precum o rugină.

● La moartea unei fiinţe apropiate (a unui om, pentru mine şi a unui animal), apare acel simţămînt amar-iluminat, covîrşitor, care e amestecul de dragoste, milă, durere. E un fascicul sufletesc îndreptat spre Dumnezeu ori descins dinspre Dumnezeu. Un moment absolut. Totul se mistuie în iradierea sa transfiguratoare. Are loc o ieşire din contingentul existenţial, o ancorare într-un etern lăuntric, *simplu, familiar. Definitiv*. O contopire între unicităţi, între tine şi fiinţa iubită dispărută, sub veghea Unului. Însă vraja nu durează. După un număr de zile (fie şi săptămîni, luni, ani), realul curent, atît de ambiguu, de incert, revine ca un flux acoperind iarăşi miraculoasa plajă. Intervine, vai, şi o meschină ierarhizare a durerii, în funcţie de semnificaţia convenţională a fiinţelor deplînse. Absolutul intră în eclipsă, intruziunea lumescului dispune de nelumeştile trăiri, le aşează pe trepte, încearcă a le „cuminţi". Reintrăm într-o ordine searbădă, într-un oficiu administrativ al celor sufleteşti. După ce ne-a făcut un semn, transcendenţa ne lasă în aşteptare...

● Viaţa se consumă mai cu seamă în punctele ei aurorale. Odată cu sfîrşitul copilăriei, e ca şi epuizată în privinţa resurselor sale celor mai preţioase (candoarea e mare consumatoare de energie). Prima tinereţe e dezorientată, laxă (las' că adesea şi a doua!). Se nutreşte cu puţinul ce-a mai rămas din substanţa primară negăsindu-şi echilibrul, balansînd stîngaci între un trecut al fiinţei pe care nu l-am mai putea reconstitui şi un viitor ce, inexistent fiind, nu-i poate oferi deocamdată nimic. Maturitatea se doreşte autarhică, însă are nevoie de o vocaţie proprie. Există un talent de-a fi matur pe care nu-l posedă oricine. Cei care nu-l posedă se reîntorc spre începuturi, spre icoanele anilor idealizaţi graţie neîmplinirilor ori spre o resignată adăstare a bătrîneţii. Dar s-ar prea putea ca, în ciuda indicativului calendaristic, bătrîneţea să nu aibă fiinţă ca atare. Să apară doar un teren viran, un loc pe care constaţi că nu s-a clădit efectiv nimic, ocupat de o piramidă de reflexe şi umbre, dispărînd ca şi cum n-ar fi fost. Aşa cum spune undeva Proust, unii înfruntă sfîrşitul obştesc cu indiferenţă nu pentru că ar avea mai mult curaj decît alţii, ci pentru că au mai puţină imaginaţie. Golul cu care se însoţeşte crepusculul nostru e perceput doar de cei cu perspectiva imaginaţiei. E durerea imaginaţiei de a-şi adînci condiţia, nu neapărat raportîndu-se la incongruenţa sa cu realul, înfruntîndu-se cu realul, ci făcînd tot mai multă abstracţie de acesta, suficientă sieşi. Ca o frunză galbenă ce pluteşte în vînt, uitînd copacul ce i-a dat naştere...

O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunţăm pe colaboratorii noştri că *Argeş* nu publică decât texte originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc., iar textele nu le primeşte decât în format electronic, cu diacritice.

Număr ilustrat cu imagini de la Jerash/Gerasa, Iordania.

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor. **IMPORTANT!** Vă puteţi abona pentru anul 2013, costul abonamentului fiind de 42 lei/an. Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel.: 0248/219976, 216348, fax: 210068.
e-mail: revista_arges@yahoo.com.
Revista de cultură *Argeş* poate fi procurată în Bucureşti de la librăria Muzeului Literaturii Române.

ARGEŞ
● **Revistă lunară de cultură**
● Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
● Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
● Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC, Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului
Redactor-şef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali:
NICOLAE OPREA, MARIN IONIŢĂ
Secretar de redacţie: **SIMONA FUSARU**
(s_fusaru@yahoo.com, http://www.fusaru.blogspot.com).
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**

Redacţia: Piteşti, Casa Cărţii, Centrul Cultural Piteşti;
http: www.centrul-cultural-pitesti.ro; **e-mail:** revista_arges@yahoo.com
tel.: 0248/216348, 219976
fax: 210068
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeşul liber SA
ARGPRESS

Mihai Barbu

Povestea unor aşa-zişi bărbaţi politici şi a d-rei Oiţa, portăriţa care le-a salvat, definitiv, onoarea

Motelul de la ”Valea de Peşti”, situat în partea de apus a Văii Jiului, a fost proiectat de o arhitectă care, pentru frumuseţea construcţiei şi încadrarea ei perfectă în peisajul montan şi acvatic, a primit Premiul de Stat. Cei care i l-au acordat au regretat, foarte repede, alegerea pe care au făcut-o. Pentru că d-na arhitectă a reuşit să fugă în Elveţia şi să se stabilească acolo pentru totdeauna. O legendă rurală, care circula printre angajaţii motelului, spune că, într-o zi, Nicu Ceauşescu s-ar fi întors de la cabana Câmpu lui Neag (care era patronată, neoficial, de inginerul Carol Schreter - directorul minei cu acelaşi nume) şi, în drum spre Petroşani, ar fi pus următoarea întrebare:

- A cui e cabana care se vede la orizont?

- A celor de la Comerţ..., i-ar fi răspuns Şmilu Schreter.

- Da? De mâine va fi a BTT-ului.

Nicu Ceauşescu s-a ţinut de cuvânt. Nu s-a întâmplat într-o zi dar, într-o lună, motelul era, deja, în patrimoniul Biroului de Turism pentru Tineret. Companionul său din acea zi, Carol “Şmilu” Schreter, era un om uns cu toate alifiile Ţării Sfinte. Când în comerţul socialist nu se găsea mai nimic, la cabana minei, unde Şmilu era director, găseai de toate. De la coniacul Carmel, la rodii şi portocale Jaffa, smochine şi mango, curmale şi avocado, kiwi şi fructul pasiunii, pască, vin, măsline şi ulei extravirgin până la păstrăvii apelor repezi de munte (prinşi cu mâna de momârlani agili şi afumat în cetină

verde de brad), totul se regăsea în frigiderul şi lada lui frigorifică. Cabana sa era un fel de tărâm (comunist) intrat sub influenţa definitivă a lui Ali Baba. Toate delegaţiile venite de la Bucureşti să constate dacă minerii dau “ţării cât mai mult cărbune” îşi sfârşeau programul de analize partinice, de trasare a noi directive şi planuri mobilizatoare, într-un mod inevitabil, la cabana lui Şmilu. Credem că şi Nicu, atunci când a ales motelul, a visat să aibă pentru tineretul său revoluţionar o cabană precum a directorului Şmilu... Motelul lui Nicu era, însă, mult mai bine amplasat. El se găsea în vecinătatea unui lac de acumulare, ce se întindea pe mai bine de 10 hectare. Volumul de apă era de evaluat la vreo patru milioane şi jumătate de metri cubi iar, de la baraj până în fundul lacului, apa se întindea, ca un şarpe unduitor, pe o lungime de aproape trei km. În apa profundă a acestui lac oamenii locului pescuiau somn, mreană, oblete, clean şi crap românesc. De aici, cei îndrăzneţi puteau ajunge chiar şi la Peştera de Gheaţă.

Academicianul Pora şi familia se relaxează, la motel, în interes ştiinţific

Tânărul Erno Ferdinand Stummer s-a angajat recepţioner la Motelul Valea de Peşti din vara anului 1981, chiar în ziua când acesta a trecut sub egida Biroului de Turism pentru Tineret. Totul a fost minunat pentru “neamţul” nostru până într-o zi (nefastă) când profesorul Macea Liviu, ginerele tovarăşului Pardos (un om greu în ierarhia partidului, ditamai şeful de la Industria Cărnii Petroşani), a hotărât să-l cazeze pe academicianul Eugen A. Pora, împreună cu familia, la motel. Tânărul Macea urma să-şi susţină doctoratul cu acad. Pora şi, în perspectiva unei bune colaborări ulterioare, i-a reţinut două camere. Una era pentru tovarăşul academician şi alta - pentru nevasta şi fiica lui. Întâmplarea face că, în prima noapte, era programat şi banchetul unei clase terminale de liceu. În plus, fiind sfârşit de săptămână, erau cazate, la motel, mai multe grupuri de tineri din Craiova şi din judeţul Gorj. Diriginta clasei care sărbătorea terminarea liceului, profesoara Haneş, a vorbit, în prealabil, cu academicianul Pora avertizându-l, respectuos, că la parter va avea loc un banchet de absolvire a liceului. Acad. Pora s-a arătat înţelegător spunând ceva în sensul că şi domnia sa a fost, odată, tânăr şi că nu va fi deranjat de o asemenea petrecere.

Acad. Pora una a zis la motel şi alta a scris în “Flacăra”

Dar iată că, după puţin timp, apare în revista “Flacăra” un articol plin de indignare, scris şi semnat de acad. Eugen A. Pora, prin care autorul se arăta extrem de deranjat de faptul că nu a putut să se odihnească în noaptea banchetului. Ernest Stummer nu a putut să ne lămurească dacă a fost sau nu a fost aşa pentru că, în seara aceleiaşi zile, el a coborât la Petroşani. Recepţionerul a fost adus, cu maşina, de profesorii Dima şi Tocaci de la Institutul de Mine care, în mod cert, trecuseră pe la motel tot în interes ştiinţific. Motivul pentru care d. Stummer a coborât, seara, la oraş era pe deplin întemeiat. A doua zi trebuia să se prezinte, la Deva, pentru a susţine testul psihologic în vederea obţinerii permisului de conducere. Articolul academicianului Pora, publicat într-un organ de presă aparţinând Comitetului Central al UTC, a stârnit, atât în Capitală cât şi în judeţul nostru de munte, o adevărată furtună. La Bucureşti a fost convocată o şedinţă-fulger prezidată de însuşi Nicu Ceauşescu. S-a hotărât, ca măsură imediată, demiterea şefului de motel Ionel Marcău şi a recepţionerului Ernest Ferdinand Stummer.

Nimeni nu a avut curaj să meargă la Nicu Ceauşescu să-i spună cum au stat lucrurile într-un motel din Valea Jiului

Cu d. Sică Mărculescu, un petroşenean ajuns faimos antrenor la handbal-fete la “Progresul” Bucureşti, Erno Stummer a mers până la uşa lui Vasile Goga, care era şeful B.T.T.-lui pe România. Era, după aprecierea d-lui Stummer, “cam a treia funcţie din CC al UTC”. După ce a ieşit de la tov. Goga, Sică Mărgulescu i-a zis textual: “Erno, nu te poate ajuta. Şedinţa a fost prezidată de însuşi Nicu Ceauşescu!” “Dar eu nu am lucrat în acea noapte!”, a protestat d. Stummer. “Şi cine are curaj să-i spună lui Nicu Ceauşescu că tu n-ai lucrat atunci şi că nu eşti vinovat?!”, i-a zis prietenul său. Erno Stummer s-a dus, atunci, la Teatrul de Comedie din Bucureşti, unde era director-adjunct actorul Silviu Stănculescu. Îl ştia de când actorii săi au fost cazaţi la Valea de Peşti în zilele când, după greva din 1977, dădeau spectacole, pe bandă rulantă, în toată Valea Jiului. Amabil, Silviu Stănculescu i-a dat o scrisoare în care povestea cât de bine a fost primit la Valea de Peşti. Ştummer şi-a adus aminte că maestrul sportului Emilian Cristea, un speolog de marcă, a fost şi el oaspetele Văii de Peşti. Acesta i-a dat o altă scrisoare de recomandare. Dacă tot era la Bucureşti, Stummer a mai bătut şi drumul spre Casa Scânteii unde lucra Constantin Moraru, un fiu al Văii, care ajunsese redactor - şef adjunct la “Scânteia”, oficiosul Partidului Comunist Român. Acesta fusese, în mai multe rânduri, la Valea de Peşti (însoţit, uneori, chiar de Dumitru Tinu) şi se cunoştea bine cu Erno. Moraru l-a chemat pe şeful uteciştilor de la “Scânteia” şi i-a cerut să intervină mai sus pentru prietenul său aflat la mare ananghie. După un timp, acesta vine şi-i spune ceea ce Stummer a mai auzit anterior: “Nu se poate face nimic. Şedinţa a fost prezidată de însuşi Nicu Ceauşescu şi nimeni nu poate să-i spună că nu e aşa cum a hotărât el”. “După ce am auzit asta chiar în redacţia Scânteii bătrâne am renunţat. Am constatat că nimeni nu se putea bate cu Nicu Ceauşescu. Aşa că m-am întors, abătut, la Petroşani”, ne-a recunoscut d. Stummer. Pe de altă parte, nevasta dlui Stummer a fost personal, la Cluj, să explice familiei şi academicianului Pora câte trebuie să pătimească soţul ei din cauza acelei nopţi furtunoase de la motel. Dar, între timp, academicianul murise. Familia îndurerarată a fost de acord să repare nedreptatea iscată de articolul din “Flacăra” şi i-au dat o scrisoare de bună purtare dlui Stummer.

O femeie frumoasă, avocată de meserie, are curajul să se bată, la bară, cu CC al UTC

La Petroşani, pe centrul vechi, Erno Stummer se întâlneşte, întâmplător, cu o femeie frumoasă. Era avocata Tabita, soţia unui dentist din Haţeg pe nume Liviu Ştefoni. Îi povesteşte tot ceea ce i s-a întâmplat. “Ce zici, nu vrei să dăm în judecată CC al UTC?” Propunerea d-nei Ştefoni îl ia prin surprindere pe d. Stummer dar bărbatul se hotărăşte repede: “Hai s-o facem!” După doar două-trei zile de la introducerea acţiunii în instanţă, Stummer e căutat de juristul C.C.-ului. Acela îi zice că ar fi mai bine să renunţe la proces dar Erno se ţine tare. Nu vrea să renunţe. Atunci juristul, venit tocmai de la Bucureşti, i-a aranjat o audienţă la tovarăşul Pantelimon Găvănescu, ministrul Tineretului. Stummer a plecat cu o zi înainte din Petroşani, s-a cazat la hotel şi întrevederea cu ministrul a durat o oră şi 45 de minute. În final, tov. Găvănescu îl trimite la tov. secretar Lungu de la judeţeana Hunedoara a PCR. Lungu îl convoacă la discuţii şi pe Ilie Lavu, primul secretar al UTC-ului hunedorean. (Azi, d. Lavu e, potrivit lui Stummer, şeful poliţiei locale din Deva.) Sunt ascultate ambele părţi. (Anterior, petentul a fost în audienţă şi la tov Viorel Faur, primul secretar PCR pe toată Valea Jiului. Acolo, Stummer şi-a permis să fie chiar oarecum ireventios zicând, în esenţă, că “asta nu-i dreptate”. Tov. Faur a fost, parţial, de acord pentru că nici el nu a putut face nimic. “Dacă Nicu Ceauşescu a hotărât asta...”) La judeţ, tov. secretar Lungu i-a zis să-i lase lui toate actele că va face, personal, o anchetă. Urma ca petentul să mai revină...

(continuare în p. 31)

reportaj